

Kárpáti Pál

Szent Vince, a szeretet apostola

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Kárpáti Pál C. M.
Szent Vince, a szeretet apostola

Nihil obstat.
Franciscus Köhler C. M.
censor dioecesanus

Nr. 2897. Imprimatur.
Strigonii. 30. Septembris 1933.
Dr. Julius Machovich
vicarius generalis

Nr. 765. Imprimi permittitur.
Budapestini, 27. Nov. 1933.
Franciscus Áronffy C. M.
visitor

A könyv elektronikus változata

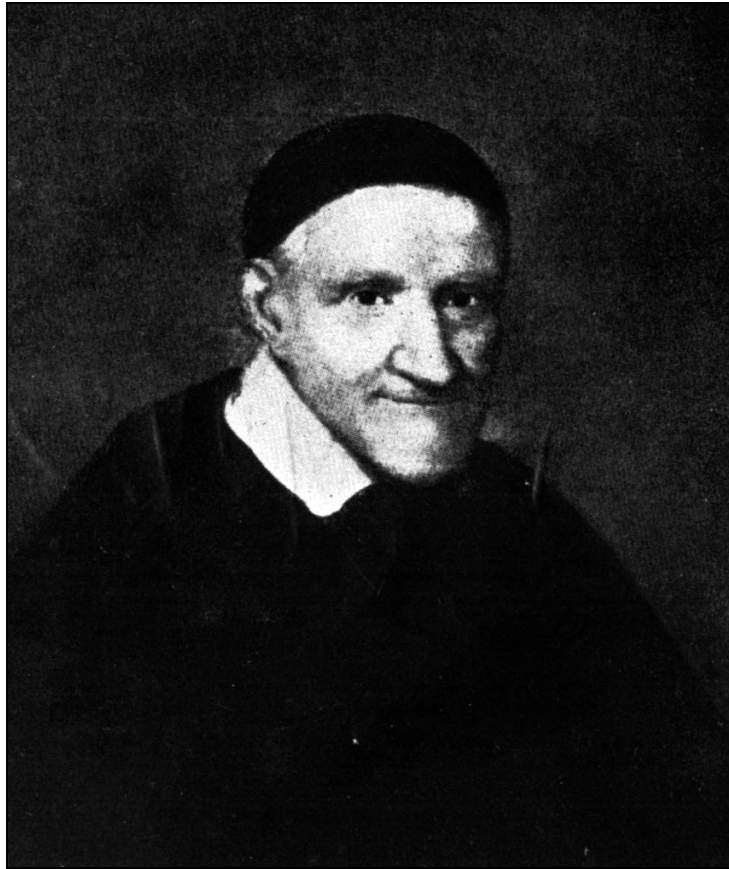
Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv a Lazarista Missiósház kiadásában jelent meg.

A könyvet Bedő Márta vitte számítógépbe. A szöveget a mai helyesíráshoz igazítottuk.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Bevezetés	4
1. Az atyai házban	5
2. Az Úr oltáráig	7
3. Rabszolgaságban	10
4. A megpróbáltatások tüzeiben	12
5. A de Gondi Házban	13
6. A Szeretetegyesületek megalapítása	14
7. A gályarabok között	18
8. Az apostolok nyomdokain	20
9. A papság atyja	23
10. A királyi tanácsban	29
11. A főúri hölgyek Szeretetegyesülete	33
12. Az Irgalmasnővérek	36
13. A harmincéves háború pusztításai között	42
14. A polgárháború idején	51
15. Tanítások minden nemzetet	55
16. A tevékeny szeretet	62
17. Az igazak halálával	67
Címlapunkhoz	70

Bevezetés

Szent Vince

Egykorú kép. Eredetije a misszióspapok párizsi anyaházában. Mivel Szentünk sohasem engedte magát megfesteni, azért Simon Francoys a közös étkezésen figyelte meg vonásait s ezek alapján festette meg képét.

Az igazi lelki nagyság felmérője és igazolója a történelem. Csak az a nagyság valódi, melyet a történelem próbált ki és igazolt.

A történelem mértékegysége azonban nem a ma és holnap váltakozása, hanem az évszázadok lassú menetelése. Ez a legkisebb mértékegység. Ez alá kell állania mindenkinek, s ha lelkének átértékelt tartalma megüti ezt a mértéket, elindulhat a történelmi nagyságok útján. A máról-holnapra csinált nagyságok közös sorsa azonban az, hogy kiselejtezi őket a történelem s az átlagemberek hétköznapiságában vesznek el.

Ha Isten szentjei állnak a történelem mérővesszeje alá, lelki nagyságuk túlnő az évszázadok korlátain. Közös sorsuk az, hogy a történelem nemcsak hogy nem feledteti el őket, hanem új fényben ragyogtatja meg lelki nagyságukat.

Ennek pedig egyszerű magyarázata az, hogy nem az időnek és a földnek, hanem az örökkévalóságnak és az égnek éltek. Az idők múlásából kiszakították magukat s belenőttek az örökkévalóság halhatatlanságába. Egyik lábuk belemélyedt a földi élet futóhomokjába, de csak azért, hogy annál biztosabban léphessenek rá az örökkévalóság partjára...

Így áll előttünk minden idők egyik legnagyobb szentje, de Paul Szent Vince is.

Lelki nagyságát három évszázad próbálta ki s igaznak találta. Nem vett le belőle semmit. Sőt ma, a karitatív intézmények századában, egyre fokozottabb mértékben látjuk, hogy

mennyire a jövőbe tekintett bele s mennyire az évszázadok számára alkotott. Nagyságának fénye töretlen vonalban ragyog át hozzánk három évszázad feledésén.

Ha elfogadjuk azt, hogy századunk a szociális kérdések százada s a legégetőbb problémánk a kenyérgkérdés, akkor bátran azt mondhatjuk, hogy Szent Vince századunk szentje s a kenyérgkérdés megoldásában legbiztosabb útmutatónk. Nyugodtan követhetjük őt ezen az úton. A lángész villanásával látta meg s a reális ember következetességével taposta ki ezt az utat. Nem kell attól félnünk, hogy a hirtelen összetákolt, szinte riporter-normáknak nevezhető megoldások bizonytalan talajára tévedünk. De Paul Szent Vince hatalmas szelleme s a történelem biztosít arról, hogy a megoldást helyes irányban keressük.

Jelen művünk éppen azt a célt tűzte ki feladatul, hogy megismertessen minket Szent Vince karitatív működésével és módszerével. Régi hiányt akarunk ideiglenesen pótolni, mert – sajnos – Szent Vince életében nagyonis szegény a magyar könyvpiac. Sem Bougaud Emil páratlan Szent Vince életének, sem pedig Galura Bernát művének magyar fordítása nem kapható. Újból való kiadásukra pedig egyrészt technikai okok, másrészt pedig a legújabb történelmi kutatások változtatásai miatt nem gondolhatunk. Ezért egy új életrajz megírására vállalkoztunk. Míg azonban e mű a könyvpiacra megjelenhetik, Pierre Coste: Monsieur Vincent műve alapján készült rövid életrajzzal akarunk a hiányon segíteni.

Budapest, 1933. november 27.

A szerző

1. Az atyai házban

Ha úgy sikerült volna mindent eltitkolni az emberek elől, amint azt Vince tisztelendő úr akarta, ma nagyon is keveset tudnánk életéből. Nem akarta, hogy bárki is megtudja azt, hogy jót cselekedett. Féltő gondal igyekezett jó cselekedeteinek még nyomát is eltüntetni. Azt akarta, hogy csak azt tudják róla az emberek, hogy egy alacsony származású, negyedosztályos, tudatlan pap, a világ legnagyobb bűnöse, akit a jó Isten csak irgalomból tűr meg a földön.

Ez az oka annak, hogy gyermekéveiről alig tudunk valamit. Nagy alázatosságában ugyanis önmagáról nagyon keveset beszélt. Csak azt mondta el, ami megalázó és hátrányos volt. Úgy látszik tehát, hogy nem volt sok elbeszélni valója...

Az első nehézség, amellyel mindjárt élete elején találkozunk, születési évének pontos meghatározása. Valami sajátságos, szinte megmagyarázhatatlan dolog, hogy arról, akire az egész Franciaország csodálattal tekintett fel, még azt sem tudták, hogy mikor született. Két és fél évszázadon keresztül úgy hitték, hogy szent Vince 1576. április 24-én született. A legújabb kutatások azonban kétségtelenül bebizonyították, hogy 1581 a születési év.

Nagyon érdekes és a korszellemre jellemző, hogy hogyan állott elő ez a történelemhamisítás.

A tévedések oka René Almeras, Szentünk közvetlen utóda volt. A misszióspapok Saint-Lazare házában sírboltjában egy kőlapra azt vésette fel, hogy de Paul Vince 1576-ban született. Ezt az évszámot vette át kritika nélkül első életrajzírója, s őt követték a többiek.

Mi lehetett az oka annak, hogy szent Vincét közvetlenül a halála után öt esztendővel öregítették?

Egy roppant egyszerű, szinte naiv elgondolás. A trienti zsinat reform határozatai közé vette fel, hogy a papi hivatásra készülőknek csakis huszonnégy éves korukban szabad felszentelni. Vincét pedig 1600-ban, tehát tizenkilenc éves korában szentelték fel. Attól féltek, megbotránkoznak, ha megtudják, hogy szent Vince, aki éppen a papságot akarta megreformálni s a trienti zsinat határozatainak igyekezett mindenben érvényt szerezni, ő maga is e határozatok megszegésével vette fel a papi rendet. Mivel pedig a szentelési dátum

ismeretes volt s okmányok igazolták, legegyszerűbb volt a születési dátumot öt évvel előbbre tenni.

De Paul Szent Vince Dél-Franciaország egyik igénytelen kis falujában, Pouy-ban született. A község lakói vallásos, de szegény, földhözragadt emberek voltak. Szorgalmas munkával igyekeztek pótolni földjeik terméketlenségét, hogy megteremhessék azt, ami nyomorúságos életük tengődéséhez szükséges volt. A jólétből s a francia Lajosok uralkodásának fényéből semmit sem élveztek. Maga Vince így írja le egyszerű táplálkozásukat: „Azon a vidéken, ahonnan származom, az emberek csupán egy kevés kölessel táplálkoznak. Ezt egy fazékban főzik meg s az étkezés idején egy tálba borítják ki. A ház tagjai körülülve esznek belőle s utána ismét munkájuk után látnak.”

Vince szülei is szegény földművesek voltak, akiknek egy kis szalmafedeles ház, a hozzátartozó néhány hold föld, a gyermekek s az istenfélelem volt mindenük. Atyját de Paul Jánosnak, édesanyját de Moras Bertrandának hívták. Egyes történetírók a név előtt álló s nemességet jelző *de* szóból arra következtettek, hogy elszegényedett nemesek voltak. Egy szegény asszony pedig, midőn Vincétől alamizsnát kért, egyenesen arra hivatkozott, hogy „anyjának, a nagyságos asszonynak” volt szolgálója. E feltevést azonban éppen Vince alázatos válasza dönti meg: „Jó asszony, ön valaki mással téveszt össze engem. Anyám sohasem tartott szolgálót, sőt ő maga is szolgált, mert egy szegény parasztnak volt felesége s én annak vagyok a fia.”¹

Ha tehát Vince nem volt nemes, hogyan kerülhetett vezetékeve elé a *de* szócska s hogyan kell írunk a nevét, mert Vince hol összeírja, hol pedig szétválasztja a két szót? Egy újabb érdekes kérdés.

A név eredete a sok helyen ma is meglévő falusi szokásra vezethető vissza. Az embereket vagy azon házról nevezték el, melyben laktak, vagy pedig azon földről, melyet műveltek. Egy ház és egy patak is volt Pouy-ban, melyet Paulnak neveztek. A házban, vagy a patak mentén lakókat de Paul-nak, azaz a Paul házból való, illetőleg a Paul patak mentén lakónak nevezték.

Vince nevének eredeti írása tehát de Paul. Így írta ő is, ha az otthoniaknak írt, mert ismerték s nem kellett attól félnie, hogy nemesnek gondolják. Párizsban azonban és a nyilvánosság előtt egybeírtan, a Depaul nevet használta éppen a fent jelzett ok miatt.

Az újabb történetírók az eredeti írásra térnek vissza s ezt használjuk mi is. A magyarban a Páli szent Vince terjedt el. Ez azonban teljesen helytelen, mert vezetékevet nem szokás lefordítani.

A jámbor szülők házasságát a jó Isten hat gyermekkel áldotta meg. A gyermekek nevét ismerjük ugyan, de jellemző, hogy a születési sorrendet már nem tudjuk. Abelly azt mondja, hogy Vince a harmadik volt.

A kis Vincét édesanyja kívánságára még aznap megkeresztelték. Talán gyöngye volt s féltették? Lehet. De valószínűbb az, hogy a vallásos anya úgy gondolkozott, hogy gyermeke ugyanazon napon szülessék a kegyelmi életre is, melyen a földi életre született.

A kis plébániatemplom, melybe az újszülött Vincét vitték, 1913-ig maradt épségben. A bejárattól balra nehézkes, vasból vert keresztelőkút húzódott meg. Itt történt a keresztelés. Márványtábla jelezte, hogy e kútból egy szent nyerte el az újjászületés kereszttségét. – E templom volt szemtanúja Vince első imádságának is. Itt járult első szentáldozásához... Kár, hogy e templomot, melynek falait egy szent gyermek áhítata itatta át, a kegyelet nem tudta megmenteni a végpusztulástól.

E nagy veszteséget azonban kárpótolt a boldog tudat, hogy Vince szülőházát három évszázadon át épségben sikerült megőriznünk. Bougaud Emil, a kiváló életrajzíró, rendkívül finom gyöngédséggel és gonddal írja le a házat. Mi is boldogan indultunk útnak, hogy Szent Vince szülőházában mutassuk be a szentmisét. Sajnos azonban, már előttünk ott járt

¹La Vie du Vénérable Serviteur de Dieu, Vincent de Paul Paris, 1664 III. k. 199.

megvesztegethetetlen történelmi criticizmusával Monsieur Coste s a boldog költőiességből a fájó valóra ébresztett rá minket: ez az adat is helytelen... nem eredeti a ház. Az eredeti szalmatető s ház még 1682-ben, alig huszonnégy évvel Vince halála után, összeomlott. Szerencsére a szoba, melyben Vince született, épségben maradt. 1700-ban ez is összedűlt. A mai ház későbbi építés, de a régi helyén, illetőleg kb. négy-öt méternyire a régítől.

Talán egyedüli történelmi emlék Vince gyermekkorából az az évszázados tölgy, mely a ház közelében terjeszti szét hatalmas lomboságát. Ennek árnyékában pihentette egykor a kis Vince fáradt tagjait. A hatalmas törzset kikezdte már az idő, de a tavaszi új hajtások azt bizonyítják, hogy az ágakban erőteljes élet lüktet.

Ebből a szerény környezetből, kicsiny falusiasságból és igénytelenségből indult történelmi hivatásának útjára a XVII. század legnagyobb szelleme. Az elindulásnál semmi sem jelezte a vég nagyszerűségét. Sőt, élete annyira közönségesen indult, hogy alig tudunk valamit is róla. S nem is célunk, hogy a történelmi adatok hiányát költött elbeszélésekkel pótoljuk. A történelmi kritika korában élünk s nem teszünk szolgálatot egy Szentnek, ha a gyermeki évek közvetlen egyszerűségét s bájosságát előremutató csodás jelenségekkel aggatjuk tele.

Vince mint mezítlásos kis pástorgyermek kezdte nagyrahitottságát. Amint felcseperedett, édesanyja nyakába akasztotta kis tarisznyáját, melyben a szűkös napi eledel volt s elindult a nyáját legeltetni. – Különös előszeretettel terelte nyáját a körülbelül négy kilométernyire fekvő bouglosi szent Szűz kápolnája felé. Itt szállt fel nyílt szívének imája a boldogságos Szűzhöz. Valószínűleg itt fakadt a kis Vince lelkében az a gyermeki ragaszkodás és gyöngédség, amellyel egész életén át övezte a szent Szület.

A nyájjal együtt sokszor ő maga is a szabad ég alatt töltötte az éjszakát. Ezt abból következtethetjük, hogy ő maga mondta a Saint-Pons-i püspöknek, midőn az családi kastélyáról beszélt: „Igen, jól ismerem; midőn gyermekkoromban a nyáját őriztem, sokszor legeltettem egészen odáig.”² E kastély ötven kilométernyire fekszik Pouy-tól.

Ennyi a biztos történelmi adat.

Abelly, első életírója, néhány nagyon kedves s a későbbi szent Vincét oly annyira jellemző esetet mond el ezen időből:

A szegények iránt való nagy szeretete korán bontakozott ki a fejlődő gyermeki szívben. Midőn a mezőre ért, első dolga volt, hogy a gondos édesanya csomagolta kis tarisznyát felbontotta s a napi elemőzsiát megosztotta a nála is szegényebb pástorfíúkkal. Ha lisztet vitt haza a malomból s szegénnyel találkozott, letette a zsákot, mélyen vájt bele kis kezével a lisztbe s adott a szegénynek. De még ennél is nemesebb, szinte hősi cselekedetnek nevezhető, hogy egy alkalommal egész vagyonát, a nagy nehezen összegyűjtött harminc garast, habozás nélkül odaadta egy alamizsnát kérő koldusnak.

2. Az Úr oltáráig

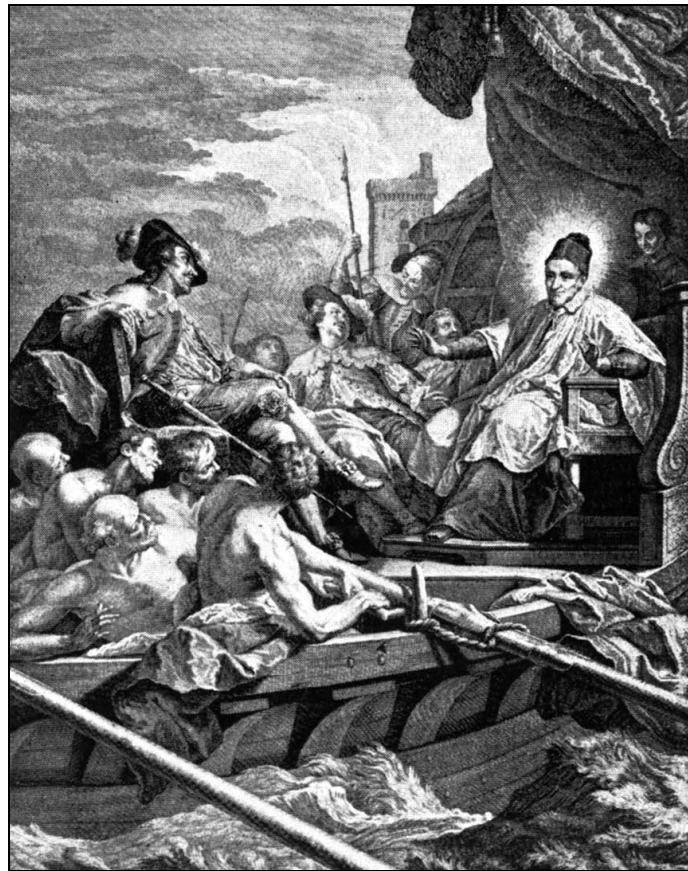
Történelmszerű, egyhangú falusi munkában vonultak el Vince felett a gyermekkor évei. Tizenötödik életévét kezdte meg. Ez, mint annyi más társa számára, neki sem jelentett volna semmi különösebbet, ha atyja éles tekintete fel nem fedezi a gyermek nagy tehetségét és jámborságát. Szegény volt, kicsiny volt a föld, hat gyermekszájnak kellett belőle a mindennapit kiverejtékezni, de kedves kis Vincéjétől nem sajnálta a tanítatás költségeit. Kár volna parlagon hevertetni ekkora istenadta tehetséget. No meg talán egy kis emberi számítás is játszhatott közre: majd megtérül minden kiadás, ha Vince valami gazdag egyházi javadalmat nyer. Öreg napjait nyugodt pihenésben töltheti nála. Miért ne érhetné az ő

² Vö. Collet: La vie de Saint Vincent de Paul. Nancy, 1748. I. k. 5.

Vincéjét is olyan szerencse, mint egyik rokonukat, de Paul Istvánt? Gazdag priorátushoz jutott s most eltartja az egész családot.

Alacsony és alapjában hibás számítás. De ne dobjunk ezért követ a jó édesatyára. A jó Isten gyakran felhasználja a hibás emberi számításokat is tervei véghezvitelében. Elfogadja az emberi számítás hibás végösszegét, mint kiindulási adatot az isteni számműveletekhez, de egy észrevétlen pillanatban kijavítja a hibát s így helyes eredményre jut.

A jó atya nagyon is tévedett számításában. Vince soha egy fillért sem juttatott rokonainak az egyházi vagyonból. Milliók mentek a kezén keresztül, százezreket segített meg, de hozzátartozóinak semmit sem adott. Pedig ők is nyomorban voltak. Várták tőle a segítséget. Szemrehányást is tettek neki ezért sokan. De nem! Úgy gondolta, maradjanak meg a szegénység evangéliumi boldogságában; nem terheli meg azzal lelkiismeretét, hogy az egyház vagyonával könnyít rokonai szegénységén.

Szent Vince a gályán

Mint a gályák királyi lelkésze meglátogatta a rabokat. A gályák parancsnokánál emberséges bánásmódot eszközölt ki számukra s a szenvedés türelmes elviselésére buzdította őket.

Volt a ferencrendi atyáknak Dax-ban, alig öt kilométernyire Pouy-tól egy kollégiumuk. Évi hatvan frankért teljes ellátásban részesítették a növendékeket. E kollégiumba került Vince is. Abelly adatától eltérően nem négy évet töltött a kollégiumban s ötöt de Commet ügyvédnél, hanem össze-vissza csak két évet töltött Dax-ban.

Ezen időből csak egy esemény emléke maradt ránk. Maga Vince mondta el papjainak könnyek és bocsánatkérés között. Édesatyja jött hozzá látogatóba. A kis Vince úgy látta mindig, hogy társaihoz mind jómódú, városi öltözetű szülők jönnek. Szégyellte tehát, hogy őhöz – igaz, hogy becsületes –, de csak egy parasztos öltözetű ember jön. Nem is akart

hozzá lemenni. „Mikor pedig atyám a városba vezetett, szégyelltem vele menni, mert rongyos volt az öltözete s egy kissé sántított.”³

El sem hinnék, ha nem Vince mondaná el. Mégis örülünk neki, hogy elmondta, mert csak ebből láthatjuk meg, hogy micsoda munkát végzett az isteni kegyelem, amíg a büszke, szegénységét szégyenlő Vincéből az alázatos s a szegénységért rajongó Vince tisztelendő urat formálta meg.

Figyelmes szemmel kísérte Vince tanulmányait de Commet, daxi ügyvéd, Pouy község bírója. Láta, hogy Vincében a tudásvágy nagy jámborsággal párosult s azért úgy gondolta, hogy nem szabad e két szép vonásnak a világi élet hétköznapiasságában elvesznie. Beszért Vincével, sikerült is figyelmét végső elhatározásra, a papi hivatásra irányítania.

Ami nem is volt valami nehéz dolog. Hiszen e vággyal szívében indult el tanulmányai útjára. Szerette nagyon a papi hivatást, de a szeretetnél is nagyobb volt benne a tisztelet és a felelősség érzete. Ez volt az oka, hogy másra nem akart, viszont a papságra nem mert gondolni. Később pedig többször mondotta, hogy ha tudta volna, hogy milyen félelmetes felelősség papnak lenni, inkább otthon marad a földet túrni.

1596. december 20-án vette fel a hajkoronát és a kisebb rendeket.

Utána megkezdte teológiai tanulmányait.

Ezen időben még nem voltak szemináriumok a papság képzésére. A legtöbben otthon végezték tanulmányaikat. Egyetemet csakis a kiváló tehetségű és gazdag származású fiúk végeztek.

Vince is sok kiadást kerülhetett volna el, ha otthon végzi tanulmányait. Ő azonban az egyetemen akart tanulni. Miért? Egyrészt azért, mert sokkal alaposabb és tudományosabb kiképzést nyer, másrészt azonban emberi ambíció is fűtötte: egyetemi végzettséggel nagyobb egyházi méltóságra tarthat igényt.

Mily csodálatosak az Úr útjai! Most azért törtet, hogy minél magasabb méltóságot nyerhessen el. Ez Vince, az ember, korának anyagias gondolkozású papja!... Mikor pedig elért e pontig, mikor tálcán kínálják fel neki a püspökségeket, akkor megingathatlan elhatározással utasítja vissza. S ez Vince, a szent, a kegyelem alakította pap!...

A toulouse-i egyetemre iratkozott be.

Édesatyja egy pár ökröt is eladott a költségek fedezésére. Ez volt a jó édesatyja utolsó gondoskodása. 1598-ban a jó Isten magához szólította. Végrendeletében megható gyöngédséggel s megbocsátható részlehlással intézkedik Vince javára. Meghagyja, hogy semmi áldozatot se kíméljenek tőle. Vince lelkülete azonban sokkal gyengédebb volt, mintsem hogy más verejtékes munkájának gyümölcsét el tudta volna fogadni.

Egy kis időre elhagyta a toulouse-i egyetemet s Saragossába ment. Itt azonban valaminek kellett történnie, mert ismét visszatért Toulouse-ba. Egyes írók azt gondolják, hogy nem tetszett neki az egyetem túlságos vitatkozó szelleme.

Toulouse-ban teljesen a saját erejéből kellett magát eltartania. Ezért a közeli Buzet-ben egy kis penzionátust nyitott tanuló gyermekek számára. Roppant ügyes és élelmes gondolat! Úgy látszik, Vince kitűnő pedagógusnak is bizonyult, mert tanítványai osztatlan szeretettel és ragaszkodással rajongták körül. Sőt, mikor a tanításból egy kis pénzt is sikerült megtakarítania s tanulmányai folytatására visszatért Toulouse-ba, a szülők vele engedték gyermekeiket is.

Most már nem zavarták anyagi gondok tanulmányait. Rövid idő alatt elnyerte a hittudományok borostyánosa fokozatot. Ezt követte 1598-ban az alszerpapság és szerpapság. E lépéssel visszavonhatlanul az oltár szolgálatára kötötte le magát. Nem volt más hátra, mint hogy a papszentelésben vegye az áldozat bemutatásának hatalmát s hosszú évek vágyainak

---

³ P. Coste: Saint Vincent de Paul: Correspondance, Entretien, Documents. Paris 1920-25 XII. k. 432. A művet a továbbiakban így idézzük: Saint Vincent de Paul.

beteljesítésül elrebegje a kenyér és a bor felett: Fogadd kegyesen, szent Atyám, ezen szeplőtelen áldozatot...

Ekkor azonban Vince alázatos lelke beleremegett a papságnak ráboruló terhességébe. Csak két év után, 1600. szeptember 23-án merete felvenni az áldozópapságot. Lelkületét leginkább első szentmiséje fejezi ki, mely a maga bájos szerénységével elragadó. Egyedül, teljesen átérezve a pillanat szentségét akarta bemutatni. Elvonult tehát egy magányos kis kápolnába s itt, csakis a segédkező pap és a ministráns jelenlétében mutatta be legelső áldozatát.

Drága örökségképpen őrzik ma is e jelenet emlékét a misszióspapok Társulatának ifjú levitái, akik szintén csendes misében kezdik meg a hófehér áldozatok sorozatát. S szerény véleményünk szerint, ha a többi újmisések is belátják, hogy nem a lakodalmasságok vásári lármája, hanem a Szentekszentjének ünnepélyes csendje illik e pillanathoz, akkor nem lesz többé, csakis ilyen bensőséges, lélekben ünneplő primícia.

3. Rabszolgaságban

Vince még mindig nem tudja, hogy hol fog véglegesen elhelyezkedni, pedig öt év telt el már a felszentelés óta. Kis nevelő intézetében sikerrel működött, előkelő családok adták hozzá nevelésre gyermekeiket. De Vince többre vágyott. Ez a több, úgy látszik, a püspöki szék volt, melyet két kedves tanítványának nagybátyja, D'Épernon herceg ajánlott fel neki. A komoly tárgyalások meg is indultak.

Ekkor azonban a jó Isten mélyen belenyúlt Vince életébe. Saját magán kellett tapasztalnia a rabszolgák nyomorát, hogy annál áldozatosabban tudjon segítségükre sietni.

Toulouse-ban egy jámbor özvegy végrendeletében néhány bútordarabot és körülbelül 3-400 tallérnyi követelést hagyott rá. Az adós azonban a követelés elől Marseille-be szökött. Vince utána ment tehát, bebörtönöztette az illetőt s csakis így tudta rajta a háromszáz tallért behajtani.

Visszafelé az utat egyik ismerőse meghívására hajón akarta megtenni. Július vége s szép idő volt. A hajóút nagyon kellemesnek ígérkezett s ami jelen körülmények között első helyen jött számításba, nem került pénzbe.

Alig hagyták el azonban a kikötőt, midőn három török kalózhajó támadta meg őket. Heves harc támadt közöttük, melyben maga Vince is megsebesült. Egy nyíllövést kapott a lába, melynek sebe, mint állandó időjós kísérte egész életén át. A keresztények kénytelenek voltak megadni magukat. A foglyokat a kalózosok Tuniszba vitték, ahol rendszeres rabszolgavásárokat tartottak.

A vásárt így írja le Vince: „Lánccal a nyakunkon ötször-hatszor bejártatták velünk a várost. Fel akarták hívni ránk a kereskedők figyelmét, hogy tudunk enni s nem halálosak sebeink. Azután visszatértünk a kikötőbe, hol már várakoztak ránk a kereskedők. Mint a ló-, vagy ökörvásáron szokás, fölnyitották a szájunkat, megnézték fogainkat, megtapogatták oldalbordáinkat és megvizsgálták sebeinket. Majd lépésben menni, ügetni, futni, súlyt emelni és birkózni kellett, hogy megmutassuk, kinek mennyi az ereje. De ki tudná elképzelni embertelenségüket a maga valóságában!”⁴

Vincét egy halász vette meg. Azonban nem vehette hasznát, mert Vince a csónakban nem bírta ki a munkát: beteg lett. Egy orvosnak adta el. Ez az orvos ötven év óta kereste a bölcsek követ. Ezt ugyan nem találta meg, de helyette több értékes geometriai, alkímiai és orvosi találmánya volt. Vincét nagyon megszerette s megígérte neki, hogy minden titkába be fogja avatni, gazdag ember lesz, ha elhagyja hitét. Vince szívében azonban ott égett a szabadulás reménye s hú maradt hitéhez.

⁴ Saint Vincent de Paul I. k. 3.

Az orvos tudományának híre eljutott I. Ahmed szultánhoz is. Magához rendelte az orvost, aki azonban nem jutott színe elé; útközben meghalt.

Vince most egy renegáthoz került. Gautier Vilmos, ferencrendi áldozópap volt a szerencsétlen. Valamikor őt is elfogták, hitehagyásra kényszerítették s mivel többre becsülte a földi gazdagságot lelke üdvösségénél, megtagadta hitét s most három feleségével egy birtokon gazdálkodott. Vince egész nap a mezőn dolgozott. Kemény afrikai nap perzselte csupasz hátát; holtfáradtan tért esténként haza a munkából. Úgy érezte, teste nem sokáig bírja már a rabságot, de a lelke annál erősebb volt! Nap-nap után megújuló bizalommal esedezett a Boldogságos Szűzhöz s lelkében mindig megcsendül az édes biztató hang: „Kitartás! Közeledik a szabadulás!”

Többször kijött hozzá a mezőre a renegát egyik török felesége. Érdeklődött vallása iránt és kérte, hogy énekeljen neki valami vallásos éneket. Vince könnyes szemmel énekelte a rabságban sínylődő zsidó nemzet énekét: „Hogyan énekeljük idegen földön az Úr énekét... Babilon folyói mellett?” Utána pedig a Salve Regina-t. Az ének tetszett a nőnek s hazatérve szemrehányást tett férjének, hogy miért hagyta el vallását. Atyáinak paradicsomában nem remél oly boldogságot, mint a melyet Vince áhítatos éneke alatt érzett.

A renegát lelkében megszólalt a lelkiismeret szava. Most látta meg először hittagadásának utálatosságát. Beszélt Vincével s megígérte neki, hogy amint lehet, visszatérnek Franciaországba és kemény bünbánattal fogja megengesztelni az Eget.

Tíz hónapig tartott a várakozás, de végül mégis sikerült. Egy kis bárkán, életük állandó veszélyeztetésével szeltek át a Földközi-tengert s 1607. június 28-án kötöttek ki Franciaország partjain. Vince öröme kettős volt: hálatelt szívvel borulhatott ismét hazája földjére s jelen lehetett, midőn a renegát június 29-én visszatért az Egyházba.

Vince egyenesen haza szeretett volna menni, azonban az avignoni pápai követ, Montorio Péter tartóztatta. Nagyon megnyerte tetszését s különösen az orvos gazdájánál szerzett alkímiai tudását akarta tőle eltanulni. Szinte féltékeny is volt rá, nehogy másnak is bemutassa ezt. Magával vitte Rómába, s megígérte neki, hogy gazdag egyházi javadalmat fog kieszközölni számára.

Szent Vince alázatosságára jellemző, hogy övéi semmit sem tudtak e fogságáról. Soha egy szóval sem említette. Pedig lett volna alkalma, midőn misszióspapjait Tuniszba küldötte a foglyok kiváltására. Az orvosnál tanult rendkívüli dolgokat sem használta fel soha. Féltő gonddal került mindent, ami őt eláruhathatná, mert akkor megtudnák, hogy az isteni kegyelem működésének kiválasztott eszköze volt s megtérítette renegát gazdáját.

Vagy talán az Éggel kibékült Gautier Vilmos emlékét nem akarta megsérteni?

Annál nagyobb volt rémülete, midőn ötven évvel később, 1658-ban de Comet ügyvéd hagyatékában megtalálták két levelét, melyben a fogságot leírta s kedveskedni akarván, elküldték neki a másolatukat. Vince könyörögve kérte, hogy küldjék el neki a „szerencsétlen leveleket”. Még halála előtt is külön írt értük. Pedig ha tudta volna a szent Öreg, hogy a két rettegett levél már régen együtt van vele egy fedél alatt a Saint-Lazare-ban! De eltitkolták előtte, mert tudták, hogy meg akarja semmisíteni e felbecsülhetetlen okmányokat.

Szent Vince életében egy újabb kérdésre maradt adós felelettel a történelem: Hogyan került Vince Rómából Párizsba? Abelly azt mondja, hogy d'Ossat kardinális fontos megbízatással küldte őt IV. Henrikhez, melyet az ügy kényessége miatt nem akartak írásba foglalni. IV. Henrik fényes udvarából elismerést nem várva távozott.

D'Ossat kardinális azonban 1604. március 13-án meghalt s így nem küldhette 1608-ban Vincét Párizsba. Ez a kérdés is homályban marad, mint annyi más fontos adat.

4. A megpróbáltatások tüzeiben

Úgy látszik, hogy Vince Párizsban nagyon szűkös körülmények között élhetett, mert Saint-Germain-des-Prés külvárosban egy bíróval együtt bérelt magának szobát.

Egy alkalommal a bíró kora reggel eltávozott hazulról. Vince gyöngélgedett s az ágyban maradt. Orvosságot kívánt, amelyet egy fiú hozott meg a patikából. Ez, mialatt üveget keresett az orvosság számára, meglátta, hogy a bíró szekrényének nyitott fiókjában négyszáz tallér fekszik. Szó nélkül zsebre vágta s utána eltávozott.

A bíró csodálkozva vette észre, hogy a pénz hiányzik. Azonnal Vincének támadt s követelte a pénzt. Hiába védekezett Vince, hogy ő nem vitte el és nem tudja hová lett, a bíró kidobta a szobából. Néhány nap múlva pedig, midőn Vincét de Bérulle és más tekintélyes személyek társaságában látta, nyíltan tolvajnak és farizeusnak nevezte. Vince halkán csak ennyit felelt: „Az Úristen tudja az igazságot.”

Hat évig élt így a lopás vádjával terhelt, midőn a gyógyszerész inast lopáson kapták. Ekkor bevallotta a bíró előtt, hogy ő lopta el hat év előtt a négyszáz tallért is. A bíró haragja, melyet szentünk ellen táplált, egyszerre csodálattá változott. Levelet írt neki, melyben visszavonta a rágalmazást s késznek nyilatkozott, ha kell, térden állva kérni tőle bocsánatot.

Anyagi helyzete valamivel jobbra fordult, midőn 1610-ben Margit királyné házi lelkészévé és alamizsnásává nevezte őt ki. Két évet töltött a királyné legnagyobb megelégedésével e hivatalban. Itt egy másik, még az előzőnél is nagyobb megpróbáltatás várt rá.

Volt a királyné környezetében egy kiválóan képzett és jámbor pap, aki különösen hitvitáival tűnt ki. A nagy dicsőség azonban és az udvarban élvezett munkátlanság lelkét a teljes pusztulás örvényébe sodorta. Roppant kételyek szállottak meg lelkét. Nem tudott szentmisét mondani, nem tudott imádkozni, mert éppen ilyenkor a legrettenetesebb istenkáromló gondolatok gyötörték.

Egy napon aztán feltárta lelkét Vince előtt.

Vincére nagy hatással volt a feltáruuló lelkiállapot s felajánlotta magát a jó Istennek áldozatul a szerencsétlen pap helyett. A jó Isten úgy látszik, nagyon is szívesen vette az áldozatot, mert a pap lelkét azonnal a legnagyobb nyugalom és béke töltötte el, viszont Vincét kételyek és kísértések lepték meg. Vince az imádsághoz és szigorú önsanyargatáshoz folyamodott. Mindhiába. A hitkételem nem oszlott el. Ekkor leírta a Credo-t egy papírra s a mellén helyezte el a papírlapot. Arra kérte a jó Istent, hogy, ha kezét e papírra helyezi, azt a belső és rendíthetetlen hit megvallásának tekintse.

A jó Isten azonban még ennél is nagyobb áldozatot kívánt tőle. Körülbelül négyévi lelki vívódás után egy napon az a gondolata támadt, hogy, ha megszabadul a lelki szenvedéstől, egész életét a szegények szolgálatának szenteli. Alig mondta ki az önfeláldozás ezen szavait, a legszebb fényben ragyogtak fel lelkében újra a hitigazságok és soha többé hitkételem nem zavarta lelke békéjét.

Talán nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy de Paul Szent Vince itt indult el a komoly életszentség útján. Lelkivezetőül választja a csodálatos lelki gazdagsággal megáldott de Bérulle atyát s vezetésével szinte napról-napra emelkedik a szentek lelki nagysága felé. A jó Isten szorgalmas, gondos munkával tisztítja meg szívét minden földies vonzódástól, hogy egy tökéletes papi szívet alakítson ki, melyben menedéket találhasson a világnak minden lelki és testi nyomora.

Vince de Bérulle tanácsára elfogadta a clichy-i plébániát.

Clichy néhány kilométernyire fekszik Párizstól. Ma Párizs kerületébe tartozik. Abban az időben egy szegény kis falu volt. Lakói jólelkű, szegény falusi emberek.

Vince csak egy évet töltött a plébánián. Egy év! Másnak talán arra sem volna elegendő, hogy megismerje híveit; Vincének pedig elég volt arra, hogy felejthetetlenül belevesse emlékéet hívei szívébe.

A munkát a dűledező templom újjáalakításával kezdte. Mivel a falu szegény volt, azért párizsi gazdag ismerősei körében gyűjtötte össze a szükséges pénzt. Az építés csak 1630-ban fejeződött be. A kis templom ma is áll az eredeti keresztelőkúttal, szószékkal és feszülettel, amely előtt Vince sokszor térdelt imába merülve.

Meghonosította az azon időben szinte ismeretlen havonkinti szentgyónást és szentáldozást. Maga Vince beszélt el később, hogy egy szavába került az egész. Felszólította őket a szentgyónásra s az egész falu követte szavát. Az igaz, hogy csak egy szavába került, de ezt a szót egy áldozatos papi élet kísérelte!...

Gondoskodott a papi pályára készülő fiúkról is. Tizenkét fiút vett fel saját házába, hogy már ifjú korban megkapják a gyakorlati útmutatást a magasztos hivatáshoz szükséges életszentséghez.

Röviden úgy foglalhatnók össze működését: valóságos atyja volt híveinek. Kevés pénze, ruhája és szíve szegény híveit volt.

Vince nagyon boldog volt... Ezen rövid évnek kedves emléke hosszú idő után is visszacsengett szívében. Misszióspapjainak így beszélt ezen időről: „Azt gondolom, hogy a szentséges Atya sem oly boldog, mint egy plébános ilyen jó lelkű nép körében. S midőn egy nap de Retz bíboros úr megkérdezett: Hogyan van főtisztelendő úr? – azt válaszoltam: Eminenciás uram, oly boldog vagyok, hogy ki sem mondhatom. – Hogy-hogy? – Mert olyan jó, olyan engedelmes híveim vannak, akik mindent megtesznek, amire kérem őket, úgyhogy azt gondolom, sem a szentséges Atya, sem pedig Eminenciás Uram nem oly boldog, mint én.”⁵

Egy napon azután nagy volt a sírás Clichy-ben. Mint futótűz terjedt el a döbbenetes hír, hogy a jó Vince tisztelendő úr elhagyja őket. Levelet kapott de Bérulle-től, melyben más, sokkal fontosabb hivatást bíz rá a de Gondi családban. „Könnyben úszó szemmel áldottam meg a férfiakat és asszonyokat – írja Vince – akik utamban elkísértek. Hisz annyira szerettek valamennyien! Itt voltak szegényeim is: főleg ő miattuk sajgott szívem.”

5. A de Gondi Házban

A de Gondi grófok voltak a XVII. században Franciaország egyik legtekintélyesebb családja, ők töltötték be a legfőbb állami és egyházi hivatalokat. Párizs főpapi székén százkilenc esztendőn keresztül e családból származó püspökök, illetőleg bíborosok ültek.

A szegény kis plébániáról e családba hívta a Gondviselés Vincét. Midőn ugyanis de Bérulle látta Vince áldásos működését, azt gondolta, hogy nagyobb teret kell nyitni buzgalmának és képességeinek. Sokkal több jót eszközölhet, ha a de Gondi gyermekek nevelésében értékesíti lelki buzgóságát. Így nemcsak kiváló államférfiút és főpapot nyer a francia állam és Egyház, hanem apostolkodását kiterjesztheti a családnak ezrekre menő jobbágyaira is. Hogy ez az emberi számítás a lehető legpontosabban bevált, az valószínűleg onnét ered, mert az égben is úgy tervezték meg a dolgot. E családban alakult át igazán az életszentség útján haladó Vince tisztelendő úr a tevékeny felebaráti szeretet de Paul Vincéjévé.

A rá váró feladat súlyos volt. Nemcsak egyszerűen gyermekeket kellett nevelnie, hanem Franciaország számára gályaparancsnokot és hadvezért, a párizsi érseki szék számára pedig bíborost. Az volt ugyanis a család hagyománya, hogy az elsőszülöttnek politikai, a másodszülöttnek pedig egyházi téren kellett a család hatalmát és tekintélyét növelnie.

⁵ Saint Vincent de Paul IX. k. 646.

Vince nemcsak a neveléshez fűzött nagy várakozásokat váltotta be, hanem döntő befolyást gyakorolt az egész családra is.

Az elsőszülött, Péter, mint rettenthetetlen hős küzdött végig atyja oldalán a hugenotta háborúkat, s követte atyját a gályák parancsnokságában. A második fiú, Henrik, az ártatlan gyermekszív buzgóságával készült az egyházi pályára. Tíz éves korában leesett lováról s a ló agyonrúgta. A harmadik fiú, János Ferenc Pál, politikai pályára készült. Bátyjának halála után azonban egyházi pályára kellett lépnie. Egy szerencsétlen lépés a család életében, melyet még de Paul Vince sem tudott megakadályozni. Jó ember és jó katolikus is volt, de egyáltalában nem volt papnak való. Mentségül szolgáljon az utókor előtt, hogy minden tehetségével támogatta de Paul Vincét művei megalkotásában. Nagy hatással volt Vince de Gondi Fülöpre, a család fejére is. Most még ugyan a világban és a harcban él, de nevének halála után lemond minden méltóságáról, hogy mint egyszerű oratoriánus szerzetes és pap szolgáljon a jó Istennek.

A főök azonban, amelyért a jó Isten Vincét e családba hozta, a grófné angyali ártatlanságú lelke és krisztusi szeretettől lángoló, minden áldozatra kész szíve volt. Neki szánta a jó Isten azt a rendkívüli kiváltságot, hogy a Misszióspapok Társaságának megalapításánál ő tegye meg a kezdeményező lépést.

Törékeny, beteges testben rendkívül finom, szinte aggályos lélek volt. Nagyon is szükségét érezte egy bölcs és higgadt lelkivezetőnek. S ilyenre talált Vincében, aki a szeretet gyakorlásával fokról-fokrol igyekezett őt a keresztény tökéletesség magaslatára felvezetni. Együtt keresték fel az elhagyott szegényeket, hogy az alamizsnával együtt lelki segítséget is nyújtsanak.

Egy ilyen alkalommal történt, hogy Vincét egy szegény haldokló földműveshez hívták. Úgy ismerték őt az egész környéken, mint nagyon vallásos, jámbor embert. Mégis ott rágódtak lelkén ifjúságának álszegényből elhallgatott bűnei. Vince általános gyónást végeztetett vele.

A dologból nem lett volna semmi s mint annyi más lelkiismereti titok, a papi szív mélyén temetődött volna el, ha a földműves örömkönnyek között el nem mondja a jó grófnénak.

Az eset mindkettőjükre megrendítő hatással volt. Ha e jámbor ember ilyen százalmas lelkiállapotban élt s csakis a jó Isten rendkívüli kegyelme tudta az utolsó pillanatban a kárhozát ösvényéről visszatéríteni, hogyan élhetnek a többiek? A grófné megkérte Vincét, hogy másnap, mely éppen január 25-e, Pál-fordulás ünnepe volt, az általános gyónásról beszéljen. A beszéd hatása csodálatos volt: mindenki általános gyónást végzett.

Ez volt az első misszió! Vince akkor ugyan még távolról sem gondolt társulat alapítására, de hiszen a jó Isten nagy műveit az evangéliumi apró mustármagból éppen az emberi alázatosság és a kegyelem erőteljes működése érleli hatalmas fává... S a missziós-papok ma is mint alapításuk napját ülik meg január 25-ét.

A grófné az eredmények hatása alatt azon elhatározásra jött, hogy alapítványt tesz valamely rendnek, hogy öt évenként missziót tartsanak a birtokán lévő valamennyi községben. Az ajánlatot azonban a túlhalmozott munka miatt egy szerzetesrend sem akarta elfogadni. Ekkor támadt az a sorsdöntő gondolata, mely a Misszióspapok Társulatának vetette meg alapját: minek is kutat ő missziósok után? Hiszen itt van Vince tisztelendő úr felruházva a misszionárius apostoli buzgalomával és lelkesedésével!...

6. A Szeretetegyesületek megalapítása

De Gondi grófné terveit egy váratlan esemény teljesen megsemmisítette. Vince azon ürüggyel, hogy Párizsba utazik, elhagyta a de Gondi házat, hogy oda többé vissza ne térjen.

Mi lehetett váratlan elhatározásának oka?

A grófhhoz írt levelében azt hozza fel okul, hogy a gyermekek már megnőtték s nem képes az állásukhoz szükséges nevelést megadni nekik. Valószínűbb azonban, hogy fogadalma nyugtalanította, mellyel a szegények szolgálatára szentelte életét. Félt, hogy ismét visszatérnek lelkébe a kétség és sötétség, ha megvárakoztatja fogadalma teljesítésével a jó Istent.

A hír megdöbbenetette a grófot is, de teljesen lesújtólag hatott a grófnéra. Azonnal a párizsi érsekhez fordultak és még több befolyásos egyházi személyhez, hogy Vincét visszatérésre bírják. De Paul Vince ekkor már Châtillon-les-Dombes plébániájára vonult vissza.

A kis város kétezer lakójával a lyoni egyházmegyében fekszik. A hívek lelki gondozása a plébánoson kívül hat káplánra volt bízva. Ilyen számú papságtól joggal elvárhatnók, hogy működésük nyomában buzgó lelki élet fakadjon. Ennek azonban éppen az ellenkezője történt. A káplánok teljesen világias életükkel csak a hívek botránkoztatására és lelki romlására voltak. Nem törődtek a nép oktatásával s így könnyen belopódzhatott a hívek közé a kálvinizmus tévtana is.

Szinte csodálatos Szentünk életében az isteni Gondviselés vezetése. Alig mutatta meg neki a de Gondi családban legnagyobb művét, kiszakítja onnét, mintegy kiveti a Párizstól messze fekvő kis plébániára, hogy ott egy másik, hasonló nagy művet kezdessen meg vele. A szeretetegyeselekkel is úgy volt, mint a Misszióspapok Társulatával: nem is gondolt a megalakításukra. Csakis a jó Isten határozott útmutatására és sürgetésére kezdett munkához.

1617. augusztus 1-én iktatták be a plébániába s utána azonnal hozzálátott az állapotok megjavításához. Rövid öt hónapot töltött csak e plébánián s ezen idő alatt nemcsak hogy felvirágoztatta annak lelkiéletét, hanem még évszázadokra terjedő művet is alkotott. Íme, mire képes egy buzgó lelkipásztor, ha munkájában egyedül az Úr dicsőségét és a lelkek üdvét keresi!

Áldásos működésének eredménye rövid időn belül nemcsak a káplánok életének megváltozásában, hanem a rendkívüli megtérésekben is mutatkozott.

Ragyogó ékesszólása először szószéke, meggyőző példája pedig gyóntatószéke köré vont az egész várost. Eljött meghallgatni őt de Rougemont gróf, a híres párbajkirály is. Ez az ember saját bevallása szerint nem tudná megszámolni, hogy hány embert sebesített és őlt meg párbajban. A beszéd szavai mélyen felszántották megkérgesedett szívét, belátta életének súlyos eltévelyedését. Elment Vincéhez, meggyónt nála s utána egész életét a szegények és betegek szolgálatára szentelte. Szinte örömmel adta el rougemont-i kastélyát, hogy annak harmincezer livre értékű összegén kolostorokat alapítson s alamizsnát adjon. Csak egytől tudott nehezen megválni: kedves kardjától.

– Hiszen annyiszor megoltalmazott, annyi veszélyben őrizte meg életemet!...

– Igen, de annyi életet is oltottál ki velem, oly sok bűnre is ez vitt téged!...

Rövid, nagyon fájó küzdelem indul meg lelkében... de mint annyi más küzdelmet, ezt az önmagával folytatott párbajt is ő nyerte meg. Leszáll lováról s egy sziklán darabokra törte kardját...

Nagy feltűnést keltett de la Chassaigne és de Brie hölgyek megtérése is. Csak a táncnak és a világi élvezeteknek éltek. De elég volt egyszer meghallgatni Vince tisztelendő úr beszédét s nála meggyónni, hogy teljesen felhagyjanak régi életükkel s lelküket Isten felé fordítsák.

Megtérített egy fiatal gazdag kálvinistát is, Beynier Jánost. Midőn Châtillon-ba jött, a plébánia nagyon rossz állapotban volt s azért nála vett lakást. Vendégszeretetét az igaz hit fényével jutalmazta meg.

Egyik vasárnap, midőn éppen a szentmiséhez indult, megkérték Vincét, hogy hívja fel a hívek figyelmét egy, a városon kívül fekvő szegény családra, melyben mindnyájan betegen feküdtek s a legnagyobb nyomorban sínylődtek. Szívesen tett eleget a kérésnek s a maga

módján szívhez szólóan ecsetelte előttük a segíteni kész felebaráti szeretetet. Délután maga is ellátogatott a családhoz. Csodálkozva látta, hogy nagyon sokan tartanak oda, sokan pedig már visszafelé is jönnek. „Íme, – mondja – mily nagy áldozatkészség! Kár, hogy nincs megszervezve! Ezek a szegény betegek, kik ily nagy segélyhez jutottak, nem tudják megbecsülni a kapott ajándékot s ennek következtében ismét visszasüllyednek az előbbi nyomorba.”

Lelkében nagy terv fogamzott meg: rendszeresíti a szegény család gondozását. Megkért néhány jólelkű hölgyet, hogy naponkint felváltva főzzenek nekik. „Íme az első lépés a szeretetegyesület megalapításához.”⁶

Nem telt el három hónap, s egy határozott szabályokkal rendelkező, életerős egyesület működött a városban. Nem próbálkozott, nem tapogatózott: egy csapásra mesterművet alkotott.

Szentünk életírói nagyon kiemelik alázatosságát, de nem hangsúlyozzák eléggé, hogy az egyúttal a legnagyobb bátorsággal párosult. Minden alkotását ugyanis az alázatos, szerény kezdet s a legmerészebb újítás jellemzi. A szegényeket és betegeket eddig is gondozták, de kórházakban, ő másképpen gondolta. Minek a beteget kiszakítani az otthon kedves megszokottságából? Gondozzuk a betegeket ezután is, de otthon!

Nézzük közelebbről az egyesület szabályait, melyek mindjárt első fogalmazásban a legnagyobb gyakorlatiasságról és bölcsességről tanúskodnak.

Az egyesület célja: lelki és testi gondozásban részesíteni a szegényeket. Neve: a keresztény szeretetegyesület fenséges címe. Tagjai lehetnek példás életű nők: a férjes nők férjeik, a leányok szüleik engedelmével. A tagok személyesen keresik fel a betegeket, a legnagyobb szeretettel üdvözlők, rendbe hozzák a lakást, megigazítják az ágyat, kis asztalt terítenek s feltálatják a magukkal hozott ételt. „Mindezt a kis szolgálatot oly szeretettel kell tenniük, mintha saját gyermekük feküdne a betegágyon, mintha magának a jó Istennek szolgálnának.” A betegek között nem szabad különbséget tenniük, illetőleg, hogy mégis egyet: ahhoz mennek legutoljára, akinek senkije sincs, hogy annál több időt tölthessenek nála. A testi alamizsna azonban csak eszköz, hogy lelki segítséget nyújtsanak. A haldoklókat előkészítik az utolsó nagy útra, a felgyógyulókat pedig jámbor életre buzdítják. „Ha valakit elragad a halál, a hölgyek gondoskodnak arról, hogy az egyesület költségén illő temetésben részesüljön és szerető anyaként kísérik el utolsó útjára a megboldogult gyermeket.”

Châtillon lakossága jóformán még ki sem fejezte háláját a szeretet nagy apostola előtt, midőn az már távozni készült. Vince egymásután kapta a leveleket Párizs érsekétől, a gróftól, a grófnétől, de Bérulle-től és számos előkelőségtől, amelyekben könyörögve kérik, hogy térjen vissza a de Gondi családhoz. A sok kérésre s legfőképpen lelkiatyjának, de Bérulle-nek tanácsára visszatért a grófi családhoz azon egy feltétellel, hogy nem kell állandóan Párizsban tartózkodnia, hanem minden idejét a birtokaikon levő községek szegény lakóinak szentelheti.

A búcsúzásnál megismétlődtek a clichy-i jelenetek. Bútorát, ruháját, pénzét, mindenét a szegények között osztotta szét. A gazdagok pedig mint drága ereklyét vásárolták meg tőlük. Az egyik nő például szinte perbe szállott, hogy egy ócska kalapot megszerezhesen magának.

Párizsba érkezvén első dolga volt, hogy egy misszióstervezetet dolgozott ki. Be akarta járni a családhoz tartozó körülbelül harminc községet. Három-négy buzgó papot vett maga mellé s úgy indult neki az evangéliumhirdetés nehéz munkájának.

Az evangélium Hirdetőjéhez csatlakozott a szeretet Angyala, de Gondi grófné. Ő a betegeket kereste fel s gondoskodott az elhagyott szegényekről. Nagy segítségére volt Vincének a szeretetegyesület megalapításában, úgyszólván ezen missziós útja alkalmával hétnél több községben alakított a hölgyek számára egyesületet. Mindenütt a grófné volt az első, aki a tagok sorába iratkozott s őt követte valamennyi nemes hölgy.

⁶ Saint Vincent de Paul IX. k. 244.

Vince még tovább ment a szeretet útján. Folleville-ben, ahol első misszióját tartotta, az a merész gondolata támadt, hogy férfiak számára is alakít a nőkéhez hasonló egyesületet. Igazán csak egy de Paul Vince lelkében fogamzhatott meg a terv, hogy a XVII. század férfivilágát, amely csak a vadászathoz, háborúhoz és politikai cselszövényekhez értett, a szeretet szolgálatába állítsa. Nem is sikerült volna, ha nem ő áll a szervezés élén s nem de Gondi gróf adja hozzá a jó példát, aki elsőnek iratkozott be az egyesületbe.

A férfiak gondjára bízta az egészséges szegényeket, akik nem tudtak saját keresetükből megélni, a gyermekeket, az ifjúságot és az öregeket.

Legfőbb célja az volt, hogy a munkanélküli szegényeket foglalkozáshoz juttassa. S ezzel több mint két évszázaddal megelőzte a mai kor szociális felfogását. Itt már nemcsak egyszerűen szegényügyről, hanem a legégetőbb munkáskérdés megoldásáról van szó. Egész kis gyártelepeket szervezett, melyekben a gyermekek és legények teljes kiképzést nyertek, hogy azután tisztességes munkával tudják önmagukat eltartani. A gyártelep élete a munka és imádság legszebb himnusza volt.

Reggel négykor keltek. Közös reggeli ima, szentmise, reggeli s utána délig munka. Közös ebéd, munka, vacsora s este 8 órakor ismét imádság zárta be a napot. A lelkivezetést egy pap gondjaira bízta.

A missziósbeszéd

Szentünk bejárta a falvakat, hogy a szegény falusi népnek megtörje az evangéliumi ige kenyerét és őket életgyónásra buzdítsa.

Vince a legmodernebb megoldást alkalmazta háromszáz évvel ezelőtt a koldusügy megoldásában is. Maçon városa tehetetlenül állott a koldusoknak egész hadseregge felnövekedett táborával szemben. Voltak ugyan a városnak szegényházai, de a szegények

egyáltalán nem mentek oda, mert jobban jövedelmezett a koldulás. Sokszor karddal kezükben járták be az utcákat s rettegésben tartották a lakosságot.

A város tudomást szerzett Szentünk működéséről s felkérték, hogy a bajon segítsen. Vince szívesen tett eleget a meghívásnak. Azonban már a fogadtatás nem volt valami biztató. Egyik levelében így írja le: „Midőn a szeretetegyesületet mentem megalakítani Maçonba, az egész város rajtam nevetett s ujjal mutattak rám az utcán.” Ez azonban egyáltalában nem kedvetlenítette el. Nagyszabású gyűlés keretében alakult meg az egyesület, melybe a tartomány főnöke, a koronaügyész, a polgármester s a város egész előkelősége belépett. Vince az alamizsna elvesztésének terhe alatt betiltotta a koldulást.

Az összes szegényeket külön kategóriába osztotta s csakis a szükségüknek megfelelő mértékben segítette őket. A gyermekek, betegek, öregek teljes ellátást kaptak, a többiek pedig munkára fogta. Még az átutazó szegényekről sem feledkezett meg.

A vállalkozás nagyszerűen sikerült. Szentünk maga írja említett levelében: „Mindenki örömkönyeket hullatott. A városi tanácsosok oly nagy előkészületeket tettek elutazásomra, hogy az ünneplések elkerülése végett kénytelen voltam titokban távozni.”

Három teljes évszázad telt el az első szeretetegyesületek megalapítása óta s ezen idő alatt a szigorú történelmi kritika megfogalmazta ítéletét de Paul Vince alkotásairól. Ez az ítélet a lehető legelőnyösebb. Az egyesületek nemcsak három évszázad minden viharát, a forradalmak tagadását és a liberalizmus hitközönvét állták ki, hanem szervesen tudnak beleilleszkedni a teljesen átalakult szociális viszonyokba is. Szent Vince műveit nem rombolhatja le egyetlen kor sem, mert a krisztusi szeretetre szüksége van minden idők társadalmának.

7. A gályarabok között

Gondi gróf volt a francia gályák főparancsnoka. A gályák voltak ezen időben Franciaország földközi-tengeri hajóhada. Egy-egy gálya felszerelése átlag százhusz katona és néhány ágyú volt.

A rabok sorsa minden emberi méltóság lábbal tiprása volt. Nem is tekintették őket embereknek. Kettesével nehéz bilincs láncolta őket az evezőpadhoz. Válluk mezítelen volt, hogy a felügyelő korbácsütései minél mélyebben vájjanak bele az eleven húsba. A roppant kemény munkába bele kellett adniuk minden erejüket, megfelelő táplálkozásukról azonban egyáltalában nem gondoskodtak. Csak egy menekülés volt számukra: a halál megváltása. Ott szenvedett ki legtöbb a korbácsütések alatt, hogy azután minden emberi kegyelet mellőzésével a tengerbe dobják.

A lelkük megmentéséről pedig kinek jutott volna eszébe gondoskodni?...

Vince meglátogatta őket földalatti börtöneikben. A nyomornak eddig nem is sejtett borzalmi tárultak eléje. A rabok nyirkos, sötét földalatti lyukakba voltak összezsúfolva. A tüdőre ránehezedett a nehéz, dohos levegő, mely fojtó és elviselhetetlen volt. A betegek ott heverték a pusztá földön vagy legfeljebb egy kis szalmán, félig mezítelenül. Senki sem ápolta őket. Elevenen rothadt meg rajtuk a hús. A testi nyomort növelte az erkölcsi züllés. Istenkáromlás, átkozódás és kétségbeesett jajgatás hallatszott mindenfelől. Az Inferno valódi képe volt ez...

Vince könnyezve jött ki tőlük. Egyenesen a grófhhoz ment, hogy emberségesebb bánásmódot eszközöljön ki számukra. Mindjárt egy házat is bérelt s ide szállította át a rabokat. Naponta meglátogatta, szeretettel ápolta, szenvedéseik türelmes elviselésére buzdította őket s nem egyszer bilincseiket is megcsókolta. Az eldurvult szívek megszelídültek, elérzékenyültek e bánásmód láttára. Hátuk megszokta a korbácsütéseket, szívük belekeményedett az állati sorsba... de ehhez a bánásmódhoz nem voltak hozzászokva.

Eddig nem volt senki, aki megtörölte volna vértől patakozó hátukat, aki szeretettel szólt volna hozzájuk. Először csak csodálták, de nem értették Vince tisztelendő úr viselkedését. Utána azonban rajongva megszerették.

A végbement változást Chantelauze így írja le: „A foglyok őrvongását és kétségbeesését a megadás, a káromkodást az imádság, a bosszúszomjat a kiengesztelődés váltotta fel. Aki kiszabadította őket a poklok gyötrelmeiből, úgy tűnt föl előttük, mint az irgalmasság anyyala. S azok a szemek, melyek már elfelejtettek sírni, könnyeikkel öntözték két kezét. S ezt a csodálatos változást alig egynéhány hét alatt egy alázatos lelkű szegény pap vitte végbe minden emberi segítség nélkül.”⁷

Működésének híre eljutott XIII. Lajosig. Hogy minél nagyobb teret biztosíthasson buzgalmának, a gályák általános királyi lelkészévé nevezte ki s évi hatszáz tallért utaltatott ki számára.

A legújabb időkig Szent Vince egyik hősie cselekedetéről emlékeznek meg az életírók:

A hugenották elleni háborúban több gályát kellett felszerelni. Mivel kevés volt a gályarab, kisebb bűnösöket is ítéltek rabságra, így került gályarabságra egy családapa is. Vince szemtanúja volt a szívet tépő búcsúzásnak, mellyel feleségétől és gyermekeitől elszakították. Megesett rajta a szíve s szerette volna megmenteni. Mivel más módot nem talált kiszabadítására, helyet cserélt vele s ő maga vette fel a bilincseket. A dolog azonban nem sokáig maradhatott titokban. Felismerték őt s Vince alázatosságát jobban bántotta, hogy köztudomású lett erényessége, mint ahogyan mások csodálták hősie önfeláldozását.

Az esetet Abelly mondja el először, de nem tudja megjelölni az időt, hogy mikor történt. Hivatkozik egy misszionáriusra is, aki megkérdezte magát Szent Vincét, hogy igaz-e, amit róla beszélnek. Vince erre nem mondott semmit, hanem „mosolyogva” másra terelte a beszédet. Ez meglehetősen gyöngé adat a történetírás számára, hogy egy ilyen rendkívüli és súlyos következményekkel járó eseményt elfogadjon.

Bougaud ragyogó okoskodással igyekszik az időpontot is megjelölni, azonban a nagyszerű érvelés varázsán át is érezzük azt, hogy a történelmi bizonyítékok döntő erejét nem tudja a szív költői érzületével pótolni.

Egy nehézség ugyanis mindig megoldatlan marad: hogyan cserélt helyet a rabbal? Csak az ő, vagy a gályaparancsnok is tudott róla?

Teljesen titokban semmi esetre sem tehetette, hiszen a nehéz bilincsek kulcsa csakis az őrnél volt. Ha az ő segítségével tette, akkor úgy az őrt, mint a menekülő gályarabot a legnagyobb veszélynek tette ki. A törvény büntetése szerint ugyanis a szöktető börtönőrnek levágták az orrát és fülét, a gályarabot pedig felakasztották. Vince sokkal meggondoltabb volt, mintsem hogy elhamarkodott buzgalmával ily veszélynek tegyen ki két embert.

Ezen megoldásnak Abelly is érzi nehézségét s azért a gályaparancsnok engedélyével akarja megcsináltatni a cserét.

Ez azonban teljes képtelenség.

Egyrészt Vince sokkal alázatosabb volt, mintsem ilyen kéréssel mert volna a parancsnok elé járulni; másrészt a parancsnok nem intézkedhetett a rabok szabadon bocsátása felett. Erről neki Párizsban is és a gályák főparancsnokánál is jelentést kellett volna tennie.

De ha nem igaz ez az esemény, miért nem tiltakozott az alázatos Szent Vince, miért terelte „mosolyogva” másra a beszédet? Vince finom gyengédségében találjuk ennek magyarázatát. Nem akarta megszegényíteni a misszionáriust naiv kérdése miatt.

Érdekelne mégis bennünket, hogy hogyan állhatott elő e legenda. Nagyon egyszerű a magyarázat. Suttogtak valamit arról, hogy Vince tisztelendő úr valamikor fogoly volt. De mikor? Senki sem tudta. Mivel tudták, hogy valamikor a gályák lelkésze volt, sokat járt a

---

⁷ Saint Vincent de Paul el les Gondi. Paris 1882.117.

gályákra, erre az időre tették a fogságot. S mivel másképp elképzelni nem tudták gályarabságát, megtették őt önkéntes gályarabnak.

Bármennyire fáj is a történetírónak a nagy veszteség, amellyel szegényebb lett az emberiség, midőn a szeretet hősiességének ily megrázóan fenséges eszményképét veszítette el, mégis tartozik ezzel az Igazság részrehajlatlan szolgálatának, amellyel önmagát és tollát eljegyezte.

8. Az apostolok nyomdokain

Mint említettük, de Gondi grófné hiába járta sorra ajánlatával a szerzetesházakat. Mindenütt túlhalmozott volt a munka s nem tudtak újabb munkát vállalni. Valljuk meg azonban őszintén, nem annyira a sok munka miatt nem akarták vállalni, hanem az új munka túlságosan nehéznek s közönségesnek látszott előttük. Sokkal nagyobb elismerésre és haszonra számíthattak, ha a művelt és gazdag városi lakossággal foglalkoznak...

Ekkor az a gondolata támadt, hogy Vince tisztelendő urat bízva meg egy társulat megalakításával.

Ismerte buzgalmát, mellyel a szegény falusi nép lelke üdvéért aggódott, de még jobban alázatosságát, mely minden feltűnő munkától irtózott. Mégis bízott benne, hogy férje és a párizsi érsek segítségével majd csak valahogy megtöri alázatosságát. Az aggodalom azonban most az egyszer fölösleges volt. Vince azonnal késznek nyilatkozott a munkára, hiszen azáltal teljesen kedves falusi népének szentelheti életét!

Az alapítólevél 1625. április 17-ről kelt. Érdemes vele kissé foglalkozni, oly erőteljes határozottsággal bontakoznak ki belőle már most a jövő társulat körvonalai. Érezzük minden során, hogy csak a külső, rendelkező forma az alapító házaspáré, a belső tartalom és elgondolás Vincéé.

A de Gondi házaspár negyvenötezer livres alapítványt tesz. Az összeg kamataiból Vince tisztelendő úr hat kiválóan jámbor és képzett egyházi férfit tart el, hogy velük bejárják a birtokaikon levő falvakat. A társulat tagjai nem törekeshetnek egyházi javadalmak után, nem fognak a városokban prédikálni, hanem egyedül és kizárólag a szegény falusi népnek szentelik minden tehetségüket. Minden munkát teljesen ingyen végeznek.

A misszió négy-hat hétig tart. Utána három napos rekollekciós készüllet a következő misszióra. Nyáron a mezei munkák miatt szünetelnek a missziók. Ilyenkor az egyes plébánosoknak segítenek katekizálni, vagy tanulással foglalkoznak.

Íme, együtt van mindaz, ami a kis társulat szellemét alkotja!

Csak a pusztán történelmi tény állapítjuk meg, midőn azt mondjuk, hogy a jó Isten a kis társulatot használta fel Franciaországban a hívek és a papság megreformálására. A XVII. században ugyanis meglehetősen szomorú képet nyújt a francia egyház sorsa. Óriási ellentét mutatkozott mind a papságnál, mind pedig a híveknél.

A papságnak azon része, mely az egyetemeken végezte tanulmányait s a városokban működött, nagyon alapos teológiai kiképzésben részesült. A falusi lelkészkedő papság azonban teljes tudatlanságban élt. Sok közülük még a feloldozás szavait sem tudta. Ennek megfelelően a hívek is két csoportra oszlottak. A városiak jó lelkipásztori gondozásnak örvendettek; a falusi néppel azonban senki sem törődött, legkevésbé pedig a saját plébánosa.

Vince tehát azonnal megkezdte áldásos működését. Néhány buzgó papot gyűjtött maga köré. Ez meglehetősen nehéz munka volt, mert ne gondoljuk, hogy egyszerű falusi népről lévén szó, akárki megfelelt. Az alapítólevél is jámbor, tudós papokról beszél, akik nem törekeshetnek egyházi javadalmak után. Meglehetősen súlyos követelmények! A missziósnak szentnek kell lennie, hogy önmagában adja az élő példát, képzettnek kell lennie, hogy saját intelligenciájával pótolja a falusi nép műveletlenségének hiányát s alázatosnak kell lennie,

hogy vissza ne riadjon a szürke, hétköznapi munkától, a falusi lélek nehézkes faragatlanságától.

Ilyen emberre talált Portail Antalban. Ifjú, lelkes pap, aki már a gályákon is mindenben segítségére volt. Hozzá csatlakozott Belin, Coudray és la Salle.

A Bons Enfants kollégiumnak ma is álló vaskos épületében talált otthonra a lelkes kis csapat. Innét kellett kiindulnia a lobogó lángnak, melynek hivatása volt, hogy sok lélek éjszakában gyűjtsen új hittüzeket.

Valahogy így küldé egykor az Üdvözítő is tanítványait az első missziós útra, amint ők mentek szerényen, alázatosan. Kis csomagban csomagolták össze a szükséges holmit. A ház kulcsát távollétük idejére a szomszédba tették le. Elindultak. Hol gyalog, hol pedig valami jószívű paraszt szekeren mentek. Mindegy volt nekik: a fáradságot sem így, sem úgy nem érezték. Az apostoli küldetés kegyelme lelkesítette őket.

Egy-egy misszió átlag hat hétig tartott. Nem beszéltek fellengzős stílusban. Egyszerűek voltak, mint az Isten igéje, melyet hirdettek. „Nem beszéltem sokféle tárgyról – mondja Szentünk. – Százszor is csak azt ismételttem: legyetek istenfélők.”⁸

Működésükön a jó Isten áldása nyugodott. A misszió után megváltozott sokszor nemcsak a falu, hanem az egész környék lakossága. A vallási tudatlanságot buzgó vallásos élet váltotta fel.

Midőn az egyháziak látták működésük hatását, többen jelentkeztek Vincénél. Két év alatt hétre szaporodott számuk.

Mielőtt azonban e kisdied csapatot tovább kísérnők apostoli útjain, mondjunk búcsút de Gondi grófnénak.

A jó Isten csak addig tartóztatta égbe vágyó lelkét a földön, amíg az alapítólevelet aláírta. Alig két hónappal az alapítás után magához szólította az Úr. Végtelenül finom angyali lélek volt. Mióta Vince vezette lelkét, teljesen a szeretet szolgálatának szentelte magát. A legutolsó jobbágy betegágyánál is oly anyai szeretettel virrasztott, mintha saját gyermeke feküdnék ott. A szeretet tüze lankadatlan munkára serkentette, de a gyöngye test megtört, szinte elhamvadt a lélek izzásában. Tudta ő ezt jól és annál több jót igyekezett tenni.

Halálos ágyán az vigasztalta meg, hogy szent lelkivezetője állott mellette.

A grófné halála szinte megsemmisítően hatott de Gondi grófra. Üressé, értéktelenné vált számára az élet. Nem is maradt soká a világban. Lemondott minden méltóságáról és egyszerű oratoriánus szerzetes lett.

Vince legfőbb törekvése most már az volt, hogy megalakult kis társulatát elismertesse a legfőbb állami és egyházi tekintéllyel. A királyhoz intézett kérelmére már 1627 májusában megérkezett a megerősítő válasz, melyet még a parlament elé kellett terjeszteni ellenjegyzés végett.

Ekkor azonban oly dolog történt, amelynek megmagyarázására alig találunk mentőokokat. Párizs plébánosai gyűlésre jöttek össze s közösen tiltakoztak a társulat megalakulása ellen. Veszélyesnek tartották...

Talán a lelkek üdvösségét, amelyről egykor nekik kell szigorú számadást adni az Úr előtt, látták veszélyben forogni?

Nem. Még ennél is nagyobb dolog! Saját pénztárcájukat és vagyonukat féltették! Meggyanúsították a társulat tagjait, hogy jámbor egyesület ürügye alatt gazdag egyházi javadalmakra áhítoznak. Csak azért tartanak missziókat, hogy a plébános jövedelmeit maguknak követeljék. Éppen azért csakis úgy egyezhetnek bele a társulat megalakulásába, ha a tagok külön-külön írásban kötelezik magukat, hogy 1.) Lemondanak minden egyházi javadalomról s a jövőben sem fogadnak el javadalmat. 2.) Plébániatemplomba csakis a

---

⁸ Saint Vincent de Paul XII. k. 8.

püspök és plébános engedélyével léphetnek be, hogy ott prédikáljanak vagy gyóntassanak. 3.) Semmi ellenszolgáltatást vagy fizetést nem kérnek munkájukért.

Auri sacra fames! Ez az a szent kapzsiság, az a kalmár-lelkület, mely a Szentély szolgálataiból piaci árusokat, a lelkek pásztoraiból lélekkufárokat csinál!

Szerencsére a parlament világi tagjai sokkal nemesebben gondolkoztak s megadták a végleges állami megerősítést.

Vince most Rómába fordult kérelmével.

Kérvényében aprólékos gonddal és szabatosággal körvonalazta a társulat célját, szervezetét, megélhetési forrásait, hogy minden félreértésnek és akadékoskodásnak elejét vegye. Mellékelte az érseki és királyi jóváhagyást is.

Róma elvetette a kérést. Erre Vince még egy kérvényt küldött Rómába, amelynek azonban ugyanaz lett a sorsa.

Vince nem tudta megérteni, mi lehet Róma visszautasításának oka. Egyeneslelkűségében bizonyára nem hitte volna el s mi sem hinnők, ha nem volna meg az okmány róla,⁹ hogy de Bérulle tanácsára vetették el a kérvényt. Egy de Bérulle, akit Vince úgy szeretett, mint tulajdon édesatyját s úgy tisztelt, mint egy élő szentet, „gyanúsnak” találta a társulatot s ellenezte a megerősítését!

Vince most Coudray papját küldte Rómába, hogy személyes felvilágosítást adjon a társulatról s eloszlassa a gyanút. Így azután VIII. Orbán pápa 1633. január 12-én kelt bullájában megadta a Szentszék megerősítését.

Fontos esemény volt a társulat történetében a Saint-Lazare kolostor átvétele. A kis ház lakóinak híre elterjedt az egész városban. Megcsodálták erényes életüket s nagy szegénységüket. Midőn Le Bon Hadrián, a Saint-Lazare perjele erről értesült, elhatározta, hogy lemond a perjelségről s átadja a házat Vincének. Felkereste Vincét s előadta tervét.

Saint-Lazare priorátusa volt ezen időben Franciaország egyik leggazdagabb javadalma. Maga az épület és a hozzá tartozó bekerített rész kis városnegyedet foglalt el. Több mint ötvenhat ház és ezenfelül hatalmas földbirtok tartozott a priorátushoz. Elképzelhetjük, mit jelenthetett a nehéz anyagi gondokkal küzdő kis társulatnak a fejedelmi ajánlat!

Le Bon Hadriánt azonban nagy csalódás érte. Azt gondolta, hogy Vince kapva-kap az alkalmon s ehelyett hallani sem akart róla. Azt akarta, hogy a kis társulat szerényen és szegényen húzódjék meg a gazdag rendek között. „Hiszen csak most születünk s alig vagyunk maroknyian – mondja a Szent. – Kerüljük a nagy híresztelést és feltűnést: s azért a jó Istenre kérem, keressen fel helyettünk másokat!”¹⁰

Ez a rendkívüli alázatosság még jobban megerősítette Hadrián atyát elhatározásában. Hat hónapi gondolkodási időt adott neki. Azonban kétszer hat hónap is eltelt s Vince hallhatatlan maradt. Harmincnál többször járt Vincénél, hogy beleegyezésre bírja, azonban Vince nem tartotta érdemesnek, hogy csak egyszer is megtekintse a Saint-Lazare-t.

Végre is türelmét veszítve így szólt: „Hát micsoda ember ön, Uram! Hiszen mindenki, aki az ön javát akarja, azt tanácsolja, hogy fogadja el. Jelölje meg egyik jóbarátját, bízzuk rá a döntést s ahogy dönt, aszerint cselekszünk.”

Vince Duval Andrást, a Sorbonne doktorát nevezte meg s ezzel el is vesztette a harcot, mert Duval Le Bon Hadrián terve mellett döntött.

1632. január 7-én írták alá az átvételi szerződést.

Alig vált azonban köztudomásúvá a szerződés, Saint-Victor apátja a környékbeli plébánosok ösztönzésére pörrel támadta meg Vincét, mert szerinte Le Bon Hadriánnak nem volt joga átadni a priorátust.

⁹ A francia Nemzeti levéltárban.

¹⁰ P. Coste: Monsieur Vincent. Párizs 1931. I. k. 194.

XIII. Lajos halála

A haldokló XIII. Lajos Szentünket hívatta halálos ágyához s karjai között lehelte ki lelkét. Mellette Ausztriai Anna királyné a kis XIV. Lajossal.

Vince azonnal kész volt lemondani a javadalomról. Nem sajnálta volna a gyönyörű épületet, a hatalmas birtokot. Egy miatt azonban mégis fájt a szíve: sajnálta volna elhagyni a betegeket és elmebajosakat, akiket a kert végében egy külön házban ápoltak. A parlament azonban Vince javára döntött. Ettől kezdve a nagy forradalomig Saint-Lazare volt a társulat anyaháza. Innen származik a lazarista elnevezés is.

9. A papság atyja

Vince szomorúan tapasztalta, hogy misszióinak nincs meg a tartós eredménye. A láng, melyet a kis falusi házakban gyújtottak, hamar ellobogott; nem volt, aki táplálja. Pap volt elég, de kevés az apostol. Csak javadalomra éhes bérelt szolgák voltak, akik nem törődtek a nyájjal.

Ha egyházi pályára lépett valaki, egyáltalán nem nézték, van-e hivatása és alkalmas-e. A nemesi családoknál általános szokás volt, hogy, ha szellemileg gyöngye, vagy testi hibában szenvedett az elsőszülött, akkor egyházi pályára adták. Ha egészséges volt, akkor a másodszülött fiúnak kellett papnak lennie.

Courtin így ír: „Több püspök minden válogatás nélkül valóságosan a nép söpredékét emelte a papi méltóságra. Mindenkit felszenteltek, aki csak jelentkezett s nem néztek

képzettséget, erkölcsöt és viselkedést.”¹¹ Vince egyenesen a papságot okolja a nagy romlásért: „Az egyház sok helyen éppen a papok gonoszsága miatt megy tönkre. Ezek az igazi rombolók és pusztítók, ... az egyháziak romlottsága a fő oka annak, hogy Isten egyháza elpusztul.”¹²

Egy napon levelet kapott egyik kanonoktól, aki a következőképpen írja le a szomorú helyzetet: „Az egyházmegyében az egyháziak minden fegyelem nélkül, a nép istenfélelem és a papok egymás iránti szeretet nélkül élnek. A szószékek prédikátorok nélkül állnak. A tudománynak nincs meg a tisztelete s nincs senki, aki a bűnt megfenyítse.”¹³ A püspökök tehetetlenül állottak a romlással szemben, „oly nagy és mérhetetlen a tudatlan papok száma.” Az egyházmegyékben nagy volt azon papok száma, kik megszegték a cölibátust és éltek a hívek legnagyobb botrányára.

Midőn meghalt a rodezi egyházmegye buzgó és egyházas gondolkodású püspöke, a papok azonnal levetették az egyházi ruhát. „Az egyik – írja a cohorsi püspök – a színház ablakára akasztotta reverendáját; a többiek jót ittak egészségére. S az általános helynök első rendelete az volt, hogy eltörölje a püspök reformrendeleteit.”¹⁴

Mindenütt a pusztulás utálatossága. A Szentély köveit fölverte a gaz!...

Vince szíve még jobban elszorult azon gondolatra, hogy a bajon egyhamar nem is lehet segíteni. Nagyszerű lélekismerő volt és tudta, hogy megcsontosodott rossz papokat mindennél nehezebb megtéríteni. Itt már semmit sem lehet menteni. Azonban meg kell menteni az ifjú papi generációt a hasonló sorstól. Elhatározta tehát, hogy a papságra készülő fiataloknál kezdi.

Ez még nehezebb feladat volt, hiszen papságra készülők, mai értelemben vett kispapok, nem is voltak.

Ha ma élne Szent Vince, elmenne a szemináriumokba spirituálisnak és itt kezdené a papság reformját. De hol voltak akkor a szemináriumok! Az egész világon mindössze kettő volt: a római és a milánói.

Csak papszentelések voltak. A püspök kihirdette a szentelés napját és azt, hogy jelentkezzenek, akik a szent rendeket fel akarják venni. Rendszerint a szentelést megelőző délutánra volt kitűzve a jelentkezés. A püspök, ha a buzgóbbak közül való volt, vett magának annyi fáradtságot, hogy egy kis beszédet intézett hozzájuk. Sok még ezt is feleslegesnek tartotta, csak azt kívánta, hogy előzőleg meggyónjanak. Ennyiből állt az egész készüllet arra a hivatásra, amelyre hosszú évek buzgó imájával és szorgalmas tanulással kellett volna készülniök.

Vince a rendszeres előkészületek hiányát úgy pótolta, hogy a felszentelendőknél tíz-tizenöt napos lelkigyakorlatot tartott.

Az eszme Potier Ágoston, beauvais-i püspöktől származott. 1628 júliusában együtt utazott Vincével. Gondolataiba mélyedt, úgy látszott, aludt. Egyszerre azonban felnyitotta szemét és mintegy az égtől megvilágosítva így szólt:

– Megvan! Találtam egy egyszerű és mégis hatásos eszközt a szentelendők előkészítésére. Magamhoz veszem őket több napra; a lelki életről olvastatok velük s oktatást nyernék kötelességeikről és teendőikről.

– Valóban, méltóságos uram! – válaszolá Vince lelkendezve – a jó Istentől jött e gondolat! Én magam sem találnék alkalmasabb eszközt, hogy egyházmegyéje papságát lassacskán a helyes útra terelje.

Vince három kiváló tudású pappal együtt vezette az első lelkigyakorlatot. Ő a tízparancsolatot adta elő, míg a többiek a teológia többi ágából adtak elő egyes részeket.

¹¹ Coste: i. m. I. 285

¹² Abelly: i. m. II. 287.

¹³ u.o. I. 213.

¹⁴ Saint Vincent de Paul III. 294.

Mondanunk sem kell, hogy Vince volt a legnagyobb hatással mindnyájukra. Az utolsóig mind nála végezték életgyónásukat.

Midőn De Gondi János Ferenc, Párizs bíboros érseke értesült arról, hogy milyen haszonnal tartották e lelkigyakorlatokat, elrendelte, hogy minden felszentelendő köteles a szentelés előtt tizenöt napig Vince tisztelendő úrnál lelkigyakorlatot tartani.

Szentünk a Bons Enfants kollégiumot rendezte be számukra. Évenként öt-hatszáz szentelendő fordult meg falai között.

Ha csak tehetett, ő maga fogadta a kapuban az érkezőket. A legnagyobb szeretettel fogadta őket, elvette csomagjukat s úgy vezette szobájukba. Sokszor látták őt, amint a szentelendők cipőit tisztogatta és egyéb alacsony szolgálatokat végzett.

Papjainak is meghagyta, hogy a legnagyobb alázatossággal és tisztelettel legyenek irántuk. Saját példájukkal mutassák meg nekik az életszentség útját. Meggyőződéssel ismételte előttük: „Ne gondolják, hogy tudományunk vagy ékesszólásunk nyeri meg őket! Sokkal képzetebbek, mint mi: sok borostyános, licenciátus és jogi doktor van köztük... Semmi újat sem mondhatunk mi nekik! Ők maguk bevallják, hogy nem ez van rájuk oly hatással, hanem az erények gyakorlása, melyeket itt látnak.”¹⁵

Az előadásokat kezdetben nem a misszióspapok tartották. Félt, hogy az új munka által a missziók rövidséget szenvednek. Azért a Keddi-konferencia tagjait kérte meg. Midőn azonban a tagok száma örvendetesen megszorodott, az egész vezetést papjaira bízta.

A lelkigyakorlatokat teljesen ingyen tartották. Ez rengeteg pénzt emésztett fel, mert negyven és száz között változott egy-egy alkalommal számuk. Midőn az ebédlőben meglátta őket a parlament ügyvédje, csodálkozva kérdezte Vincét, hogyan tudnak ennyinek ellátásáról gondoskodni. Szentünk a legmélyebb bizalom és meggyőződés hangján felelte: „Az isteni Gondviselés erszénye kifogyhatatlan.”

S az isteni Gondviselés nem is késett soha megfelelni a beléje helyezett bizalomnak. A háború idején sokszor egy fillérjük sem volt már a költségek fedezésére. Vince azonban oly nyugodtan fogadta be a következő csoportot, mintha telve volna a ház pénztára és éléskamrája. S valóban, midőn arra került a sor, hogy ki kellett nyitni egyiket vagy másikat, mindig volt benne annyi, amennyi éppen szükséges volt.

A rövid tíz napnak, melyet a Bons Enfants kollégiumban töltöttek, az egész életre felejthetetlen volt a hatása. Új élet, egészséges vérkeringés indult meg a francia egyházban az ifjú lelkes generáció nyomán. Megcsapta az arcokat az új áramlat melege; mindenki erről beszélt. Maga a királynő, Ausztriai Anna, személyesen akart meggyőződni a lelkigyakorlatokról. Rövid idő alatt az összes püspökök Vincéhez fordultak, hogy küldjön hozzájuk papokat lelkigyakorlatok vezetésére.

Rómában 1642-ben vezették be a lelkigyakorlatokat. VII. Sándor pápa is mindenkor a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott a misszióspapok működéséről.

Azonban bármilyen rendkívüli hatásuk volt is a lelkigyakorlatoknak, Vince mégsem tekintette végleges megoldásnak. Egyedül ettől nem várhatta az általános reformot. A rövid tíz nap csak arra volt elég, hogy föllelkesítse az ifjú levitákat. A lelkesedés tüzeit tovább kellett ápolni. Ez az elgondolás érlelte meg Szentünkben második nagy művét, a nagy hírnek örvendő Keddi-konferenciákat, melyeknek szintén igen nagy részük volt a reformtörekvések diadalra jutásában.

Vince minden kedden maga köré gyűjtötte a fiatal papokat. Kezdetben csak néhányan voltak, de Vince csodálatos szervező erejével azonnal egyesületbe tömörítette őket. Szabályokat írt, amelyek szinte átfogták és irányították a tagok egész életét a pontos korai fölkeléstől, a meghatározott elmélkedésen, szentmisén, lelkiolvasmányon, tanuláson át

---

¹⁵ Abelly: i. m. II. k. 229.

egészen az esti lelkiismeretvizsgálásig és lefekvésig. Még a vidéken működő tagokat is, mint valami jóságos édesanya, vigyázó szemmel kíséri és fenntartja velük a benső kapcsolatokat.

A keddi összejövetelek tárgyát a papnak szükséges tudományok és erények köréből vették.

Az üdvös hatás legelőször a prédikálás módjában jelentkezett.

Szinte felbecsülhetetlen az az eredmény, melyet Szentünk a misszióspapoknál bevett kis metódus bevezetésével elért. E korban ugyanis bántóan túltengett az egyháziaknál a cikornyás és szóvirágos beszédmód. Nem az Isten igéje volt előttük a fontos, hanem a minél feltűnőbb és szokatlanabb szóképek. A konferencia tagjai kötelezték magukat, hogy egyszerűen nemes, világos stílusban fognak beszélni.

Nem is volt e tekintetben panasz. Nem is hallgatták szívesen, ha valaki megfélemedezett az egyszerűségről. Viszont Vince volt a legboldogabb, amikor látta, hogy még a püspökök is a kis metódus szerint beszélnek.

Egy napon örömtől sugárzó arccal állította meg Sevin Miklós, sarlati püspököt.

– Méltóságos Uram! Ön ma egészen megtérített engem!

– Hogyan?...

– Oly szépen és oly egyszerűen beszélt, hogy a lelkem mélyéig meghatott és nem állhatom meg, hogy ne áldjam ezért a jó Istent.¹⁶

A konferencia végén Vince röviden összefoglalta a mondottakat. Ez volt az a pillanat, melyre mindig sóvárogva vártak s melynek hatását egész héten át lelkük mélyén hordozták.

Bossuet így ír erről: „Vince volt az összejövetelek szerzője és lelke egyaránt. Midőn mohón hallgattuk, mindnyájan az apostol szavainak beteljesedését láttuk: „Aki beszél, szóljon az Isten igéje szerint.”

A Konferenciák tagjainak száma napról-napra növekedett. Párizsban szinte egész papsága részt vett rajtuk. 1660-ban kétszázötven volt a számuk, köztük negyven sorbonne-i doktor, huszonöt püspök, a szerzetesházak főnökei, sőt maga Retz bíboros is.

A Konferenciák híre eljutott XIII. Lajoshoz is. Megkérte Vincét, küldje el a tagok névsorát és jelölje meg azokat, akiket püspökségre tart alkalmasaknak. Vince szívesen teljesítette az óhajt s a király mindjárt az első alkalommal négy püspököt nevezett ki a megjelöltek közül.

Micsoda öröm ujjonghatott Szentünk szívében, amikor négy méltó fiát látta a püspöki székből! Újabb biztató reménysugár, hogy nem lesz meddő a nehéz munka! De egyúttal aggódó félelem is fogta el szívét. Ha megtudják, hogy a király csak a konferencia tagjai közül nevez ki püspököket, sokan lesznek, akik csak a nagyravágyás miatt jönnek a gyűlésekre. Megkérte tehát a királyt, hogy tartsa a dolgot a legnagyobb titokban, mert különben „A Keddi-konferenciák szentek képzése helyett a kétszínűek tömegét szaporítják.”

Vince tudta, hogy a jól megkezdett úton csak úgy fog a papnevelés végleges megoldásához eljutni, ha szemináriumok alapítását tűzi ki legközelebbi feladatul. Ennek véghezvitele sok nehézségbe ütközött.

Midőn a trienti zsinat atyái meghozták a szemináriumok felállításáról szóló határozatot, a nagy örömujjongásban nem is gondolták, hogy az összes határozatok közül ezt lesz a legnehezebb az életben megvalósítani. Csak egy olyan embernek sikerült, mint Borromei Szent Károly. Maga Szalézi Szent Ferenc így ír hasonló próbálkozásáról: „Tizenhét évig dolgoztam, hogy egyházmegyém papságának megjavítására legalább három papot neveljek. Mégis csak másfelet sikerült kívánságom szerint alakítani.”¹⁷

A többiek pedig egyáltalán meg sem próbáltak.

¹⁶ Saint Vincent de Paul XII. k. 23.

¹⁷ Bougaud: Szent Vince élete, Bpest. 1906. I. k. 219.

Vince hosszú várakozás után 1636-ban látott munkához. De sem ez, sem pedig a második próbálkozás nem sikerült. Sokáig töprengett, mi lehet itt a baj. Végre rájött. Nem lehet a különböző korú fiúkat együtt tartani. Oly korkülönbségek vannak a kezdők és a szentelés előtt állók között, hogy föltétlenül más és más oktatásban, nevelésben kell őket részesíteni.

Kettéválasztotta tehát a két csoportot s mindegyik számára megfelelő külön tanulmányi rendet írt elő. Ezzel teremtette meg a mai kettős, kis és nagy szemináriumos beosztást.

Pontos napirend szabályozta a szeminárium életét. Az ájtatossági gyakorlatok és a tanulás a legszebb összhangban egyesültek. Vince mindig egyenlő gondot fordított mindkettőre, mert igazi eszményképnek a tudós és jámbor papot tartotta.

Midőn így sikerült az első szeminárium, a püspökök egymás után kérték Vincét, küldjön hozzájuk misszióspapokat szemináriumok alapítására és vezetésére.

Vincének megvolt a nagy vigasztalása, hogy még halála előtt láthatta a francia egyház újjászületését. A szemináriumok kapuján évről-évre újabb lelkes csapatok indultak az evangéliumi munkába. Nem a javadalomkeresés és élvezetvágy vezette őket, hanem eltöltötte lelküket a nagy küldetés magasztossága. Csak az a vágy égett bennük, hogy lélekmentők legyenek az élet széles országútján.

Így vezette a Gondviselés Szent Vincét a szegény paraszt gyónásától a missziós munkán át a papság képzéséig. Rábízta két legdrágább kincsét: szegényeit és papjait.

A világi papság reformjával egyidőben nagyarányú lelki megújulás indult meg a kolostorok falai között is. Az egyházas szellem általános leromlása idején a világiasság ide is beférkőzött. A szerzetesi fegyelem meglazulásához nagyban hozzájárultak azok, akiket minden érdem nélkül, politikai szolgálatok jutalmazásáért ültettek az apátságokba. Itt volt most az ideje, hogy a nagy lelki renaissance új szellemmel töltse el a kolostorok lakóit is.

A reformtörekvések egymás után győzedelmeskedtek a bencések, az ágostonosok, a domonkosok, stb. rendházaiban. Mindenki tudta, hogy e reformokat a háttérben szerényen meghúzódtnak Vince tisztelendő úr irányítja.

Roppant tanulságos volna részleteiben is feltárni működését, de jelen kis művünkben csak a vizitációs rendben betöltött szerepére terjeszkedünk ki.

Midőn 1619-ben Szalézi Szent Ferenc vizitációs leányai megtelepedtek Párizsban, a szent püspök lelki vezetőt keresett számukra. Az akkori egyházi körökben nagy nevek szerepeltek, mint egy de Bérulle, Olier. Tekintete mégis elsiklott a külső ragyogás felett s a még teljes ismeretlenségbe burkolózott de Paul Vincén akadt meg.

Választásának helyességét igazolták a következmények. Vince negyven évig, tehát haláláig volt lelki vezetőjük. Bölcs vezetésének érdeme azon legmélyebb lelkiélet, mely a Vizitáció falai között virágzott. Éber örökösének köszönhető, hogy ide be nem hatolt a janzenizmus szelleme, mely oly sok szépen fejlődő női szerzetet sorvasztott el.

Szalézi Szent Ferenc mindig a legnagyobb elismerés hangján beszélt róla. A legszentebb papnak nevezte, akit valaha ismert.

A leggyöngédebb fiúi szeretet szálai fűzték Chantal anyához is, akinek minden rendelkezését a legnagyobb készséggel teljesítette. Vince szerette volna, ha a Vizitáció összes leányai fölé általános főnököt nevezne ki. Csak ma tudjuk igazán értékelni, mit jelentett volna egy ilyen központi vezetés. De szó nélkül, örömmel lemondott tervéről, midőn Chantal anya ellenkező véleményéről értesült: „Istenem, mily szívesen lemondok akaratomról és véleményemről! Egy pillanatig sem kételkedem, hogy ez az Isten akarata, hisz az én édesanyám is ezt akarja...”¹⁸

Chantal anya legnagyobb öröme pedig a boldog tudat volt, hogy párizsi leányait egy ily szent vezeti. Ha Párizsba jött, gyermeki egyszerűséggel tárta fel szívét lelkivezetője előtt.

---

¹⁸ Lettres, I. k. 253.

Midón meghalt, Szentünk egy látomásban értesült égi dicsőségéről. Egy kis tűzgömböt látott fölemelkedni a földről, mely egy nagyobbba egyesült, hogy egy sokkal nagyobbba olvadjanak bele. Égi sugallat magyarázta meg neki a látottakat. A kis gömb Chantal anya lelke volt, mely Szalézi Szent Ferencsel egyesülten az Istenségben örök boldogságnak örvend.

Ez az egyedüli csodás jelenség, amellyel Szentünk életében találkozunk. Egyetlen csodát sem művelt. Talán helyesen gondoljuk, midón azt hisszük róla, hogy nagy alázatosságában nem merete kérni az isteni mindenhatóság rendkívüli megnyilatkozását. De még így sem tudta életéből a csodát kiküszöbölni, mert egész élete a szeretet legnagyobb csodája volt!

Vince a legszebb reménnyel nézett a nagy lélekaratás elé, amidón minden reményét majdnem letarolta a májusi fagy. Új eretnység kezdett terjedni a hívek között, mely a megigazulásról és a kegyelem működéséről vallott szélsőséges nézetével szinte megdermesztette a fakadó új életet. Terjedését különösen az mozdította elő, hogy terjesztői a jámborság és az egyházas reformtörekvés színezete alatt igyekeztek tanaikat a szívekbe belopni.

A tan dogmatikai részét Jansenius Kornél, Ypres püspöke dolgozta ki. A mindennapi élet erkölcsstana számára pedig Saint-Cyran apátja vonta le belőlük a következtetéseket.

Az első századok bűnbánati fegyelmét akarták visszaállítani. Több pap nyilvános bűnvallomást követelt. Az áldozóknál megkivánták, hogy a legkisebb tökéletlenségtől is mentek legyenek. A mindennapi szentáldozást még a legbuzgóbbaknak sem engedték meg.

A tervezett reformnak éppen az ellenkezője, a lelkek romlása lett az eredménye. Sokan még húsvéti szentáldozásukat is elhanyagolták. Sőt, olyanok is voltak, akik első szentáldozásukat halálos ágyukra halasztották. Port-Royal kolostorban Ágnes anya megengedte, hogy leányai tizenöt hónapon át maradjanak szentgyónás nélkül.

Az alattomos lelkületű Saint-Cyranak több püspököt és kiváló egyházi férfit is sikerült megnyernie. Különösen a női kolostorokban terjesztette nagy sikerrel hamis tanait. De tudta azt, hogy Szentünktől függ a végleges győzelem. Ha őt sikerül megnyernie, a papság többi része követni fogja őt.

Sokáig abban a tudatban ringatta magát, hogy Vince az ő embere. Pedig éppen az ellenkezője volt. Szentünk azonnal felismerte tévedésének veszélyességét, de nem kerülte mindjárt, mert szeretettel akarta megátalkodottságát meggyőzni. De amikor látta, hogy minden igyekezete hiábavaló, teljesen szakított vele. Így ír egyik missziópapjának: „Tudja meg, Uram, hogy ez az új janzenista tévedés egyike a legveszedelmesebbeknek, melyek valaha az egyházat zavarták. Valóban kiváló hálával tartozom Istennek, hogy e tévtan legelső, legtekintélyesebb tagjai, kiket közelebbről ismertem s akik barátaim voltak, nem tudták szívembe lopni érzelmeiket. El sem tudnám mondani, mily fáradsággal és okoskodással igyekeztek meggyőzni álláspontjuk helyességéről. Én többek között a trienti szent zsinat tekintélyére hivatkoztam, mely nyilvánvalóan ellenük szól. De mikor láttam, hogy nem tágítanak, felelet helyett halkán mondogattam a Hiszekegyet. Íme, így maradtam meg szilárdan katolikus hitemben.”¹⁹ Vince éber szemmel vigyázott, nehogy e tan kis kongregációjába is beférközzék. Csakis a legszigorúbb vigyázatosságnak köszönhető, hogy – míg de Bérulle oratóriuma teljesen a janzenizmus karjaiba vetette magát –, a kis társulat ment maradt e tanoktól.

Vince különösen a gyakori szentáldozás meghonosításával küzdött ellene. Ezáltal nemcsak döntő csapást mért rá, hanem a gyakori szentáldozás történetében is úttörő munkát végzett.

---

¹⁹ Saint-Beuve, Port-Royal. I. k. 515-516.

10. A királyi tanácsban

Saint-Germain-en-Laye palotájában nagybetegen fekszik XIII. Lajos. Várja a közelgő halált. Bátran, mint egy igazi hős. A közeli elmúlás gondolatára még a szempillája sem rezdül.

Messziről a beteg ágyáig látszik a saint-denis-i apátság tornya, a francia uralkodók temetkezési helye.

– Doktor úr, jól tudom, hogy nem gyógyulok fel többé. Mondja meg hát bátran az igazságot.

– Felség! Meg kell vallanom, állapota nagyon súlyos – feleli az orvos.²⁰

A király ettől a perctől fogva csakis a halálra gondolt. Kinyitotta az ablakot s hosszan, vágyakozva nézte a saint-denis-i apátság templomát, mely nemsokára örök pihenőre fogadja be őt.

Csak egy ügyet akart még rendezni; a betöltetlen püspöki székekre akart méltó papokat kinevezni. Elkérette Vince tisztelendő úrtól azon papok neveit, akiket méltónak tart e fontos hivatalra. Valóban fejedelmi gesztus, mert uralkodó nem adhat nagyobbat népének, mint ha nagy püspököket ad!

1643 áprilisában a beteg állapota hirtelen válságosra fordult. Magához hívatta Szentünket, hogy mellette legyen az utolsó tusában s áldott kezei között adhassa ki lelkét.

Szentünk, akárcsak a gályarabok halálos ágyához hívnák, készséges szeretettel ment.

– Felség – szólt, amint a királyhoz belépett – az istenfélő léleknek jó sorsa lesz az utolsó napon.

A király megértette a szavak jelentését s tovább folytatta a zsoltárt: "És halála napján áldásban lesz része."²¹

Lajos szentként készült a halálra...

Csak a püspöki székek betöltése miatt érzett nyugtalanságot, mert sokszor méltatlanokat nevezett ki. Midőn Szentünk megnyugtatón igyekezett, így szólt:

– Vince tisztelendő úr, ha felgyógyulnék, csakis olyat neveznék ki püspökké, aki előbb három évig dolgozott az ön vezetésével.

Május 14-én már csak órák választották el a végtől. Midőn ezt tudomására hozták, a *Te Deum* szavaiba kezdett. Délután fél három volt, midőn e szavakkal: "Jézusom! Kezeidbe ajánlom lelkemet", visszaadta lelkét Teremtőjének.

Vince így emlékezik meg róla: „Mióta a földön vagyok, még nem láttam embert keresztényibb módon meghalni.”²²

Az államügyek vezetése a négy éves XIV. Lajos nagykorúságáig Ausztriai Anna királynéra maradt. A királyné eleget akart tenni a megboldogult óhajának, hogy nagyobb gondot fordítson a püspökök kinevezésére. Megalakította tehát a Lelkiismereti-tanácsot, melyre az összes egyházi javadalmak adományozását bízta.

A tanács egyik tagjául Szentünket nevezte ki.

Vincét nem érthette volna a földön megdöbbentőbb hír, mint ez a kinevezés. Nem a méltóságot, hanem csak az óriási felelősséget látta benne. A lelkiismeretétől félt. A tanács vezetője Mazarin bíboros és miniszter volt. Megalkuvó, cselszövő lélek, aki mindig kész volt áruba bocsátani az egyház legszentebb javait is, hogy megingott politikai helyzetét megszilárdítsa. Ezt az ő lelkiismerete sohasem hagyhatta jóvá s azért menekülni akart e terhes méltóság elől.

²⁰ P. Dinél elbeszélése Coste-nál: i. m. III. k. 89.

²¹ Abelly: i. m. I. k. 171.

²² Saint Vincent de Paul, II. k. 393.

Ausztriai Anna azonban állhatatosan kitartott elhatározása mellett s Vincének végül is engednie kellett.

Vince alázatosságán és szeretetreméltó szívélyességén az új méltóság semmit sem változtatott. A királyi palota márványtermein csak oly egyszerűen haladt át, mintha egy szegény paraszt kunyhójában volna. Az udvari emberek mély hajlongását oly alázatos szeretettel fogadta, mint az utolsó szegény köszöntését. Még jobb ruhát sem vett fel, ha az udvarban megjelent.

Mazarin egyszer gúnyos mosollyal fogta meg kopott cingulumát s mutatta az udvari embereknek: „Nézzék, hogyan öltözködik Vince tisztelendő úr az udvar tiszteletére s milyen szép cingulumot visel!”²³

Midőn a tanácsterembe lépett, de Condé herceg a legelső méltóságok közé akarta ültetni. Vince alázatosan szabadkozott:

– Már az is nagy kitüntetés, hogy Fenséged jelenlétében megtűr engem, a szegény disznópásztor fiát.

Ugyanez a Condé herceg – midőn Vince egyik tárgyalás alkalmával bámulatos élességgel világította meg a kánonjog egyik tételét, – így kiáltott fel: „Ejnye Vince tisztelendő úr! Ön mindenkinek azt mondja és mindenütt elhíreszteli, hogy tudatlan ember s ugyanakkor két szóval a legnagyobb nehézségeket megoldja, őfelsége nem is választhatott volna önnél okosabb tanácsadót az egyházügyek elintézésében.”²⁴

A legszebb dicséretet azonban egy püspök mondta róla: „Vince tisztelendő úr mindig Vince tisztelendő úr marad.”²⁵

Szentünk egyik nagy elhatározása az volt, hogy a javadalom adományozásánál egyedül lelkiismerete szavát s az egyház érdekeit fogja tekinteni. Soha beleegyezését nem adja, ha méltatlan kinevezéséről van szó. Fenséges, szép elv, de gyakran nagyon is drágán fizetett érte. Ezen időben ugyanis a legnagyobb visszaéléseket követték el a javadalom adományozásánál. Politikai szolgálatokért püspökségeket és apátságokat adtak. A javadalmasok nem szenteltették fel magukat, hanem teljesen világi életet éltek. Négy-öt éves gyermekek apátságokat kaptak. Egyes javadalmak pedig mint családi örökség szálltak a család egyik tagjáról a másikra. S ezen állapotokat még a különben jámbor egyháziak is természetesnek tartották. Szembeszállni tehát az általános felfogással nagy merészség és kockázat volt.

Talán ennél is eszményibb volt azon elhatározása, hogy kis kongregációja számára nem kér soha semmit. Az önzetlenség páratlan példaképe!

De ha már semmit sem kér, legalább fogadja el, amit felajánlanak. Hiszen két kézzel hozták eléje a legelőnyösebb ajánlatokat.

Az egyik úr óriási összeget, százezer livret ajánlott fel s viszonzásul csak néhány támogató szót kért. Vince megborzadva felelt: „Isten ments! Inkább meghalok, mintsem ily javaslat mellett szót emeljek!”

Egy magas állami hivatalnok megígérte, hogy visszaszerzi Saint-Lazare elvesztett birtokait, ha fiát pártfogolja. Szentünk így felelt: „Én ismerem kötelességemet és még akkor is híven kitartok mellette, ha a föld minden javát nekem ajánlanák. A társulatnak sohasem kell félnie a szegénységtől. Inkább akkor félténém, ha földi javakban bővelkednék.”²⁶

Az aljas emberi bosszú azonban éppen önzetlenségét akarta gyanúba keverni. Azt a hírt terjesztették róla, hogy valakinek javadalmat ígért egy könyvtár és hatszáz livres ellenében. Az első hír felizgatta Vincét. Tollat ragadott, hogy megcáfolja a rágalmakat. De csakhamar letette a tollat s így szólt önmagához: „Ó, te nyomorult! Mit akarsz? Védelmezni akarod

²³ Abelly: i. m. III. k. 274.

²⁴ Abelly: i. m. III. k. 210.

²⁵ Abelly: u. o. 274.

²⁶ Abelly: III. k. 278.

magadat és íme, Tuniszban egy rabszolga panaszszó nélkül túrt el keresztrefeszítést oly büntetést, amelynek elkövetésében ártatlan volt. Nem: nem védelmezem magam!”²⁷

Midőn pedig a rágalom egészen Ausztriai Annáig eljutottak, – és ez könnyen ment, mert éppen a visszautasított udvari embereknek volt gondjuk rá, hogy minél előbb oda eljusson, – a királyné elmondta Vincének. Szentünk nyugodtan csak ennyit felelt:

- Felség, én nagy bűnös vagyok.
- De én az ön helyében védeném magam.
- Felség, az Üdvözítőről nem olvassuk, hogy védte volna magát az ellene szórt

rágalmakkal szemben.²⁸

De ezen megaláztatás tekintetbe sem jöhet a többi mellett, melyeket el kellett viselnie. A visszautasítottak dühe sokszor nem ismert határt s durva módon bántalmazták.

Egy előkelő úrinő oly kívánsággal állott elő, melyet lelkiismerete szerint nem teljesíthetett. „Asszonyom – felelé a Szent –, határozataink s lelkiismeretem tiltja, hogy beleegyezzem ebbe. Nagy alázattal kérem, bocsásson meg érte!”²⁹ A nő erre durva szitkokkal illette, amit Szentünk nyugodtan elviselt.

Egy másik, hasonló visszautasításra ily szitkokban tört ki: „Látom, hogy ön még azt sem tudja, hogyan kell bánni egy előkelő személlyel! Tekintse nagy megtiszteltetésnek, hogy egyáltalában önhöz fordultam. Jó ismeretségben vagyok a herceggel; majd megkapom tőle, amit ön nem akar megadni.”³⁰

Maynard egy eseményt mond még el, amely néhány sorban drámaian festi a mellőzöttek felháborító durvaságát és a Szent türelmét.

Az egyik palotahölgy püspökséget eszközölt ki Ausztriai Annánál fia számára. Vincénél kellett volna a kinevezési okmányt elkészítenie. Vince erre nem volt hajlandó a jelölt méltatlansága miatt. Lelkiismeretére beszélt a királynénak s az visszavonta a kinevezést. Midőn ezt Vince az illető hercegnőnek tudomására hozta, a hercegnő szitkozódásban tört ki s egy számost vágott Vince fejéhez. Szentünk szó nélkül tűrte a durva bántalmakat. Zsebkendőjét vérrel bontott homlokára tette s e szép mentő szavakkal fordult az őt kísérő testvérhez: „Ugye csodálatos, mennyire megy egy anya gyöngédsége fia érdekében!”

Valóban egy de Paul szent Vincéhez illő szavak!

Az eseményt azonban csak Maynard említi két évszázaddal Szentünk halála után. Maury kardinális beszédjéből vette. Mivel a feljegyzések, melyekre a kardinális hivatkozik, teljesen ismeretlenek s az első két életíró, Abelly és Collet nem tud semmit az eseményről, nyugodtan eltekinthetünk hitelességétől. Az egy-két csepp vér tekintetbe sem jön azon hatalmas szolgálatok mellett, melyeket az egyháznak tett. Ha nem vérzett is Vince homloka, szíve bizonyára annál fájdalmasabban vérzett...

Szinte csodaszamba ment az a nemes lelkület, melyet Chavigny miniszter tanúsított. Midőn másodszülött fia meghalt, a megüresedett két apátságot a grófné az alig öt éves harmadik fiú számára kérte. Vince nem teljesítette a kérést. Nemsokára találkozott a gróffal, aki a várt harag helyett így szólott hozzá: „Ha másképpen cselekedett volna, elvesztette volna nagyrabecsülésemet s nem is fogadtam volna el ajándékát.”³¹

Vince azt tartotta leginkább alkalmasnak püspökségre, aki önmagát alkalmatlannak gondolta. S ez az elve az életben nagyszerűen bevált. Azokból lettek a legjobb püspökök, akik legjobban szabadkoztak az elvállalásától. Ezek azonban kevesen voltak. Annál nagyobb volt azok száma, akik szinte naponkint felkeresték s püspökségre ajánlották magukat. A

²⁷ Abelly: u. o. 211.

²⁸ Abelly: i. m. III. k. 211.

²⁹ Abelly: u. o. 170.

³⁰ Abelly: u. o. 317.

³¹ Saint Vincent de Paul: II. k. 534.

legnemesebb célok mögé tudták elrejtteni nagyravágyásukat. Vince természetesen az első pillanatra átlátott tervükön s elvetette kérésüket.

Egy szerzetes, aki nagy szónok hírében állott és eredményesen működött a lelkek javán, püspökséget kért. Nem nagyravágyásból, hanem egyedül csak azért, mert a szigorú szerzetben megrendül egészségi állapota: nem bírja így soká. Viszont, ha püspök lesz, még sokáig működhetik. Tehát a lelkek üdve kívánja püspöki kinevezését!

Vince éleslátását nem téveszthette meg a szép szavak mögé rejtőző nagyravágyás. Levelet írt az illetőnek, hogy kímélje egészségét, ne dolgozzék egy darabig, de maradjon továbbra is a rendben, melynek szüksége van rá. „Ön rendjének egyik oszlopos tagja... El akarja hagyni, hogy a szigortól meneküljön? Hová gondol? Az ön példája rossz vért szülne. És különben is nem az önmegtagadás útja vezet-e föl a mennybe?”³²

Az oktatás használt.

Ennyi küzdelmet és keserűséget nem ért volna meg a legnagyobb méltóság sem. Különösen pedig nem egy Vincének. Ezen fájó tapasztalatok mellett legalább megvolt szívének az a nagy vigasztalása, hogy sok jó püspök kinevezését sikerült kieszközölnie. S ez a papság reformja szempontjából végtelenül fontos volt. Mert mit ér a fiatal papság minden jóakarató törekvése, ha a legfőbb előljárók rossz példája mindent leront?! Viszont egy jó püspök egész egyházmegyéjét átalakíthatja.

Így kerültek legkiválóbb tanítványai sorra püspöki és apáti méltóságra.

De ezzel még nem elégedett meg. Szerető gondoskodása elkísérte őket egyházmegyéjükbe is. Állandó levelezésben állt velük s készségesen szolgált nekik mindenben felvilágosítással.

És a levelek sűrűn érkeztek az ország minden tájáról.

Itt az egyik püspök betegsége miatt nem bírja kormányozni az egyházmegyét; tanácsát kéri, hogy lemondjon-e. Egy másik lelkigyakorlatokat akar tartani és nem tudja, kire bízza addig egyházmegyéjét. Segédpüspököket, általános helynököket kérnek tőle. Politikai, egyházi ügyben kérnek tanácsot.

Szentünk mindenkinek ugyanazzal a készséggel és szerénységgel felel. Csak egy példát. Egy levél eleje, amelyben a püspök kérdésére válaszol: „Ó, Méltóságos Uram, mit csinál Ön, hogy ilyen fontos ügyet közöl velem, szegény tudatlannal, aki elmúlt életem vétkei s jelen nyomorúságom miatt csak megvetésre vagyok méltó Isten és ember előtt. Méltatlan vagyok azon bizalomra, melyre alázatosságában méltat. Bizonytal hallgatnom kellene, ha Ön nem kívánná, hogy beszéljek, íme hát azon tisztelettel írom le két levelére gyarló gondolataimat, amellyel szívem egyszerűségében Ön iránt viseltetem...”³³

Szentünk csak 1652-ig volt tagja a Lelkiismereti tanácsnak. Helyzete Mazarin miatt egyre tarthatatlanabb lett.

Mazarin látta, hogy cselszövő tervei keresztülvitelében nem kell félnie az érsekektől és püspököktől. Engedelmes eszközei voltak neki. De félt és szabadulni igyekezett az egyszerű, kopottas reverendájú, annyira aláztat, de oly rettenthetlenül bátor Vince tisztelendő úrtól.

Mazarin nem tűrt ellentmondást, Szent Vince pedig nem ismert megalkuvást. Végén is, a Frond harcaiban törésre került a sor.

Vince bátran a szemébe mondta Mazarinnek, hogy a polgárháború vérontásáért őt terheli a felelősség: „Eminenciás uram, áldozza föl önmagát! Távozzék minél messzebb Franciaország érdekében!”³⁴

Kemény szavak. Mazarinnal így még nem beszélt senki...

Néhány nap múlva Vince értesítést kapott, hogy nem tagja többé a Lelkiismereti-tanácsnak.

³² Abelly: i. m. II. k. 461.

³³ Abelly: i. m. III. k. 140.

³⁴ Coste: i. m. III. k. 111.

11. A főúri hölgyek Szeretetegyesülete

A XVII. században a francia évkönyvek lapjain kettős történelmet írtak. Az egyik, a külső történelem, a francia sereg dicső küzdelme és győzelmes menetelése: ezt vérrel, könnyel, jajjal és emberérettel írták. A másik a nyomor történelme: ezt a szívjóság, a szeretet és az önfeláldozás írta meg.

A harmincéves háború a legvirágzóbb tartományok lakosságát juttatta koldusbotra. A lakosság legnagyobb része földönfutóvá lett s az ottmaradtak a biztos éhhalálnak néztek elébe. A polgárháború pedig tönkretette az ország leggazdagabb családait is. A vidéken feldúlt kastélyok, bevetetlen földek jelezték az átvonuló hadsereg útját; Párizsban pedig tízezrekre szaporodott a háború áldozatainak száma.

Az általános nyomor enyhítésére az isteni Gondviselés ismét egy szegény papot választott ki. Mialatt mindenki tehetetlenül nézte a pusztulást, Szent Vince megszervezte a főúri hölgyek Szeretetegyesületét, hogy megmentse, ami a nagy világégből még megmenthető volt.

Szentünk nem is gondolt egyesület alapítására. Nem volt kész terve, hanem csak a nyomor látására meginduló szív segítőkészsége akart enyhülést vinni a fájó sebekre. A kezdet egy egyszerű beteglátogatás volt.

De Goussault elnökné kereste föl Szentünket s elpanaszolta az Hôtel-Dieu kórházban szerzett szomorú tapasztalatait. A hatalmas kórházban évenként huszonötezer szegény beteg fordult meg. Mennyi jót lehetett volna tenni e szenvedőkkel! Azonban hiányzott a munkaerő. A betegeket elhanyagolták. Hiányzott az orvosi kezelés. A termekben a legkülönbébb ragályos betegek voltak összezsúfolva. Egy-egy ágyban öten-hatan feküdtek. A betegek sokat panaszkodtak az élelmezés miatt is. Ehhez járult, hogy lelki gondozásukkal senki sem törődött.

Vince gyűlésre hívta össze Párizs legelőkelőbb hölgyeit. Feltárta előttük a szomorú helyzetet s kérte, vegyék gondozás alá a kórház szegény betegeit. A hölgyek elvállalták s ez elég volt Szentünknek, hogy egy csodálatos intézménynek vesse meg alapját. A Gondviselés rendkívüli szervező erővel áldotta meg s ő ezen erőt teljesen a szeretet szolgálatába állította. Szinte szenvedélyévé vált, hogy minden karitatív megmozdulást egységes szervezetbe tömörítsen. Itt is mindjárt kész volt a szabályokkal.

De ne gondoljuk, hogy elhamarkodott s könnyen feloszló egyesületeket alapított. Amit ő megszervezett, az tartós is volt. S éppen ezen alkotása érdemelte meg leginkább a kortársak háláját s az utókor csodálatát.

Az egyesület megalakulása után egész Párizs lázban volt. A tagok sorában látjuk a legelőkelőbb hölgyeket: hercegnőket, tartományok főnökeinek nejeit, stb., akiknél a származás előkelőségét csak szívük nemessége múlta felül. Valami égi szép látvány volt, midőn ezen főúri élethez szokott gazdag hölgyek mint a szeretet egyszerű ruhájú angyalai leszállottak a nyomortanyákra, saját kezükkel ápolták a szegényeket, kisöpörték a lakásnak sem nevezhető földalatti lyukakat.

A XVII. században valóban nagy volt az ellentét a társadalmi osztályok között. E hölgyek azonban elfelejtették magas származásukat s boldogok voltak, ha a legszegényebb koldusnak szolgálhattak. S ezt Szent Vince akarta így.

Szinte lehetetlen megindulás nélkül olvasnunk szavait, melyekkel a nyomortanyákra küldi őket: „Amely napon meglátogatják a szegényeket, tegyék le ékszereiket és csipkéiket; öltsenek magukra egyszerű ruhát, mert ha szembeszökő lesz az ellentét az önök fényűzése s az ő szegénységük között, csak növelni fogják elkeseredésüket.”³⁵

³⁵ Bougaud: i. m. I. k. 339.

Szentünk még ennél is többet akart. Azt akarta, hogy a szegényekben uraikat és parancsolóikat, magát Jézus Krisztust lássák. Ha alamizsnát visznek nekik, oly szeretettel álljanak előttük és beszéljenek velük, mintha fellebbvalóikkal beszélnének. Ha egyedül vannak közöttük, boruljanak le előttük s csókolják meg szerényen lábukat. S ezt nemcsak tanácsolta, hanem ő maga is megtette. Ha szegénnyel találkozott, igyekezett megelőzni köszönését s ha vele beszélt, kalapját állandóan kezében tartotta.

Így ír a hölgyeknek: „Urainknak tekintsük a szegényeket és a betegeket, mert Krisztus rejtőzik bennük, amint ők is Krisztus Urunkban... Csak jól gondozzák urainkat és parancsolóinkat, a derék falusi embereket.”³⁶

Így kellett egy Szentnek beszélnie s önmagán példát adnia, hogy valóban kövessék is őt.

Midőn a Szeretetegyesület hölgyei bevonultak az Hôtel-Dieu kórházba, működésük nyomán megváltozott a kórház élete. Oly szeretettel szolgálták ki a betegeket, hogy nem tudtak eléggé hálálkodni. Megszűnt a sok elégedetlenség s türelmetlenség. De a legnagyobb változás a lelkekben ment végbe. Először csak két, később pedig hat pap tartózkodott állandóan a kórházban, hogy a szent hit vigasztalásaiban részesítsék a betegeket, utolsó útjukra készítsék elő a haldoklókat. S hogy mennyi munkájuk volt, az abból látszik legjobban, hogy ha egyikük meghalt, Vince csak a legszorgosabb keresés után talált papot, aki e terhes munkára vállalkozott.

A hölgyek boldogsága akkor volt igazán teljes, midőn egy évi működésükről megcsinálták a számadást. Hétszázhatvan török és protestáns tért az egyház kebelébe, nem számítva, hogy hányan tértek gonoszságaikból a helyes útra. Az eddig lenézett szegénykórháznak oly jó híre lett, hogy gazdag nemesek kérték felvételüket. Szívesen fizetik a költségeket, csak a Szeretetegyesület hölgyei ápolják őket.

Csodálatos munkát végeztek a hölgyek a kórházban. De ez csak a kezdet volt.

Nemsokára ott látjuk őket Szent Vince valamennyi művénél. Csakis az ő áldozatkészségükkel tudta megalkotni a szeretet csodáit, ők segítik nemcsak a lelencgyermek, betegek, gályarabok s az elpusztult tartományok felsegélyezésében, hanem ők támogatják anyagi áldozataikkal a papi lelkigyakorlatokat és a távoli missziókat is.

Mielőtt ezekre áttérnénk, tekintsük közelebbről e nemes hölgyeket.

Az első Goussault elnökné. Páratlan szívjóság és kedélyesség jellemzi. Midőn 1631-ben öt gyermekével özvegyen maradt, minden idejét gyermekei nevelésének és a szeretet gyakorlásának szentelte.

Szent Vince legelső munkatársa volt a Szeretetegyesület megalakításában, melynek ő volt első elnöknője is. Benső baráti szálak fűzték Le Gras asszonyhoz. Együtt látogatták nemcsak a kórház szegényeit, de elkísérte Lujza asszonyt vidéki útjain a szeretetegyesületek látogatására is. Ilyenkor nagyszámú szolgáló kísérette. Vidám beszélgetéssel, énekelgetéssel, rózsafüzér imádkozásával és templomok látogatásával töltötték idejüket. Városokban az egész városi tanács kivonult fogadásukra. Mindenütt ünnepelték a főrangú hölgyek s ő minden ünnepeltetést bájos szerénységgel fogadott. Boldog volt, ha ezzel másnak örömet okozhatott. Sokszor ő maga is mulatott a nagy figyelmen és előzékenységen, melyben a túlbuzgó városi tanácsosok részesítették őt.

Látogatásai alkalmával mindig meglátogatta a betegeket és rabokat. Öröme telt benne, ha kis képeket és pénzt oszthatott ki közöttük. Maga köré gyűjtötte a szegényeket s katekizmus-oktatást tartott nekik. Sok kedves jelenet fordult ilyenkor elő, mert a hálás szegények nem fukarkodtak a dicséretekben. „Látom, – mondja neki egy asszony – hogy nagyon szereti a szegényeket s boldog a szíve, ha köztük lehet. Kétszer oly szépnek tűnik fel, ha velük beszél.” És egy másik: „Ha egy évig köztünk maradna, megtérítené az egész várost.”³⁷

³⁶ Lettres de Saint Vincent de Paul I. k. 304.

³⁷ Saint Vincent de Paul, I. k. 191 sköv.

Csak azt sajnálta, hogy nem vehette fel a szeretet leányainak szürke ruháját. Lélekben úgyis egy volt velük. A jó Isten megadta neki a nagy vigasztalást, hogy halálos ágyán látomásban látta a kis társulat elterjedését. „Ó tisztelendő úr! – így szól Szentünkhöz – ma egész éjjel az irgalmasnővéreket láttam a jó Isten színe előtt. Ó mennyire megszaporodnak s mily sok jót művelnek! Mily boldogok lesznek! Ha tudná, mennyire becsülöm őket!”³⁸

S estére a nemes szív nem dobbant többet szegényeiért.

Le Gras asszony nevét itt csak megemlíjük! A következő fejezetben bővebben foglalkozunk vele.

Méltóan csatlakozik a két jó barátéhoz Pollalion asszony. Fiatal szívének minden vonzalmával a szerzetesi életre vágyott. Szülei azonban gyöngé egészsége miatt féltették a kapucinus apácák szigorú szerzetétől s Pollalion Ferenc, ragusai francia követhoz adták feleségül. Huszonhat éves korában özvegyiségre jutott. Elhagyta az udvart s teljesen Vince vezetésére bízta magát. Le Gras asszony nemcsak állandó társnője, de egyensúlyozója is volt. Tetterős, tüzes természet, mely nem ismer akadályt; ez utóbbi pedig maga a higgadtság, megfontoltság volt sokszor a féltékenységig. Eladta hintóját, ékszereit, hogy minél egyszerűbben éljen. Minden vagyonát a veszélyben forgó fiatal leányok megmentésére áldozta.

Előkelő származásával a legelső helyet foglalta el a hölgyek között d'Aiguillon hercegné, Richelieu bíboros és első miniszter unokahúga. Midőn tizennyolc éves korában özvegyiségre jutott, a legelőkelőbb körök vetélkedtek kezéért. De Richelieu, aki ekkor állott hatalma tetőpontján, csak királyi hercegnek akarta nőül adni. A hercegnő ellenállásán azonban még az ő akarata is megtört s bele kellett nyugodnia, hogy unokahúga nem megy többé férjhez. Ettől kezdve mindenütt ott látjuk Vince mellett. Óriási vagyona Szentünk rendelkezésére állott s mindig hathatós közbenjárója volt, ha a miniszternél vagy a királynénál ki kellett valamit eszközölni.

Felbecsülhetetlen szolgálatokat tett a francia papságnak de Herse elnökne is. Nagylelkűen magára vállalta öt évig a szentelendők lelkigyakorlatainak költségét s minden egyes szentelésre ezer livres-t adományozott. Saját házát is Vince rendelkezésére bocsátotta, hogy meg lehessen alapítani a Szeretetegyesületet.

Miramion asszonyban az alapítónak minden tulajdonsága egyesült. Fiatalon ment férjhez s alig volt tizenhat éves, mikor özvegy és édesanya lett. Mélységes bánatába majdnem belehalt s csakis a szeretet szolgálatában tudott fájó szívére vigasztalást keresni. Egyszerű cselédruhába öltözött, hogy meglátogathassa a beteget. Ragyogó szépségét, lelkének nemességét azonban így sem sikerült elrejtenie. Hogy a legelőkelőbb házassági ajánlatoktól szabaduljon, letette a tisztasági fogadalmat. Saját otthonában árvaházat rendezett be. Naponta több mint kétezer levest osztott ki a szegények között. S midőn pénze elfogyott, eladta huszonnégyezer frankot érő gyöngysorát s egész ezüstkészletét.

Lamoignon asszonyt a „szegények anyja” fenséges címmel tüntették ki szegényei. Később csatlakozott csak a Szeretetegyesület hölgyeihez, de szívének izzó szeretetével valamennyiüket magával ragadta. Szalézi Szent Ferenc így nyilatkozott róla: „A legszentebb nők egyike, akiket valaha ismertem.”³⁹

De a legnagyobb dicséretet Szent Vince mondotta el róla, midőn halálos ágyán megsiratta. Szerencsére oly leányt hagyott hátra, aki mindenben édesanyja nyomdokán haladt.

Gonzague Lujza Mária még a lengyel királyi trónra is magával vitte a szegények szeretetét. Saját kezüleg fonta és szötte a vásznat a szegények ruhájához.

³⁸ Saint Vincent de Paul, IX. k. 212, 607.

³⁹ Coste: i. m. I. k. 365.

S így folytathatnók háromszáz élet adatain át e fennkölt gondolkozású hölgyek sorát. Csak a név változna. A többi életrajz mind megegyeznék abban, hogy egy szegény, alázatos pap vezetése mellett a szeretet földönjáró angyalai voltak.

12. Az Irgalmasnővérek

Párizs lakói gyakran találkoztak folyton siető, egyszerű kis fehér fejkötős falusi leányokkal, amint kosárral vagy leveses fazékkal karjukon eltűntek a külvárosok szegényes házaiban.

Vajon kicsodák e jó leányok s mit keresnek itt a nyomor és bűn tanyáin?...

A feleletet hirtelenjében talán ők maguk sem tudnák megadni. A jó Vince tisztelendő úr hívta őket Párizsba, hogy segítsenek a szegények gondozásában. Nem szerzetesnők. Erre nem is mernek gondolni, hiszen nincs meg hozzá a szükséges hozományuk. De nem is fizetett alkalmazottak. Ennél sokkal büszkébbek, semhogy pénzt fogadjanak el. Egyedül a megfeszített Üdvözítő iránt érzett nagy szeretetből végeznek mindent.

Körülbelül ez volna e jó leányok válasza s valószínűleg Vince tisztelendő úr sem tudna ennél bővebb felvilágosítással szolgálni.

Egész Franciaországot lázba hozta a főúri hölgyek csodálatos áldozatkészsége. Mindenki a legbensőbb lelkesedés hangján beszélt róluk. S valljuk be, meg is érdemelték minden dicséretet. Könnyeket töröltek le, melyeket eddig senki sem tudott felszárítani. Sebeket gyógyítottak be, melyekhez eddig senki sem mert hozzányúlni.

Csak Vince éles szeme vett valami hibát észre. Csak az ő szívét nem tudta kielégíteni a szeretetnek ezen áradata sem.

Észrevette, hogy a magasrangú hölgyek nem mindig érnek rá a betegek személyes látogatására. Ilyenkor cselédekkel küldik el az alamizsnát. Másokat férjük akadályoz munkájukban. Midőn pedig kiütött a pestis, a legválságosabb pillanatokban magukra maradtak a szegények.

Vincében minden eddigit felülmúló terv fogalmazott meg: oly anyát ad a szegényeknek, akinek minden gondja a szeretet legyen. Oly leányokat állít betegágyuk mellé, akik az édesanya gondos gyöngédségét és a szüzek tisztaságát egyesítik önmagukban.

Terve kivitelében nagy segítségére volt Le Gras asszony, de Marillac Lujza.

Lujza anya a Marillac-ok előkelő családjából származott. A család XIII. Lajos idejében érte el hatalmának tetőpontját. A három fiú közül Lajos Franciaország tábornagya, Mihály pedig az ország kancellárja volt. Mindkettőjük sorsa az lett, hogy midőn felértek a hírnév magaslatára, Richelieu bosszújának estek áldozatul. Lajost vérpadon végezték ki, Mihály pedig börtönben halt meg. A harmadik fiú, szintén Lajos, politikai méltóságokban nem emelkedett két testvére mellé, de a jó Isten sokkal nemesebb hivatást szánt neki: atyja lehetett boldog Lujzának, Szent Vince első, hű munkatársának.

Lujza de Marillac Lajos második házasságából, 1591. augusztus 12-én született. Sajátságos körülmény, hogy nem ismerjük édesanyjának nevét. Első életrajzírója, Gobillon szerint Camus Margit volt. E névvel azonban sehol sem találkozunk a család történetében, pedig két nagybátyja pontosan összeállította a családfát. Csak annyit állíthatunk biztosan, hogy a kis Lujza korán árvaságra jutott s atyja 1595. január 12-én nőül vette Le Camus Antóniát, Thiboust Lajosnak négy gyermekkel özvegyen maradt feleségét.

Lujza a poissy-i zárdában nevelkedett. Itt bontakozott ki lelkében az Istennek szentelt élet nagy szeretete, mely őt a kapucinusok zárdájába vonzotta. De hiába kérte felvételét. Gyenge egészsége miatt visszautasították. Nagybátyja tanácsára nőül ment Le Gras Antalhoz, Medici Mária királyné titkárához. Házasságukból egy kisfiú született, Mihály Antal. Le Gras Antal 1625-ben meghalt s ezen időtől kezdve Lujzát teljesen Szent Vince vezetése alatt látjuk.

A királyi tanácsban

A Lelkiismereti-tanács intézte az összes egyházi ügyeket.

Két szélen: Mazarin és Szent Vince; közepén: Ausztriai Anna és a fiatal XIV. Lajos.

Határozott, nagy akaraterevel megáldott, inkább férfias egyéniség volt. A nőiességből egyedül fia iránt érzett rajongó anyai szeretete maradt meg. Vince azonnal felismerte Lujza nagy lelki értékét, alapos erényességét, szervező tehetségét s megbízta a vidéken alakult szeretetegyesületek látogatásával, őt választotta ki az alakuló kis társulat édesanyjával is.

Lujza saját házába fogadta be az első jelentkezőket, hogy kioktassa őket a szegények szolgálatára. Sem Vincének, sem neki nem volt szándékában, hogy társulatot alapítson. A leányokat nem nevezték nővéreknek, hanem egyszerűen csak keresztnevükön szólították őket. Ha több ugyanoly nevű nővér volt, akkor valami jelzővel, vagy a plébánia nevének hozzáadásával különböztették meg őket: „A kis Borbála”, „a nagy Borbála”, „a saint-pauli Margit”.

Lassankint azután feltűnik Vince leveleiben a nővér elnevezés is: „Holnap át kell hívatni Borbála nővérünket.”

E jó leányok magukkal hozták a falvak romlatlan szívtisztaságát, természetes egyszerűségét, bájos naivitását és sokszor faragatlanságát is. Lássunk néhányat a szeretet első leányaiból.

Vince egyik legkedvesebb leánya volt Angiboust Borbála. A legszebb tulajdonságok egyesültek benne. Lelkes, tüzes lélek egész a hősiés önfeláldozásig. Végtelenül finom gyöngédséggel szerette a szegényeket. S emellett józan ítélőképesség és tetterő jellemezte.

„Az ember nem tudja eldönteni – mondja Bougaud – melyik erényét csodálja inkább: vajon azt-e, hogy bölcső hiányában egész éjjeleken karjai közt ringatta a talált gyermekeket;

vagy azt-e, hogy pirulás nélkül tűrte a gondjaiba vett gályarabok sértegetéseit és durvaságait; vagy talán azt, hogy a gályán kiragadta a felügyelők kezéből a korbácsot, mellyel fenyíteni akarták a gályarabokat.”⁴⁰ Vince „az én nagy Borbálám”-nak szerette szólítani. Meg is érdemelte a jóságos atya minden becézését, mert alig találhatott volna Borbálánál méltóbb tanítványt. Ez a jó nővér igazán a „szegények szolgálója” volt. Midőn d'Aiguillon hercegné saját maga számára kért egy nővért, Vince őt küldte hozzá. Borbála elment, mert Vince tisztelendő úr szavára bárhová kész volt elmenni, de folytonosan sírt.

A hercegnő mindenben kedvére járt, de ez sem használt. Végül megkérdezi:

– Leányom, miért nem érzi jól magát?

– Méltóságos asszony, – feleli Borbála – azért hagytam el édesatyámat, hogy a szegényeknek szolgáljak. Ha ön is szegény volna, szívvel-lélekkel szolgálnám... de ön gazdag!⁴¹

Mit tehetett volna más Vince e válasz hallatára, minthogy ez egyszer ő engedelmeskedett kedves leányának s visszaadta őt szegényeinek.

Mindenütt mint a többi nővér vezetőjét alkalmazta. Midőn meghalt, oly szép volt, hogy a nép, mely egész nap koporsója körül tolongott, megvádolta a nővéreket, hogy kifestették.

Valóban kivételes egyéniség volt Nazeau Margit, az egyszerű kis parasztleány. Birkái legeltetése közben elfogta lelkét a vágy, hogy megtanuljon olvasni. Megtakarított kevés pénzén vett egy ábécés könyvet s nagy buzgalommal betűzgetett benne. Ha valami úriasabban öltözött ember haladt el az úton, hozzászaladt s megkérdezte tőle, hogy hogyan kell ezt vagy azt a betűt kiejteni. Midőn így megtanult olvasni, tanítani kezdte a többi kis pástorgyermeket is. Sőt még ezzel sem elégedett meg. Néhány társa kíséretében bejárta a szomszéd falvakat, hogy ott is tanítsa a gyermekeket. Sok gúnyt és megvetést kellett szegénykének a falusiak részéről elviselnie, akik nem tudták elgondolni, minek egy parasztnak az írás és olvasás. A kis Margit szinte fanatikus kitartással haladt a megkezdett úton. Így találkozott Vincével, aki őt Párizsba hívta. Itt bontakozott ki teljes pompájában lelkének nemessége. A betegek szolgálatában nem ismert fáradtságot. Ez okozta halálát is. Szegény, pestises asszonyt fogadott be kicsiny szobájába, ő is megkapta a járványt s meghalt.

Vidám jókedvével és lángoló buzgalomával tűnt ki Lauraine Margit. Le sem lehet írni örömét, mellyel ruháit az irgalmasnővérek durva és egyszerű ruházatával felcserélte. Ha az utcán ment, a legnagyobb összeszedettséggel és szerénységgel járt. De ha mutatványos bódék mellett haladt el, kitört belőle a régi élénkség s alig bírta a nélkül tovább menni, hogy meg ne álljon egy-két percre. Ilyenkor magához szorította keresztjét s így szólt: „Sokkal helyesebben teszed, ha önmagadat nézed, mint a világ bolondságát.”

Nem ismerjük nevét azon kis nővérnek, akit Vince vigasztalt halálos ágyán, de emléke felejthetetlenül vésődött minden idők irgalmasnővéérének szívébe. Szentünk így szólt hozzá:

– Édes leányom! Nyugodt a lelkiismerete? Vizsgálja még meg magát, hogy nem okoz-e valami szomorúságot vagy lelkiismeretfurdalást.

– Nem, atyám. Semmi sem nyugtalanít, hacsak az nem, hogy talán túl sok gyönyörűséget találtam abban, ha a szegényeket látogattam a falvakon. Szinte repültem a boldogságtól, oly örömmel szolgáltam nekik.

– Szenderüljön el békében – szólt hozzá a Szent s könnyes szemmel megáldotta.⁴²

Ily értékes lelkeket vezetett a Gondviselés Vincéhez, hogy azokból a keresztény szeretet művészi remekeit vesse ki. Szentünk mint egy hivatott művész látott a munkához. A különböző plébániákon szétszórt nővéreket hetenkint összegyűjtötte s konferenciákat tartott nekik az irgalmasnővérek legszükségesebb erényeiről.

⁴⁰ Bougaud: Szent Vince élete, Budapest 1906. I. 437.

⁴¹ Saint Vincent de Paul, X. k. 643-644.

⁴² Saint Vincent de Paul, IX. 683-684.

Alig van páratlanabb, vonzóbb valami, mint e konferenciák olvasása. Természetes egyszerűség, kedvesség és kenetesség ömlik el rajtuk. A tettetett szónoki hévnek és kifejezéseknek még nyomát sem találjuk bennük. Egyszerű, keresetlen szavak, úgy, amint a szív mélyéből melegséggel telve felbuggyantak. Egy atya beszélget benne kicsiny gyermekeivel. Egy Szent, aki több mint hatvan éve járja a szeretet útját, tanítja jóakarató tanítványait az első lépésekre.

A nagy élettapasztalat mellett, mely legegyszerűbb mondatának is súlyt kölcsönöz, lángoló szeretet és féltő gondosság csendül ki szavaiból.

A konferencia tárgyát előre közölte velük, hogy legyen idejük róla gondolkodni. A megjelölt napon sorra kérdezte őket. „Mondja csak ön, kedves nővérem, aki az első helyen ül, milyen indítókok késztetnek minket azon erény gyakorlására? És ön, nővérem, aki utána következik, tud-e valami más okot?... És ön nővérem, aki ott hátul ül? stb. stb.”

Így kérdezte őket sorra s figyelemmel hallgatta az egyszerű leányok feleletét. Mindegyikhez volt valami megjegyzése, helyeslő szava: „Nagyon helyes, leányom, teljesen igaza van. Mily nagyszerűen tudja megokolni! Legyen áldott érte a jó Isten! – Mily szép szavak, mily szép gondolat!”⁴³

Utána a Szent adta elő gondolatait. Egyszerűség és világosság sugárzik minden mondatából.

Szeressük a szegényeket, drága urainkat! Ez volt konferenciáinak kedvenc tárgya. A jó Isten éppen azért szólította életre a kis társulatot, hogy az elhagyott szegény betegeket gondozzák. Az irgalmasnővérek eszméje eddig teljesen ismeretlen volt. Voltak ugyan betegápoló szerzetek, de kizárólag csak a kórházakban működtek. „Istenem, mindeddig nem nyújtottál módot arra, hogy a saját otthonukban ápolják őket. Bizonyos tekintetben úgy tűnik fel, hogy imádandó gondviselésed, mely senkit sem hagy el, rájuk még nem terjesztette ki gondoskodását. Mit gondolnak, kedves nővéreim, miért késett a jó Isten a segítséggel? Azért, mert e feladatot önöknek tartotta fenn.”⁴⁴

Az irgalom leányainak nemcsak egyszerűen a beteg testet kell ápolniok. Sokkal fontosabb, hogy a lelket gondozzák, „mert a jó Isten előtt nem volna semmi értéke s felebarátunknak sem használna, ha csak táplálékot s ennivalót vinnének nekik s a lelküket elfelejtenék ápolni.”

Magának az Isten Fiának küldetését folytatják, aki felkereste a betegeket, hogy lelküket s testüket egyaránt megmentse. „Isten leányai lesznek, akik Jézus Krisztust követik... Ó, mily boldogság! A jó Isten azért választotta ki önöket, hogy tovább folytassák a művet, melyet egyszülött Fia e földön megkezdett.”

Midőn így szemük elé tárta hivatásuk magasztosságát, nem szűnt meg egyúttal alázatosságra inteni őket. „Lássák leányaim, önök közül legtöbben műveletlen falusi leányok, akik tudatlanságban nőttek fel éppen úgy, mint én, aki fiatal koromban a nyáját őriztem.”⁴⁵

Figyeljük meg a Szent gyöngédségét! Valahányszor alacsony származásukra figyelmezteti őket, mindig hozzáteszi: mint saját magam. Nem kíván leányaiban oly alázatosságot, melyhez nem ő adna példát.

A konferenciák gyakran átlépték az élettelen elmélet határát s az erények gyakorló iskoláivá váltak. Sok oly kedves jelenet játszódott le, melyeknek maga a Szent is örömkönnyezve volt szemtanúja.

Arról beszélt, hogy a közös élet egyik felbecsülhetetlen előnye, hogy a társak nem nézik érzéketlenül, ha valaki saját vesztébe akar rohanni, hanem idejekorán, szeretettel figyelmeztetik hibájára. Utána megkérdezi az egyik nővért:

– Nővérem, aki ott hátul ül, hasznosnak tartja-e, ha egymást hibájukra figyelmeztetik.

⁴³ Coste: i. m. I. 426.

⁴⁴ Saint Vincent de Paul, IX. 246.

⁴⁵ Saint Vincent de Paul, IX. k. 109.

– Igen atyám! Ez a legalkalmasabb eszköz arra, hogy hibáinkat kiirtsuk. S én mégis nagyon haragudtam, midőn egyik nővérem hibáimra figyelmeztetett... Bocsánatot kérek azért öntől és öntől is nővérem, aki nekem ezt a szeretetszolgálatot tette.

Erre a mellette levő nővér is térdre borul: – Nekem kell öntől bocsánatot kérnem, mert nem helyes módon és mások jelenlétében figyelmeztettem.

– Ó, mily gyönyörű ez! – kiált fel lelkesedéssel Szentünk. – Az egyik arról vádolja magát, hogy nem jól fogadta, a másik meg, hogy nem helyesen adta a figyelmeztetést.⁴⁶

A konferenciát rendesen a Szent áldása fejezte be. Szent vágyakozással várták minden alkalommal a jó nővérek Atyjuk áldását, hogy ennek erejében indulhassanak valóra váltani szívük elhatározását. Mint a jó földbe vetett magra a tavaszi eső, úgy hullott lelkükre a szentnek áldása.

Vincének ugyanekkor a legnagyobb kint okozta óhajuk teljesítése: „Hogyan, Istenem! Én, a szájalomra méltó bűnös, én áldjam meg e szent lelkeket, a te szolgálóidat? Mégis, mivel oly nagyon akarják, kimondom az áldás szavait: Benedictio Domini... stb.”

Néha egyenesen megtagadta az áldást. A szabályok megtartásáról tartott konferencia végén bocsánatot kért a nővérektől, mert ő maga is sokat hibáz saját szabályai ellen. „Arra kérem ezért a mi jó Urunkat, Jézus Krisztust, hogy ő áldja meg önöket. Én nem fogom ma kiejteni e szavakat, mert a hibák, melyeket önök ellen elkövettem, méltatlanná tesznek rá.”⁴⁷

Vince erre letérdelt s megcsókolta a földet.

Így alakította tervszerű munkával a nővérek lelkét. Átplántálta szívükbe minden szeretetét. S a kisdud csoport atyjuk lelkesítő szavaira szinte lázas sietséggel látott munkához.

Ugyanekkor szervezni is kezdte a kis társulatot.

Lelki szemei előtt egy roppant merész eszme körvonalai bontakoztak ki. Az Irgalmasnővérek Társulatának tagjai ne legyenek szerzetesnők, hanem vagy teljesen fogadalom nélkül, vagy legfeljebb ideiglenes, magánfogadalommal szenteljék magukat a szegények szolgálatára.

Eddig ugyanis, ha valaki Istennek akarta szentelni életét, elvonult a kolostor négy fala közé. Lemondott a világról, hogy földi dolgok ne zavarják többé lelkének magányát. S a társadalom is mintegy lemondott róluk, amidőn törvényeivel szentesítette azon elhatározásukat, hogy a kolostor falait többé el nem hagyják.

Vince nem ilyen elvonult lelkeket akart, ő a tevékeny, anyagi szeretetet akarta testbe öltöztetni, hogy elküldhesse a betegek ágyához, a szegények viskóiba, a rabok börtöneibe. Csodálatos szép szavakba foglalta össze a társulat eszméjét: „Az irgalmasnővéreknek a betegek háza lesz kolostoruk. Cellájuk valamely bérelt szoba, kápolnájuk a plébánia temploma, keresztfolyosójuk a város utcái, klauzúrájuk az engedelmesség, rácsuk az istenfélelem, fátyoluk a szent szerénység.”⁴⁸

Ilyennek gondolta a szent ihlettség pillanataiban Szalézi Szent Ferenc is vizitációs leányait. Szép terve a közvélemény ellenállásán megtörött s kénytelen volt klauzúrás apácákka alakítani a Vizitáció nővéreit. Hasonló idegenkedéssel fogadták Vince újítását is és az irgalmasnővéreknek is ugyanaz lett volna sorsuk, ha nem egy Szent Vince rettenthetetlen akarateréje küzd ügyük mellett. Igaz, hogy húsz évre volt szükség, míg a közvélemény és főként Róma megbékélt az újítással, de végre mégis Szentünk győzött.

S a történelem is teljes mértékben igazolta elgondolásának helyességét. Az utolsó három évszázad majdnem valamennyi vallásos női alakulata ezen szabályok szerint rendezkedett be.

A klauzúrátlan életet Szentünk a társulat legfőbb elvének tartotta s konferenciáiban is vissza-visszatér e gondolatra, hogy leányai szívéből a szerzetesi életnek még a vágyát is eltávolítsa: „Ha akadna önök között lázongó szellem, mely azt mondaná, hogy legyenek

⁴⁶ Saint Vincent de Paul, IX. 381.

⁴⁷ Saint Vincent de Paul, II. k. 534.

⁴⁸ Saint Vincent de Paul, X. k. 661.

szereztesnők, mert ez sokkal szebb élet, nővéreim, ez társulatuk halálát jelentené. Vigyázzanak nővéreim, s amíg élnek, akadályozzák ezt meg. Sírjanak, zokogjanak, járuljanak panaszukkal elüljáróikhoz; mert aki a szerzetesi életet hangoztatja, az kolostort is követel. Ezen esetben pedig az irgalomleányai világgá mehetnek.”⁴⁹

Az Irgalmasnővérek ne külső megnyilvánulásaiban utánozzák a szerzetesi életet, hanem önmagukban igyekezzenek kialakítani a legtökéletesebb szerzetesi eszményt. Annál is inkább szükséges ez, mert őket nem védi a világ ellen a rács és fal. „Isten azt akarja, – mondja nekik – hogy még tökéletesebbek legyenek, mint a szerzetesnők.”

Szinte észrevétlenül alakult így ki az Irgalmasnővérek Társulata. Vince sokszor hivatkozott nővérei előtt arra, hogy a kezdet igénytelenségéből az isteni Gondviselés emelte fel őket. Készen állt a kis társulat. Édesanyja Le Gras asszony, aki anyai szívének egész melegével öleli magához; lelkiatyja Vince tisztelendő úr; tagjai a falvak áldozatos leányai. Anyaházra is találtak La Chapelle-ben, Párizs határán fekvő kis faluban.

Most már csak az volt hátra, hogy megszerezzék az egyházi és állami jóváhagyást.

Az első könnyen ment. De Gondi János Ferenc 1646. november 20-án kelt leiratában jóváhagyta az alapszabályokat. Eszerint az Irgalmasnővérek Társulata a párizsi érsek fennhatósága alatt áll. Haláláig „kedves és nagyon szeretett de Paul Vincénk” kormányozza. Utána pedig a mindenkori párizsi érsek nevez ki belátása szerint általános főnököt.

A vizitációs nővéreknél

*Szalézi Szent Ferenc Szentüinkre bízta vizitációs leányainak vezetését.
Vince negyven éven át volt lelkivezetőjük.*

⁴⁹ Saint Vincent de Paul X. k. 661.

1647. május 30-án olvasta fel leányai előtt az érseki jóváhagyást. Szent lelkesedés töltötte el szívét, midőn a társulat elnevezését és célját fejtegette. „A szegény betegek szolgálóinak társulata... Ó leányaim! – kiált fel örömmel a Szent – mily szép cím! Édes jó Istenem! Mily fenséges cím és magasztos hivatás! Mivel érdemelték ezt ki a jó Istennél! A szegények szolgálói... akárcsak azt mondanánk: Jézus Krisztus szolgálói...!”⁵⁰

A kis nővérek lelkét osztatlan öröm töltötte el, csak Lujza anyai szívére nehezedett ólomsúllyal a bánat. Míg Vince tisztelendő úr él, nem szenved hiányt a társulat. De mi lesz, ha lehunyja szemét? Kit fog kinevezni általános főnöknek az érsek? Megérti-e az illető a társulat szellemét s nem fogja-e eltéríteni eredeti hivatásától?

Csak egy módja van annak, hogy hű maradjon eredeti hivatásához, ha a hasonló szellemben működő misszióspapok vezetése alatt marad.

Hogyan is kerülhette el az annyira jövőbelátó és megfontolt Vince figyelmét ez a fontos körülmény? Vagy talán Lujza anya mélyebben látott bele a dolgokba?... Vince is látta e nehézséget, de nem tehetett másképpen. A köteles tisztelet és alázatosság meggátolták, hogy szabadon választhasson. S most már hiába volt minden. A dolgon nem lehetett változtatni.

Nehéz helyzetében maga a Gondviselés jött segítségére. Midőn a parlament elé akarta terjeszteni az okmányokat, a legszorgosabb kutatás mellett sem találták sehol. Újakat kellett szerkeszteni. Ebben Vince arra kérte a bíboros érseket, hogy az Irgalmasnővérek Társulatának igazgatója a misszióspapok mindenkori általános főnöke legyen.

1655. január 18-án kelt az érseki irat, mely újból megerősítette s a misszióspapok vezetése alá helyezte a társulatot.

Az egyházi jóváhagyást 1657-ben követte a királyi megerősítés, melyet a parlament 1658. december 16-án ellenjegyzett.

Most már Lujza anyai szívét is boldogság töltötte el, mert tudta, hogy leányait szent alapítójuk szellemében fogják vezetni.

Fontos dátumot jelentett még a társulat életében az 1641. év is. La chapellei házuk szűknek bizonyult. Újat kellett keresni. A Szent Lőrinc plébánián, éppen a Saint-Lazare épületével szemben találtak egy alkalmas házat. Itt talált végleges otthonra a kis társulat.

Sajnos, nem kísérhetjük további útjukban a szeretet leányait, de mindenütt ott találjuk őket, ahol a nyomor és fájdalom jajszava hallatszik. Jelszavuk lett a szentpáli ige: „Krisztus szeretete lelkesít minket.” Ez a szeretet úzi, hajtja őket oda, hol az emberi könyörtelenség jégbe és fagyba temette a világot. A Szeretet leánya, vagy amint a magyar nyelv kifejezően mondja: az irgalmasnővér, fogalommal és szimbólummal, a keresztény szeretet jelképévé vált. Jelképezi azt a legnagyobb szeretetet, melyet a Teremtő emberi szívbe elrejtett. Járják a nyomor tanyáit, hogy a tevékeny keresztény szeretet irgalmas szívű angyalai – s ha kell, vértanúi legyenek.

13. A harmincéves háború pusztításai között

A történelemben oly szomorú emlékű harmincéves háború kegyetlen véradót szedett győztes és legyőzött országokban egyaránt. A harcban Franciaország maradt győztes, de a győzelmet nagyon is nagy áron kellett megvásárolnia. Egész tartományok pusztulásával fizetett a kivívott elsőbbségért.

Legtöbbet szenvedett Lotharingia, Picardia és Champagne.

Hogy a háború borzalmairól fogalmat alkothassunk magunknak, elég azon kor hadviselésére visszagondolnunk. A rendszeresen élmezőnyben s fizetett zsoldos hadsereg ismeretlen volt. Az ételmezt a vidéken rabolták össze. A közös cél az volt, hogy minél többet zsákmányoljanak s amit el nem vihettek, elpusztítsák az ellenség elől. Nem kímélték sem az

⁵⁰ Saint Vincent de Paul, IX. k. 50.

idegen, sem a honi földet. Ha a katonák zsoldjához hiányzott a pénz, szabad zsákmányolással kárpótolták őket. Minden nyomort betetőzött a hadsereg rendes kísérelője, a pestis.

„Úgy látszik – írja Michelet⁵¹ – hogy az emberiség történelmének végéhez értünk, midőn e szomorú korszakba lépünk. Nincs többé ember s nincs többé nemzet; csak kegyetlen háború s annak durva eszköze, katona van... Uralmának feláldoznak mindent: népet, vagyont, életet, testet és lelket, férfiakat, asszonyokat s gyermekeket. Akinek kezében fegyveres hadsereg van, azt tehet, amit akar. Nincs többé gaztett. Itt minden szabad... Mindenütt összeroncsolt, megsebesített, megölt emberek. A női becsület szabad préda. Mindenünnen sírás és jajszó hallatszik.”

Maga XIII. Lajos próbálkozott meg a nyomor enyhítésével. Rövid idő alatt be kellett látnia, hogy még a királyi kincstár kiürítése mellett is teljesen tehetetlen ezzel a nyomorral szemben.

Egész Franciaországban nem akadt senki, aki bármely nyomorenyhítő akció sikerében bízhatott volna. S úgy gondoljuk, még de Paul Szent Vince sem merte remélni, hogy ily siker fogja koronázni munkáját. De a reménytelenség egyáltalában nem lankasztotta meg munkakedvét. Nagyszerűen jegyzi meg róla Pierre Coste, hogy Vince egyáltalában nem volt az ölbe tett misztika híve, mely csak sóhajtozik: „Uram segíts! Én bízom benned!”. Úgy gondolta, ha nekünk megvan az okunk, hogy bízunk az isteni Mindenhatóságban, éppen oly joggal számíthat ránk is a Mindenható.⁵²

Azonnal munkához látott. Összehívta a főúri hölgyek Szeretet-egyesületét, lángszavakkal festette előttük az egykor virágzó tartományok nyomorát és kérte segítségüket. Vince tíz éven keresztül fordult e nemes lelkű hölgyekhez, s mindig nagy összegeket kapott a nyomorgók számára.

A könnyebb eligazodás és áttekintés végett először Lotharingia, utána Picardia és Champagne segélyezéséről szólunk. Így is csak egyes szemelvényeket tudunk kiragadni a hatalmas anyagból.

Az éhínség először 1628-ban, Lotharingiában lépett fel. Három évig az elvetett mag sem termett meg. A pestis 1637-ben hetedszer vonult át az egész tartományon. Annyi volt a halott, hogy nem volt elég munkás, aki eltemesse. „A harangok – mondja az egyik író – ma már a huszonkettedik halottnak szólnak.”

A szántóföldek bevetetlenül hevernek. Minek vessenek, hiszen az utolsó szem gabonáig a katonák rabolnak el mindent!

Az emberek mint imbolygó csontvázak lepték el a mezőket s gyökereket ástak ki, hogy éhségüket csillapítsák. Ha elhullott lovak és kutyák oszladozó hullájára találtak, mint a keselyűk vetették rá magukat.

Ha az sem akadt, az emberi hullákat falták fel. Látták, amint a gyermekek kiásták atyjuk és anyjuk hulláját, hogy megegyék.

Az élőkre pedig valóságos embervadászatot tartottak.

Egy édesanyát ítéltek halálra Mirecourt-ban. Saját gyermekét ette meg egy másik asszonnal azon megegyezéssel, hogy utána az illetőnek gyermekét fogják elfogyasztani.

A nyomor nem kerülte el a kastélyokat és kolostorokat sem. A legelőkelőbb osztályhoz tartozók nem tudtak az utcán megjeleníteni, mert nem volt ruhájuk és cipőjük. Az egyik kolostorban egy hónapon át állandóan szólt a harang, hogy figyelmeztesse a környék lakóit a szerzetesnők nagy nyomorára.

S ez nemcsak egy város nyomora volt. Milliós lakosú országrészek sínylódtek így.

Vince azonnal szervezéshez fogott.

⁵¹ Histoire de France. Paris, 1857-1862. XII. k. 1.

⁵² Coste: Monsieur Vincent. Paris. II. 585.

Először is állandó pénzforrásokat biztosított. A főúri hölgyek nemeslelkűsége nem ismert határt. Maga a király is negyvenötezer livres-t küldött neki. Hasonló ajándék érkezett a királynétól és d' Aiguillon hercegnétől is.

A következő nehéz kérdés volt az adományok kiosztása. Hol talál erre megbízható, önzetlen embereket? Mindjárt kész volt a megoldással, s a következő percben már küldte is misszióspapjait az elpusztított tartományokba. Hogy pedig könnyebb legyen az elosztás, a nagyobb városokban központokat állítottak fel. Innen történt az egyes vidékek ellátása.

Nevezetes elosztó hely volt Toul. Vince a lelkes Coudray-t küldte ide nagy összeg pénzzel. Alig érkezett meg, máris új összegért könyörgött. Vince figyelmeztette, hogy takarékoskodják a pénzzel, mert többet nem tud küldeni. Coudray erre így ír neki: „Vagy segítsen minket, vagy hívjon vissza, vagy még inkább, engedjen e nyomorultakkal meghalni!”⁵³

E nagy szeretet láttára Vince hátrált meg s ő tovább osztotta a bőséges alamizsnát. Az egész város lelkesedéssel beszélt róla. A dominikánus házfőnök így ír: „Nyugodtan állíthatjuk s mondjuk is az egész touli egyházmegyével: Áldott legyen az Isten, aki a nyomor napjaiban népének vigasztalására e békeangyalt küldte városunkba!”⁵⁴

Saint-Mihiel elosztóhelyet a fáradhatatlan buzgóságú Guérin kérte a maga számára Vincétől. Megérkezése után rögtön szétosztotta minden pénzét. „De nem volt elég, – írja Szentünknek – s nem adhattam mindenkinek. Háromszáznál többen sínylődnek a legnagyobb nyomorban s másik háromszázat az éhhalál fenyeget. Több mint száz közülök bőrrel bevont csontváznak látszik s ha Isten meg nem erősít, rájuk sem tudtam volna nézni.”⁵⁵

Következő levelében már ezerszáz szegényről számol be s ebbe nincsenek beleszámítva a betegek. Szinte csodának tartja, hogy a küldött pénz ennyi embernek elég. Nem lehet ezt másképp megmagyarázni, mint hogy a bibliai mannahullás ismétlődik meg.

A háziállatok mind elpusztultak. Midőn eljött a szántás ideje, az emberek maguk vonszolták az ekét. A papok velük együtt szántottak s robotoltak, hogy éhen ne pusztuljanak.

Bar-le-Duc-be Montevit papját küldte Szentünk.

A nyomornak ugyanaz a képe tárult elébe: „A kövezeten, az utcasarkokon, a templomok és gazdagok kapui előtt a szegények nagy tömege hever, akik elpusztultak az éhségtől, fagytól és betegségtől.” Minden egyes kiosztásnál nyolcszázán kaptak kenyeret, huszonöt-harmincan ruhát.⁵⁶

Úgy látszik, a jó Montevit nem akarta elhinni, hogy az emberi erőnek is véges határai vannak. Reggeltől-estig a betegek és haldoklók között járt s még annyi időt sem engedett megának, hogy rövid kis sétát tegyen a szabad levegőn. A rettenetes munka megtörte erejét. A jezsuita atyák kolostorába szállították, ahol nemsokára meghalt. Halálos ágyán is folytatta az apostoli munkát. Nem ugyan szavakkal, hanem angyali türelmének minden prédikációnál hatásosabb példájával. „Úgy halt meg - írja Vincének P. Roussel rektor -, ahogyan én is szeretnék meghalni s kérem a jó Istent, hogy ilyen halált adjon nekem.”⁵⁷

Temetése volt apostoli buzgóságának legszebb dicsérete. Hétszáz szegény kísérté könnyezve, gyertyával kezében koporsóját. Gyóntatószéke mellé temették, ahol oly sok lelket engesztelt ki az éggel.

Utódja, Boucher lazarista, talán csak a névben különbözött elődjétől, ő sem ismerte a fáradságot és pihenést. Karácsony vigíliáján teljes huszonnégy óra hosszat gyóntatott, de még egy falat kenyeret sem evett közben. A gyilkos láz őt is leverte s nyolc napig állandóan élet és halál között lebegett. Ezt még a páter Rektor is megsokallta: „Az ön misszionáriusai

⁵³ Saint Vincent de Paul I. k. 238.

⁵⁴ Collet: Vie de saint Vincent de Paul. Nancy. I. k. 291.

⁵⁵ Abelly: i. m. II. k. 382.

⁵⁶ Abelly: i. m. II. k. 388.

⁵⁷ Abelly: i. m. 384.

engedelmesek s minden kívánságunkat teljesítik, kivéve azt az egyet, hogy kissé pihenjenek. Szinte azt hiszik, hogy az ő testük nem húsból van s csak egy évig kell tartania életüknek.”

Pont-à-Mousson-ban ötszáz szegény jött össze a vidékről élelemért. A városban hatvan szemérmes szegény volt, akik előkelő állásuk miatt szégyellték a koldulást s otthon a legnagyobb nyomorban sínylődtek. A misszióspapok itt is kenyeret, levest, ruhát, stb. osztottak. Egyesek már oly gyöngék voltak, hogy a kenyér evése közben haltak meg. Mások pedig nem mertek kimozdulni a falvakból a csapatokban kószáló farkasok miatt.

A püspöki levéltárban őrzött jegyzőkönyv borzasztó képet fest a köznyomorról. Egy kis fiú közeledett a nála valamivel idősebb társaihoz. Midőn hozzájuk ért, megragadták, megölték s úgy amint volt, feldarabolták s azonnal megették.

Nancy-ban négy-ötszáz szegény kapott naponként ételmezt.

Metz utcáit ötezer koldus lepte el. Reggelenkint tizenkét hullát szedtek fel az útról s körülbelül ugyanannyit faltak fel a farkasok. A legfájóbb pedig az volt, hogy Metz gazdag püspöke, Bourbon Henrik, IV. Henrik természetes fia, csak a pénzt harácsolta össze, de semmit sem törődött püspökségével.

Hozzá hasonlóan lelkiismeretlen volt Verdun püspöke is. Ő maga semmit sem adott saját egyházmegyéjének, de azt elfogadta, hogy egy szegény, idegen pap segítse. „Uram, – írja Verdun-ból Vincének egyik papja – hány lélek jut a mennyországba a szegénység folytán! Mióta Lotharingiában vagyok, több mint ezer haldokló mellett álltam s mondhatom, hogy mind jól elkészült az utolsó útra.”⁵⁸

Verdun nem is feledkezett meg a háláról. A XIX. század első éveiben szép oltárt emeltek a székesegyházban Lotharingia nagy jótevőjének.

Volt Lotharingiának egy legendás híró alakja, Máté testvér. Szegény koldusruhában, kopottas tarisznyával az oldalán barangolta a vidéket hol egyedül, hol pedig más utasokhoz csatlakozva. Pedig a koldustarisznya nagy kincset rejtegetett magában. Ebbe helyezte el Vince a Lotharingiának szánt segílyt, huszonöt-harmincezer livres-t.

Máté testvér ötvenháromszor tette meg az utat és soha egy fillért sem raboltak el tőle. Pedig a banditák napokon át leselkedtek rá, figyelemmel kísérték minden lépését. Tizennyolcszor volt kezeik között, s mégsem történt semmi baja. Őrangyala s egy szegény párizsi pap aggódó imája oltalmazták őt...

Ha társasággal utazott s rablók támadták meg őket, neki mindig sikerült elmenekülnie. Sokszor éppen a támadás előtt egy-két perccel vált el tőlük. Máskor sűrű erdőn haladt át egyedül; egyszerre szembetalálta magát egy csapat rablóval. Menekülésről szó sem lehetett, de ő nem is akart. Titokban hirtelen lecsúsztatta tarisznyáját egy bokorba s nyugodtan haladt a rablók felé. Azt gondolván, hogy ő is hozzájuk hasonló ágrólszakadt szegény, nyugodtan tovább engedték. A testvér várt egy darabig, s midőn a rablók eltávoztak, visszatért a bokorba rejtett tarisznyához.

Egy alkalommal harmincnégyezer livres összeget vitt magával. Az úton egy lovas termett mellette, revolverét rászögezte s így kiáltott rá:

– Menj előttem, mert különben lelőlek.

A testvér nyugodtan ment a lovas előtt. Titokban figyelte a rablót s amint az hátranézett, földre csúsztatta a zsákot. Alig mentek száz lépést, egy homokos helyhez értek.

A testvér megfordult, erősen belemélyesztette sarkát a homokba s mélyen meghajolt a rabló előtt. Ez bolond – gondolta a rabló. Elérkeztek a helyhez, ahol ki akarta őt fosztani. Azonban csak egy rossz kést talált nála. – No, ez sovány zsákmány – gondolta s továbbment. A testvér pedig boldogan tért vissza zsákjához.

Ismét máskor rablók támadták meg:

– Adj azonnal ötven garast, mert különben nem eresztünk tovább!

⁵⁸ Abelly: i. m. II. k. 376-378.

– No, akkor éppen jótól kértek. Csak egy szegény ember vagyok; s ha ötven életem volna, még egy lotharingiai fityinggel sem tudnám megváltani. S ezt oly meggyőződéssel mondta, hogy a rablók nem is kételkedtek benne.

Örültek is neki a szegények, ha valamely városban megjelent, mert tudták, hogy nem jön üres kézzel. Híre még a királynéhoz is eljutott, aki magához hívatta, hogy saját szájából hallja regénybe illő élményeit.

Tíz éven keresztül segítette így Vince Lotharingiát. Huszonöt várost és megszámlálhatatlan falut élelmezett. Nap-nap után kapta a városoktól a köszönő leveleket, melyekben mint megmentőjüknek hálálkodnak neki. Párizsban pedig azt mondták: „Vince tisztelendő úr valószínűleg lotharingiai, hogy annyira szereti őket.”⁵⁹

Lotharingia tönkrement nemessége Párizsba menekült, ősi kastélyaikat kirabolták és felgyújtották; éppen csak életüket tudták megmenteni. Az ország fővárosában kerestek menedéket.

Itt még nagyobb nyomor várt rájuk. Padlásszobákban húzódtak meg az egykor hatalmas főúri családok. Koldulni szégyelltek, senkinek sem merték elpanaszolni nyomorukat. Mindenkitől elvonultan a legnagyobb nélkülözések közt tengődtek.

Egy napon valaki felhívta rájuk Vince figyelmét.

– Uram, – válaszolá – mily örömet okozott velem! Nagyon is méltányos, hogy segítézzük e szegény nemeseket s tiszteljük ezáltal Üdvözítőnket, aki oly nemes származású s mégis annyira szegény volt.

De honnan vegyen pénzt? A hölgyek erejük végső megfeszítésével segítézték a tartományt. Többet nem lehetett kívánni tőlük.

Vince szerencsés merészséggel a férfiakra gondolt.

Egykor már próbálkozott a tervvel, hogy beállítsa őket a szegények személyes szolgálatába. Úgy gondolta, hogy a szeretetnek nemcsak a női szív gyengéd megértésére, hanem a férfiakarat szilárdságára is szüksége van. Megpróbálja tehát Párizsban is megszervezni a férfiak szeretetegyületét. A gondolat amily újszerű volt, éppen oly jól sikerült.

Miként egykor de Gondi grófban, úgy most de Renty báróban kiváló vezetőre talált. A báró Vince vezetésével eddig is teljes önfeláldozással szolgálta a szegényeket. Kastélyát kórházzá alakította át. Maga szolgálta ki a betegeket. Türelmes megadásra buzdította a szenvedőket s jó halálra készítette a haldoklókat.

Mélyen vallásos lelkületére világít rá a következő kis eset is.

Párizs külvárosában egy rongyos kis ház kapujába fordult be. Nagy meglepetésére egy irgalmasnővérrel találkozott, amint a szegények látogatásáról jött.

– Mit keres itt, kedves nővér? – kérdi csodálkozva.

– Jézus Krisztust, báró úr!

– No, akkor jó helyen jár, mert én is őt keresem!

Vince gyűlésre hívta össze a párizsi nemeseket. Elhatározták, hogy segítézni fogják a szemérmes szegényeket. Havonkint a gyűlésükön állapították meg az összeget, melyet az egyeseknek juttattak. A tagok személyesen látogatták meg a szegényeket s átadták nekik az alamizsnát.

Nyolc éven át páratlan kitartással segítétték így őket.

Sokszor az ő pénztárcájukat is kimerítették a súlyos összegek. Ilyenkor Vince segítéte ki őket nehéz helyzetükből.

Egy alkalommal háromszáz livres hiányzott az összeghez. Vince éppen ennyi összeget kapott egy jótévőtől, hogy öreg gebéjének adja már meg a jól megérdemelt nyugalmat s vegyen magának jobb lovat.

⁵⁹ Dessert Mária tanúságtétele a boldoggáavatási perben.

– Eh - gondolta a Szent - ha kissé vén is és sokszor összeesik is alattam, azért még valahogy elbír. S odaadta a háromszáz livres-t.

Máskor kétszáz livres hiányzott. Hivatja a ház prokurátorát:

– Mennyi pénz van a ház kasszájában?

– Csak éppen annyi, hogy egy napra elegendő.

– S ez mennyi?

– Ötven tallér.

– Úgy? S ez az egész?...

– Igen, ez az egész s ezen kívül egy fillérem sincs.

– Hát így is jó. Legyen szíves, hozza el az egészet. Szükségem van rá. A prokurátor nehéz szívvel ugyan, de engedelmeskedett...

Szentanúja volt a jelenetnek egy úriember. Másnap egy erszényben ezer frankot adományozott a Saint-Lazare háznak.

Az egyesület a lotharingiai viszonyok jobbra fordultával a Cromwell üldözése elől menekülő angol és ír nemeseket vette gondozás alá. Húsz éven keresztül lankadatlan kitartással segítette őket.

A férfiak szeretetegyesülete hatalmas mérföldjelző kő a szeretet országútján. Jelzi azokat a legnyersebb erőket, melyeket a szeretet szelíd szolgálatába lehet beállítani...

S miután áttanulmányoztuk Pierre Coste több mint ezerkilencszáz oldalra terjedő hatalmas művét, nyugodtan állíthatjuk, hogy a karitatív tevékenység terén nem nagyon számíthatunk meglepő újításokra. Joggal mondhatjuk, hogy miként Szent Tamás a bölcelet, úgy Szent Vince a szeretet Summáját alkotta meg. A modern bölcelet minden aposztáziája után is mindig vissza fog térni a szenttamási alapokra. Így minden karitatív működés a háromszáz éves szentvincés elgondolásoknak lesz kisebb-nagyobb átdolgozása.

Legszebb példája ennek a modern idők szeretet-apostola, Ozanam Frigyes egyetemi tanár, aki a férfi-konferenciákat szentvincés minta szerint szervezte meg.

Picardia és Champagne földjét huszonnégy éven keresztül taposta hadsereg. Jóbarát és ellenség pusztította a városokat és lakosságot. Mazarin miniszter hadserege nagyobb rémülettel töltötte el őket, mint a Lipót főherceg vezetése alatt álló ellenséges had. Különösen a francia seregbe toborzott németek, svédok és lengyelek tűntek ki kegyetlenségükkel. Vallást, templomot fanatikus dühvel gyűlöltek; tisztességet, erkölcsöt nem ismertek. Raboltak, gyilkoltak, kegyetlenkedtek; sokszor csak azért, mert már a vérükben volt.

Egyik csapat katona macskákat fogdosott össze s rákötötte az emberek csupasz hátára. Korbácsokkal verték a szegény állatokat, hogy összemarják áldozataikat.

A legaljasabb vallásgyalázástól sem riadtak vissza. Egy kecskét asszonyi ruhába öltöztettek s ágyba fektették. Papot hívtak hozzá, hogy feladja neki a szentkenet szentségét. Mikor a pap vonakodott istentelen tréfájuknak eleget tenni, megkínózták s megölték.

Tourelle-ben egy szegény paraszt a sertésólba menekült a fosztogató katonák elől. Három napig rejtőzött itt étlen-szomjan. A katonák felfedezték, szalmával tömték meg az ólat s rágyújtották.

Ha valamely paraszt vonakodott megmondani, hogy hová rejtette pénzét, tüzes parázzsal égették talpát.

Nyolc-tíz éves leánykákat gyaláztak meg megkötozött szüleik szemeláttára. Utána puskaport szórtak rájuk s meggyújtották őket.

Ribemontot kétszer fosztották ki a királyi seregek. Harmadszorra a főhercegi hadak szállottak meg. A lakók közül sokan a Szent Péter-templomba menekültek. A katonák behatoltak ide is. Többet közülük kegyetlenül kivégeztek. Egy szerzetest megfosztottak ruháitól; felakasztották a gerendára s szíjakkal verték. Miután megelégtették a kegyetlenkedést, félholtan otthagyták.

Mont-Notre-Dame lakói a templomtoronyba menekültek. A katonák nem tudták megostromolni őket. Erre kihordták a torony aljába az összes padokat, gyóntatószékeket, székeket s meggyújtották. A roppant tűzben megolvadtak a harangok s a torony összedőlt.

Békés, védtelen városok ellen oly felkészültséggel vonultak fel, mintha erős várat akarnának megostromolni. A házakat felgyújtották, lerombolták. Csak egy menekülés volt: megfizetni a kivetett hadisarcot. Ez pedig oly nagy volt, hogy a megmaradt csekély számú lakosság erre képtelen volt.

Ha panaszt emeltek a vezéreknél a katonák kegyetlenkedése miatt, közömbösen ezt felelték: „Mit akartok? A katonák nem kapnak fizetést; valahogyan nekik is meg kell élniök!”

Rosen katonái voltak a legembertelenebbek. Maga a vezér nyíltan bevallotta: „Aisne és a Marne között fekvő falvakat mind nekem adták át, hogy kifosszam.”⁶⁰

Nem sokkal különböztek tőlük Lotharingiai Károly katonái sem. Ő maga sem tagadta ezt, de semmit sem tudott ellene tenni. „Minden egyes katonámban egy-egy ördög lakik, mely a rablás láttára megháromszorozódik-négyszereződik. Ez már fékezhetetlen.”⁶¹

Párizs mély megrendüléssel értesült a tartományok nyomoráról, de tanácstalanul állott vele szemben. Vince szemébe is a fájdalom könnyei törtek fel, de a részvét nála nem érzelmi ellágyulást, hanem tettekeszséget jelentett. Azonnal munkához látott.

Ismét gyűlésre hívta össze a hölgyeket. E nemes lelkek újból a legnagyobb áldozatra határozták el magukat, de még ez is kevés volt. Vince is látta, hogy nem lehet végsőkig vinni ezt az erőfeszítést. Az Hôtel-Dieu kórház, a lelencgyermek intézménye, stb. eddig óriási terhet jelentett az egyesületnek. Sokan e hölgyek közül egész fejedelmi vagyont áldoztak már a szeretet műveinek. A polgárháború őket is érzékenyen sújtotta s lényegesen megcsökkent jövedelmük. Más segítség után kellett tehát nézni.

A szeretet találékony s Vince szeretete valóban az volt. Ha elapadt valamely pénzforrás, három más újat kutatott fel. Az egész országot adakozásra akarta felhívni s ezért sajtót teremtett a szeretetnek.

Már a lotharingiai levelekről is készítettett másolatokat s ezeket megküldte az előkelőbb családoknak. Ezen gondolatot most tökéletesítette. *Relation, Tudósító* címmel havi folyóiratot indított meg. A szerkesztést egy missziópapra bízta. A rikkancsok szerepét a főúri hölgyek vállalták magukra. Személyesen vitték el a jobb módú családokhoz, vagy árulták a templomok előtt.

Sajtót a szeretetnek! Mennyire modern gondolat háromszáz évvel ezelőtt egy szegény párizsi pap lelkében! Ez a szeretettől izzó nagy lelkek jellemvonása s egyúttal kiváltsága, hogy a jelen nyomora megmutatja nekik a jövő megoldásait.

A kis lapnak óriási sikere volt. A példányszámokat szétkapkodták; sokszor újra kellett nyomtatni még több hónapra visszamenően is a számokat.

Franciaország könnyes szemmel olvasta a *Tudósító* közleményeit. Minden során érezték, hogy nem a hatást hajhászó írói színezés, hanem a nyomor látásától terhes szív írta szavait. A könyörület megnyitotta erszényeiket is és Vince napról-napra kapta az ország minden részéből az adományokat.

A hölgyek adakozása és a lap útján befolyt ajándékok hatalmas összegre rúgtak. Havonkint tizenöt-tizenhatezer livres-rel (körülbelül harmincötezer frank!) segélyezték a két tartományt.

A szétoztás nehéz feladatát itt is missziópapjaira bízta Vince. 1650-ben már hét pap és hat testvér működött a nyomor színhelyén. Néhány hónappal később tizennyolcra növekedett számuk.

⁶⁰ Relation, 1651. március-április.

⁶¹ Coste: i. m. II. 638.

Állandó veszélyben forogtak a katonák miatt. Megtámadták, kirabolták őket s így a pénz, melyet áldozatos szívek önmaguktól vontak meg, banditák kezébe került. Vincét mély fájdalommal érintette ez a hír. Egyenesen a királynéhoz fordult, hogy védelmet esdjen papjai számára. A királyi okirat 1651. február 14-én kelt. „Őfelsége... szigorúan megparancsolja tartományaiban lévő kormányzóinak és helytartóinak, a hadsereg tábornokainak, ezredeseinek, kapitányainak s a többi tiszteknek, mind a gyalogosoknak, mind pedig a lovasoknak, a franciáknak és idegeneknek, bármily nemzetiségűek legyenek is... hogy Picardia és Champagne tartományokban a misszióspapoknak teljes szabadságot biztosítsanak a szegények és betegek gondozásában, a segélyek kiosztásában s a szeretet gyakorlásában...”⁶²

A királyi rendeletnek megvolt a hatása. A misszionáriusok most már szabadon működhetnek s nem kellett félniök a katonák bántalmazásától.

Működésükről híven beszámoltak Vincének, aki a *Tudósító*-ban tette közzé leveleiket, így pontosan tudjuk őket követni szeretetteljes munkájukban.

Az egyik misszionárius megérkezése után könnyek közt írja Vincének: „Nincs szó, mely elmondani, nincs toll, mely kifejezni s nincs fül, mely megérteni tudná azt, amit itt látunk... A templomokat mind megszentéstelenítették, az egyházi fölszereléseket elrabolták, a keresztkutakat összetörték, a papokat megkínózták, megölték vagy menekülésre kényszerítették. A házakat egytől-egyig lerombolták, a termést elvitték, a földek parlagon hevernek... Az éhség és a halandóság általános. A hullák temetetlenül hevernek a farkasok zsákmányául. A megmaradt lakosok csirázó és félig rothadt zabot kaparnak a földeken. Majdnem mindnyájan betegen fekszenek földetlen kunyhóikban vagy a földbe vájt lyukakban a puszta földön, vagy legfeljebb egy kevés rothadó szalmán. Nincs sem fehérműjük, sem ruhájuk, csak valami rongydarab takarja be őket. Arcuk egészen megfeketedett és eltorzult. Inkább kísértetek, mint emberek.”⁶³

Az éhség elképzelhetetlen volt. Csigát, békát, kígyót s más csúszó-mászó állatokat fogdostak össze s azt ették. Mint az állatok, úgy legelték a füvet. Sokan szétszaggatott rongydarabokat ettek. Kenyerük nem volt, hanem vágott szalmát keverték össze agyaggal s ebből készítettek táplálékot.⁶⁴

Egy családnya kis bögrével kezében állt a többi szegény között, hogy levest kérjen beteg leánya számára.

– Nagyon sajnálom, – mondja neki a misszionárius – ön Saint-Quentin egyik leggazdagabb polgára, s mi csakis szegényeknek adhatunk.

– Ó, hát nem vagyok én szegény? – feleli a szerencsétlen atya. – A leányom két nap óta nem evett semmit, csak egy kis vizet ivott.⁶⁵

A *Tudósító* 1652. januári száma még rettenetesebb nyomort fest: „Oly borzalommal töltött el a látvány, hogy el sem mernők mondani, ha nem saját szemünkkel láttuk volna, hogy egyesek saját kezüket és karjukat rágták le s úgy haltak meg a legnagyobb kétségbeesés között. A kiosztott alamizsnákkal valahogyan sikerült megakadályozni a hasonló szerencsétlenségeket.”

Csak néhány puszta adatot akarunk még felsorolni minden kommentár nélkül. A *Tudósító* 1650. szeptemberi száma szerint Ribemont-ban ötszázötven, Guise-ben ötszáz beteg feküdt. Ez utóbbi városban két hónap alatt ötszázán, Marle-ban nyolcszázán, Bazoches-ban három nap alatt ötvenen haltak meg. Reimsben kétezren estek áldozatul a járványnak. 1652-ben a két tartományban naponként több mint kétszázán pusztultak éhen.

⁶² Saint Vincent de Paul XIII. k. 324.

⁶³ Relation, 1651. január.

⁶⁴ Nouvelle Relation 1652. január.

⁶⁵ Relation, 1650. december.

Ily hihetetlen nyomorral szállt szembe Vince. Jóvá akarta tenni, amit az emberi nagyvágyás és aljasság elrontott. A királyi és ellenséges hadakkal szemben ő is hadsereget állított ki a hölgyekből, leányaiból és fiaiból. A hölgyek gyűjtötték az alamizsnát, fiai szétosztották s leányai ápolták a betegeket és sebesülteket.

A segélyezés módja itt is olyan volt, mint Lotharingiában. Népkonyhákat állítottak fel, ahol naponként öt-hatszáz szegénynek osztottak levest.

Vince szeme a ma pillanatnyi segítségén túl tekintett s biztosítani akarta nekik a holnap megélhetését is. Nemcsak az éhhaláltól akarta őket megmenteni, hanem módot akart nyújtani, hogy saját munkájukból élhessenek. Vetőmagot, borsót, babot küldött. A legtöbb helyen a gazdasági eszközök is elpusztultak. Ekét, ásót, cséplő és őrlő szerszámokat szerzett be számukra. Az asszonyok számára lenről és kenderről gondoskodott, hogy saját maguk szőhessenek ruhájukhoz a szükséges anyagot.

A nagy nyomor sok fiatal leányt arra vitt, hogy ártatlanságát feláldozza. A misszionáriusok sokat közülök az örvény széléről rántottak vissza. „A múlt héten – írja egyikük – a rendes segítségen felül küldött ötven talléron sok fiatal leányt mentettünk meg a végső elbukástól.”⁶⁶ Reims-ben Szent Márta leányainál helyezték el őket.

Még nagyobb volt az elhagyott és kitett gyermekek száma. A *Tudósító* 1651-ben ötszáz, 1654-ben hatszáz elhagyott gyermekről számol be csak Laon környékén. Ugyanazon év decemberi kimutatása szerint a misszionáriusok körútjaikon több mint hatezer ruhátlan, árva gyermeket találtak. Vince szövetet vásárolt s a szeretetegyesület hölgyei saját maguk varrták meg számukra a ruhákat.

A betegek számára orvosságot küldött. Az egyik misszionárius Saint-Quentin külvárosában huszonöt házat látogatott meg s mindegyikben két-három beteg feküdt. Az egyik házban a puszta földön félig meztelenül két szegény özvegy feküdt nyolc gyermekével.

A betegeket lehetetlen volt otthonukban ápolni. Kórházba kellett volna őket szállítani, de a kórházak romokban heverték. Vince óriási erőfeszítéssel több mint tíz-tizenöt városban rendbe hozatta őket. Vezetésüket s a betegek gondozását az irgalmasnővérekre bízta.

Figyelme kiterjedt a városok és falvak közegészségi állapotára is. Az oszlásnak induló hullák a pestis állandó forrásai voltak. A hadseregek egyáltalában nem gondoskodtak az elesettek eltakarításáról. Turenne egyetlen veszített csatája után ötszáz katona teste fedte temetetlenül a harcteret. Rethelben kétezer holttest feküdt két hónapon keresztül eltemetetlenül. Vince hatalmas összeget küldött ezek eltemetésére. A misszionáriusok ásóval kezükben személyesen vezették a munkálatokat. Szerencsére a hideg időjárás is kedvezett nekik, mert különben nem kaptak volna embert, aki a rettenetes bűzt terjesztő hullák eltakarítására vállalkozott volna.

A háborúk történetének legmeghatóbb jelene volt, midőn Szent Vince leányai megjelentek a csatatereken. Mint a béke fehér galambjai szállottak le az ágyúk dübörgése közé, hogy a szeretet önfeláldozásával engeszteljék a gyűlölet pokoli tüzet.

„Ó, Megváltóm, – kiált fel Szentünk – az emberek azért mennek a háborúba, hogy egymást öldössék és önök, önök azért mennek, hogy jóvátegyék a rosszat, melyet ők tesznek!”⁶⁷

Szinte csodálkozva kérdezzük, hogyan engedhette őket Vince ide?

Maga Ausztriai Anna királyné kérte. Vince készséges engedelmisséggel bocsátotta őket azonnal útnak. Mint jóságos, aggódó atya, utoljára maga köré gyűjtötte őket, ellátta jó tanácsokkal, biztatással, bátorítással. Különösen nagy alázatosságot igyekezett ápolni szívében, hogy a nagy kitüntetés kevélyekké ne tegye. Ne is árulják el az embereknek ezt a

⁶⁶ Relation, 1651. március-április.

⁶⁷ Saint Vincent de Paul, X. k. 507.

nagy kiváltságot. Ha valaki kérdezi önöket: Hová mennek? Csak ennyit feleljenek: Ahová a jó Isten hív. – Mit fognak csinálni? – Amit a jó Isten kíván tőlünk, hogy cselekedjünk.”⁶⁸

A legnagyobb önfeláldozással ápolták a kórházakban a sebesülteket. Sokan közülük a megerőltető munka és járvány áldozatai lettek. Vince mély fájdalommal értesült halálukról, de ugyanakkor kárpótolta a nagy veszteséget az otthonmaradottak hősiessége, akik négyen-öten is jelentkeztek kidőlt társuk helyébe.

Maga a királyné is meglátogatta a fiatal XIV. Lajossal a chalons-i kórházat. A legnagyobb megelégedését fejezte ki a nővérek munkájáért.

Csak nagy vonásokban tudtuk vázolni Vince tevékenységét, de már ezekből is láthatjuk, hogy mennyire megérdemelte „a haza atyja, a haza megmentője” címeiket, melyekkel Saint-Quentin általános helytartója hivatalos okiratban nevezi őt. Nevét áldólag emlegettek az utolsó kunyhóban is. Misszióspapjaira pedig úgy tekintettek, mint megmentőjükre. A háború után az egyik misszionárius utazott át Champagne vidékén. Megkérdezi őt egy pap:

– Kicsoda ön?

– Misszióspap.

E szóra nyakába borult s nyilvánosan megölelte. Házába vezette s elmondta neki, hogyan mentették meg őket a misszióspapok. „A magam részéről – folytatá – nagy hálával tartozom Vince tisztelendő úrnak. Nézze, ezt a reverendát is, melyet hordok, ő adta.”⁶⁹

Rethel város tanácsa így hálálkodik neki: „Tisztelendőséged kivételével senki a világon nem volt részvétellel nyomorunkkal szemben. Champagne s különösen e város két év óta nem él másból, mint a szeretetadományokból, melyeket nekünk küldött... még a megmaradt csekély lakosság is elpusztult volna, ha nem küldi hozzánk egyik papját... Az egész város a legnagyobb hálaára van ön iránt kötelezve.”⁷⁰

A háború befejeztével Hebert Ferenc misszióspap, később püspök, megpróbálta összegezni Szentünk szeretetadományait. Hallatlan összeg: negyvennyolc millió frank lett az eredmény! Ezen összeg nagyságáról úgy alkothatunk igazi képet, ha meggondoljuk, hogy az akkori pénz messze felülmúlta háború előtti pénzünk vásárlóerejét is. Jelen pénzünkre nem is merjük átszámítani, mert százmilliókban kellene számolnunk.

14. A polgárháború idején

Midőn 1648. június 26-án a Notre-Dame-ban felhangzottak a Te Deum hangjai, egész Franciaország hálatelt szívvel zengte a végső győzelmet ünneplő háladalt. Hosszú évtizedek kegyetlen vér- és életáldozata mégsem volt hiábavaló! A westfáliai békében Franciaország Németország felé hatalmas területekkel biztosította világ hatalmi állását. Most már csak egy vágy égett a szívekben, hogy szorgalmas munkában élvezhessék a béke áldásait.

Az óhajtott béke helyett azonban egy újabb, négy évig tartó vérzivatar szakadt az országra.

Mazarin meg akarta törni XIV. Lajos abszolutisztikus uralkodásának utolsó akadályát, a főnemességet. Oly vállalkozás, melyben a legaljasabb szenvedélyek lángolásának szolgáltatott ki mindent: vagyont, életet, becsületet; melyben ő éppen úgy maradhatott volna a vesztes, mint ahogy balszerencse kísérte az ellentábort.

Midőn 1648 augusztusában letartóztatta a nagy népszerűségnek örvendő Brousselt, Párizs utcáin pillanatok alatt torlaszok emelkedtek. Mindenünnen e kiáltás visszhangzott: Le Mazarin! A nemesség fegyvert fogott s a Fronde-ba tömörült jogainak védelmére.

⁶⁸ Saint Vincent de Paul, X. k. 2.

⁶⁹ Abelly i. m. III. k. 154.

⁷⁰ Saint Vincent de Paul, IV. k. 8. és 200. old.

A megrémült királyné az ifjú királlyal Saint-Germain-en-Lay-be menekült. Mazarint a dolgok fordulata nem lepte meg. Hihetetlen kétszínűségében kibékült Condé herceggel s nyolcezer emberrel Párizs falai alá küldte. A várost nem tudta volna megostromolni, de Mazarin sokkal kegyetlenebb tervet gondolt ki: kiéhezteti Párizst.

A büszke fővárosnak nemsokára önmagán kellett tapasztalnia azt a nyomort, melyet eddig csak a misszióspapok Tudósítójából ismert. A megszorult lakosságot megtizedelte a pestis és az éhhalál.

Szent Vince az ostromlottak közt volt. Szíve fájdalmasan vérzett, midőn saját szemei előtt látta elvonulni a borzalmas nyomort.

Mit csináljon? Tétlenül nem nézheti tovább tízezrek pusztulását. Roppant kockázatos lépésre határozta el magát. 1649. január 14-én éjjel lóra ült a hetvenéves aggastyán s egy testvér kíséretében titokban elhagyta Párizst, hogy a királynét az ostrom megszüntetésére bírja.

Jól tudta, hogy a fejével játszik. A párizsiak meggyanúsították, hogy összejátszik a bíborossal s árulónak nevezték. A királyi táborban pedig tartózkodóan fogadták s kémkedéssel vádolták. Szentünk mindezzel nem törődött, mert lelkiismerete a lelkek érdekében cselekvésre ösztönözte.

Útja majdnem végzetessé vált.

Az ostromlók gyűrűjén szerencsésen átjutottak s hajnali szürkületben érkeztek Clichy-be. A város lakossága napok óta fégyverben virrasztott a rabló katonák miatt. A két ló patájának dobogására előugráltak búvóhelyükről s megtámadták őket. Szerencse, hogy az utolsó pillanatban felismerték régi, szeretett plébánosukat s örömujjongásban törtek ki.

Továbbmenet a megáradt Szajján kellett átúsztatniok. Szentünk pillanatig sem habozott. Belegázolt a jéghideg vízbe s szerencsésen partot ért.

Saint-Germainbe érkezve, egyenesen a királynéhoz ment. Több mint egy óráig beszélt vele. Feltárta előtte a rettenetes állapotokat; kérte az ostromzár enyhítését s a gabona bevitelének engedélyezését.

Utána a bíborost kereste fel lakosztályában. Ugyanazt a kérelmet ismételte meg előtte is, csak talán még határozottabb hangon: „Térjen ki az idők viszontagsága elől! Vesse magát a tengerbe, hogy lecsillapodjék a vihar!”

Jól van, tisztelendő atyám – válaszolá Mazarin. – Ha Le Tellier is ezen a véleményen van, távozom.

Le Tellier azonban sokkal hűségesebb eszköze volt Mazarinnak, mintsem hogy Vince tisztelendő úr véleményén lett volna. Mazarin tehát maradt, de ezt az egyet sohasem tudta megbocsátani de Paul Vincének.

Szentünk céltalannak találta a Párizsba való visszatérést. Elhatározta, hogy egészen Marseille-ig meglátogatja a misszióházakat.

Valpuseaux-ba a legnagyobb hidegben s éhséggel érkezett meg. Alig volt egy darab nedves fája, hogy felmelengesse átfagyott tagjait s csak egy darabka kenyere volt éhsége csillapítására. Az irgalmasnővérek küldtek neki a sajátjukból egy darab fekete kenyeret. „Majd gabonát küldünk nekik cserébe” – válaszolá hálásan a Szent.⁷¹

Bougaud említi, hogy a köznymor enyhítésére árkokat ásatott, melyek nem voltak feltétlenül szükségesek.⁷² Nagyszerű, modern gondolat! A szemérmes szegényektől kétszeres áron vásárolta meg a földet, hogy kímélje érzékenységüket.

Itt értesült e szomorú hírről, hogy kifosztották Saint-Lazare-t. Amint sejtette, a katonák dühe ellene fordult. Árulónak nevezték. Behatoltak a házba s elhurcolták az egész

⁷¹ Saint Vincent de Paul, III. k. 405.

⁷² i. m. II. k. 53.

gabonakészletet. Utána hatszáz katonát szállásoltak el a házban. A faskamrákat felgyújtották s mindenütt nagy pusztítást vittek végbe.

Lambert misszióspap a Parlamentnél keresett menedéket. Erre a katonák parancsot kaptak, hogy vonuljanak ki a házból.

Nemes színben tünteti fel Vince lelkületét azon körülmény, hogy a béke helyreállításával sem kért soha semmi kártérítést Saint-Lazare feldúlásáért. Sőt, midőn az ostrom alatt a ház lakói is szűkösen éltek, azt tanácsolta Lambertnek, hogy inkább küldje el őket a vidéken levő rendházakba, de ne szüntesse meg az alamizna kiosztást azon két-háromezer ember között, akik naponkint megjelentek a Saint-Lazare kapui előtt.

Durtal közelében majdnem a Loire folyóba fulladt. Lova elbukott s ha a kíséretében levő pap csak pillanatokra késik, menthetetlenül elvész. Egy kis szalmakunyhóba tért be melegedni. Amíg ruhája megszáradt, szívélyesen elbeszélgetett a parasztokkal.

Útjában Richelieu-ig jutott el. Ez volt az utolsó állomás. Megbetegedett s nem tudott tovább menni.

A Fronde eközben belátta, hogy hiábavaló a további vérontás s megnyitotta kapuit a királyi seregek előtt. A király bevonult Párizsba. Oldala mellett Mazarin és Condé herceg haladt. Ez a látszólagos egyetértés a bíboros és a herceg között azonban csak nagyon rövid életű volt. A két férfi állandó féltékenykedéssel tört egymás ellen s ez még elkeseredettebb harcban robbant ki.

A királyné sürgősen magához kérte Vincét. Érezte, hogy a nehéz pillanatokban nagyon is szüksége lesz higgadt tanácsára. Szentünk betegen feküdt és nem tudott lóra ülni. D'Aiguillon hercegnő hintót küldött érte. Midőn a hintót meglátta, minden erejével szabadkozott ellene. Ez csak a nagyurakhoz illik, nem ilyen szegény paphoz!

Végre is beleegyezett, de Párizsba érkezve azonnal visszaküldte a hercegnének. Ez nem akarta visszafogadni s egy hónapig járt Vincéhez, amíg az végre, nagynehezen megtartotta. Vince „az én szegyenem”-nek nevezte a hintót, a valóságban pedig a szegények hintója lett. Ha szegényt látott az utcán, maga mellé ültette s elvitte őt hazáig.

1650. január 18-án felháborító vakmerőségre riadt fel Párizs. Mazarin éjnek idején elfogatta Condé herceget s börtönbe záratta. A Parlament felháborodása oly nagy volt, hogy tettét bűnténynek bélyegezte. A bíborosnak távoznia kellett. Bútorait, könyvtárát elárverezték s a befolyt összegből százötvenezer livres vérdíjat tűztek ki fejére.

Condé herceg kiszabadult a börtönből s a Fronde élére állt.

Ekkor ragyogott Mazarin államférfiúi tehetsége teljes fényében. Még a szerencse hűtlenségét is ki tudta aknázni. Egy pillanatig sem félt az egyenlőtlen harcot, hanem egyedül mindenki ellen, bátran vállalta. Tízezer főnyi sereget szervezett. A fővezérséget a bölcs Turenne-re bízta s elindult Párizs ellen.

Condé, a lensi győző, és Turenne egymás ellen! Mindkettő századuk legkiválóbb hadvezéri tehetsége. Együttes hadműveleteikkel bizonyára fénnel koszorúzták volna Franciaországot, de így önnön vérük ontásában kellett elpazarolniuk erejüket.

Párizs ismét az ostromzár borzalmait szenvedte át. Az éhínség és pestis ugyanazon áldozatot szedte a lakosok soraiban. Ehhez járult a templomok megszenteltelenítése, mely még ennél is fájdalmasabban érintette a nemesebb lelkeket.

Egy éjjel nyolc katona hatolt be a Saint-Lazare-hoz tartozó Szent Károly szemináriumba. Gazdag arany és ezüst zsákmányukkal már távozni készültek, amikor jóakarató emberek jöttek a megriadt lakók segítségére s megfutamították őket.

E fájdalmas eseményeket legjobban Szentünk siratta. Midőn látta, hogy a szenvedélyek lecsillapítására hiábavaló a jóakarató tanács, azon merész tette határozta el magát, hogy egyenesen a pápának, a minden hívők közös atyjának ír. A vállalkozás rendkívülisége első pillanatban magát is megrettentette. Hogyan? Ő a legnyomorultabb, a tudatlan, egyszerű pap

mer a Szentatyához fordulni? De azután a lelkiismeret szava felülkerekedett alázatosságán s megírta levelét.

Csak néhány részletet tudunk idézni a rendkívül értékes okmányból, de minden szavából jólismert lelkülete sugárzik elő.

„Szentséges Atyám!

Bízva atyai jóságában, mellyel legkisebb gyermekét is szívesen fogadja s meghallgatja, bátorkodom feltárni Franciaország nyomorúságos és szájalomra méltó állapotát.

A királyi ház meghasonlott. A nép pártokra szakadt. A városokat és tartományokat polgárháború dúlja. A földműves nem arathatja le, amit vetett s nem veti be földjét a következő évre. A katonák szabadon garázdálkodnak. A nép ki van téve nemcsak a rablásnak és fosztogatásnak, hanem a gyilkosságnak és mindenféle kegyetlenségnek... is. A szüzeket meggyalázzák. A kolostorok lakói is ki vannak szolgáltatva a katonák erkölcstelenségének és aljas szenvedélyének. A templomok megszenteltségüket, kifosztva, romokban hevernek...

Tudom, Szentséges Atyám, jogosan vádol engem, a névtelen embert, vakmerőséggel, aki elő merek hozakodni ily dolgokkal az összes keresztények feje és atya előtt, aki oly jól és alaposan értesült minden nép, de különösen a keresztény nemzetek ügyeiről... Szentséges Atyám! Nincs más orvosság bajainkra, csakis az a segítség, melyet Szentséged atyai gondoskodása, szeretete és tekintélye nyújthat...⁷³

A levél nem érkezett még meg Rómába, amikor a Fronde utolsó perceit vívta. Belső egyenetlenség sorvasztotta erejét. Elvesztette legkiválóbb tagjait; Condé népszerűtlen lett. Nyilvánvalóvá lett a Fronde tehetetlensége. Mindenki a béke után vágyódott s csak a pillanatot várta, mikor teheti le becsületes visszavonulással a fegyvert.

XIV. Lajos ekkor mesteri sakkhúzással általános amnesztiát hirdetett a felkelőknek. Mindnyájan siettek felhasználni a kedvező alkalmat s a király hűségére tértek.

Mazarin győzelme tehát teljes volt. A harcot: egyedül mindenki ellen, ő nyerte meg. Most már csak az volt hátra, hogy a háború ütötte sebek begyógyuljanak. Erre azonban nem ő kapott megbízást, mert a nyomort nem lehet meggyőzni a politikus lángelme szédületes villanásaival. Ide szív kell, mely önmaga felvérézésével gyógyítja más szívek sebeit.

Szent Vince újra szervezte a szeretet hadseregeit s most is hasonló eredménnyel küzdött a nyomor ellen, mint a külső tartományokban.

Párizst és környékét a szegény menekültek mérhetetlen tömege árasztotta el. Az utcákon százezernél több koldus kéregetett. A szegénylős szegények számát nem is lehetett pontosan megállapítani. Csak a Saint-Marcel külvárosban és környékén tizenkétezer család nyomorgott.

Saint-Lazare kapuja előtt naponkint reggel és délután megszámlálhatatlan szegénynek osztottak levest. Az irgalmasnővérek anyaháza 1652 júniusában ezeröttszáz szemérmes szegényt és nyolcszáz menekültet gondozott állandóan. A Saint-Paul plébánia nővérei ötezer szegényt gondoztak és hatvan-nyolcvan beteget ápoltak.

Szentünk 1652. június 24-én kelt levelében a következőket sorolja fel: „Mindennap ötszáz szegénynek osztanak ki levest; annyi a szemérmes szegény és a menekülő. Nyolckilencszáz fiatal leányt mentettek ki a nyomorból és bűnből és biztos menhelyre vitték. Végül küldöttek hozzánk plébánosokat és más falusi lelkészeket, akik plébániáikról a városba menekültek. Mindennap eljönnek hozzánk. Eledelt kapnak. Tanulják és gyakorolják hivatásuk kötelmeit. Íme, mennyire tetszik Istennek, hogy ilyen nagy feladatokból kivesszük a magunk részét. A szegények testi segítségében a keresztény szeretet leányainak több részük van, mint nekünk. A Saint-Denis külvárosban nyolcszáz menekült tartózkodik. Le Gras asszonytól naponta ezerháromszáz szemérmes szegénynek főznek levest.”⁷⁴

⁷³ Saint Vincent de Paul IV. k. 455.

⁷⁴ Bougaud, i. m. II. k. 66.

Mily óriási számok! Micsoda megrendítő látvány! Nyolcszáz, ezerháromszáz, ötezer ember naponként hosszú sorban leveses fazékkal a kezében egy kapu előtt!

Szentünk nem feledkezett meg a szegények lelki nyomoráról sem. Párizs valamennyi plébániáján missziót tartottak. Hetvenkét évvel a vállán ő maga is részt vett a nehéz munkában.

Végül megemlékezünk a karitatív működés egyik újtásáról. Az eszme nem Vincétől származott, de mindenesetre támogatásával érte el a sikert. Magasin charitable-t, szeretet-raktárokat állíttatott fel minden plébánián. Összegyűjtötték a családoknál a használaton kívül lévő dolgokat: ruhákat, bútorokat, edényeket, orvosságot stb. Ezeket azután egy központi raktárba gyűjtötte s innen történt a szétosztás.

Íme, a mai Karitászt gyűjtésmódját megtaláljuk háromszáz évvel ezelőtt a szeretet ihletett lelkű Apostolánál!

15. Tanítások minden nemzetet...

Mialatt Szentünk két karjának megfeszítésével dolgozott Franciaország megmentésén, könnyes szemei állandóan Afrika partjait járták. A keresztények tízezrei sínylődtek itt minden vigasz nélkül. A francia Lajosoknak tétlenül kellett nézniök, hogy a Földközi-tenger túlsó partjain hogyan csúfolják meg a törökök büntetlenül saját alattvalóikat. Tízezrek segélykiáltásától terhelten csapódott az európai partokra az afrikai szél, százezrek fájdalma volt rá a válasz, de nem volt senki, aki segítséget tudott volna vinni nekik.

S míg délen a pogányok szégyenletes rabszolgaságban tartottak európai polgárokat, Angliában nem kisebb kegyetlenséggel, legfeljebb csak szervezettebb államhatalommal igyekeztek kiirtani a katolicizmus utolsó maradványait is. Az üldözött katolicizmus a családi szentélyekben talált menedéket s várta a vértanúapostolokat, akik élesszék, ápolják a megrettent lelkekben a hitet és bátorságot.

Délnek jajkiáltása s Észak üldözöttsége Szentünk szívében találkozott s könyörgött segítségért. Vince nem váratott magára. Nem is tudott volna nyugodtan lenni azon tudatban, hogy ezalatt a lelkek ezrei mennek tönkre. A segélykiáltás meghallása és a segítség elindítása nála mindig egyet jelentett.

Az öregkor gyengesége otthon tartotta őt, de lelkének tetterejét átöntötte fiaiba s őket küldötte el a nehéz munkába. Saint-Lazare kapuján egymás után indultak ki a lelkes csapatok. Az egyik délnek kanyarodott, másik északnak vette útját, harmadik messze kelet felé sietett. Egy jóságos atya könnybe lábadt tekintete kísérte őket, míg csak el nem tűntek az utak kanyarulatánál. De áldása és imája mindvégig elkísérte a távozókat az apostoli küldetés útján.

Először az afrikai, utána az ír és skót missziókkal foglalkozunk.

A külföldi missziók közül legnagyobb gyöngédséggel a tuniszi és algíri keresztény rabszolgák ügyét karolta fel. Jól ismerte azon embertelen bánásmódot, melyben szegények sínylődtek, hiszen két éven át ette velük a rabság kenyerét.

Algírban húsz, Tuniszban tizenny, Bizerte-ben öt, Fezben kettő, Tripoliszban négy rabszolgaház volt, melyekben negyvenezernél több keresztény szenvedett. A rabszolgaház elnevezés alatt nem szabad lakóházat értenünk. Egyetlen nagy istálló volt az egész, melyben három, sőt négyszáz embert zsúfoltak össze. Talán az sem lett volna baj, hogy emberek állati sorsra kerültek, csak legalább annyi kíméletben részesültek volna, mint az igavonó állat. De még ennyi gondozást sem kaptak. Ott heverték a puszta földön, vagy egy kis rothadó szalmán.

Az asszonyok malmokban, vagy földeken dolgoztak. A férfiakat a gályákon evezésre használták. S ha súlyos volt az európai gályarabok sorsa, az övék még súlyosabb volt. Saját honfitársaik ellen kellett hajtaniok a hajót. Ha nem sikerült elfogni őket, vagy elvesztették az

ütközetet, az ítélet egyszerű volt: a parancsnok karddal a kezében végigjárta a rabokat: egyiknek fülét, másoknak orrát, karját, vagy ha úgy tetszett neki, a fejét vágta le.

A Szeretetegyesület gyűlésén

A főúri hölgyek Szeretetegyesülete segítette Szent Vincét hatalmas arányú karitatív működésében. Áldozatos segítségükkel támogatta az elpusztult tartományok lakosságát.

Enni csak éppen annyit kaptak, hogy éhen ne haljanak. Vízben főtt rizs és egy kis víz volt minden táplálékuk.

Testi nyomorukat betetőzte lelki elhagyatottságuk. Nem is csodálkozhatunk, hogy sokan nem bírták tovább a kínokat s megtagadták hitüket. Akik pedig hűek maradtak, a kétségbeesés örvényében viaskodtak.

Szentünk sírt és panaszkodott e hírek hallatára. Elment egészen a királyig, hogy védje meg Franciaország s a keresztény Európa becsületét. Minden hiábavaló volt. XIII. Lajos tízezer livre-t adományozott neki, de mi ez ahhoz, hogy csak valami eredményes kezdeményezésre tellett volna belőle. A legnagyobb baj az volt, hogy egy tenger választotta el őket, melyen nem a király hajóhada, hanem török kalózhajók parancsoltak.

Midőn látta, hogy maga a király sem tudja megvédeni alattvalóit, törhetetlen akaratával más megoldási lehetőséget keresett.

A szultánnal kötött szerződés értelmében a tuniszi és algíri konzulok egy-egy papot tarthattak házukban káplán címen. Vince első lépése az volt, hogy rávette a konzulokat, fogadják be a társulat két papját.

Nagy vigasztalást jelentett már ez is a szegény raboknak. Hosszú évek után ismét szentmisén vehettek részt, gyónhattak, szentáldozáshoz járulhattak! Az elfásult arcokon

örömpír gyulladt, a szemekben a meghatottság könnye rezgett, midőn az első szentmisét bemutatták.

A kápláni hivatal azonban nem biztosított a misszióspapoknak kellő mozgási szabadságot. Vince ekkor egy roppant merész gondolattal megvette a tuniszi és algíri konzulátusokat, melyek az idők szokása szerint eladók voltak s misszióspapjait nevezte ki konzuloknak.

Ezt a merészséget a Propaganda kongregáció is megsokallta s intette Vincét, hívja vissza papjait a konzuli állásokból. Vince, aki Róma egy szavára mindenre kész volt, most az egyszer nem tud engedelmessé válni. Ír, cáfolja az ellenvetéseket, de a hivatalokat nem hajlandó átengedni. „Mi legalábbis százszor elhagytuk volna e hivatalokat – írja Rómába – ha nem kellene ugyanakkor a farkasoknak átengedni húsz-harmincezer lelket.”⁷⁵

Róma válasza újból negatív: tiltják az egyházi kánonok, hívja vissza papjait. Szentünk továbbra is hajthatatlan: „Ha nem engedik, hogy papok viseljék a konzuli hivatalokat, legalább tűrjék!”

Vincét még nem hallottuk így beszélni. Bizonyára felsőbb, égi vezetésre ment el az engedelmesség legvégső határáig. Úgy látszik, Róma végül engedett, mert Szentünk továbbra is küldte fiait a veszélyes hivatalokba.

Soroljunk fel néhányat e hősök közül, mert valóban megérdemlik az utókor nagyrabecsülését. Az ország hivatalos konzulai voltak, de a cím csak szenvedést és megalázást jelentett nekik. Börtönről-börtönre hurcolták, kiűzték vagy az ágyú csöve elé állították őket. Egyikük sem tért vissza hazájába. Ott haltak meg a többi rabok között, mint a nagy, szent, szenvedélyes szeretet vértanúi.

Guérinnel már találkoztunk Lotharingiában. Katona volt, mielőtt pappá lett. Itt is ugyanaz a bátorság és hidegvér párosult benne. A fáradságot nem ismerte, ha a szegény foglyok szolgálásáról volt szó. Rossz utakon, esőben, éjben kereste fel őket. Igazán csakis a Gondviselés oltalmazta őt a banditák támadásai ellen.

1647 húsvétvasárnapján háromszáz keresztény fogollyal megrakott hajó futott be Bizerte kikötőjébe. Azonnal útrakelt s felkereste őket. Tíz napos missziót tartott számukra. Mindnyájan elvégezték szentgyónásukat s akik húsz év óta nem törődtek Istennel, örökélettel, most ott térdeltek bűnbánó szívvel. Beszédeinek oly nagy volt a hatása, hogy törökök is eljöttek hozzá. Megölelték, kezét csókolták. Házigazdája nem akarta tőle a házbért elfogadni, mert ő is „szívességet akart tenni azzal, aki oly jó.” A pasa magához hívatta s a legnagyobb jóindulatáról biztosította: „Tudom jól, nem azért vagy itt, hogy rosszat tégy, hanem hogy jót cselekedj. Bátran keress fel, valahányszor segítségemre lesz szükséged, sohasem fogom tőled megtagadni.”⁷⁶

Ugyanolyan nagy lélek, talán még több tűz lakott Le Vacher Jánosban, mely állandó szenvedélyességgel lobogott benne. Nem tudott szívének parancsolni, ha a rabok nyomorát látta. Kész volt értük szembeállni még a pasával is. Legtöbbet is szenvedett. Ötvenévi működése telve volt megpróbáltatásokkal és nagy sikerekkel. Afrika hőse túlélte szent Vincét s az ágyú torkában lelte dicsőséges vértanúi halálát.

Egy napon magához hívatta a pasa s kemény szavakkal támadt rá: „Nagy felindulással értesültem, hogy megakadályozod a keresztényeket, akik Mohamed hitét akarják elfogadni. Parancsolom, azonnal hagyd el a várost s oda többé vissza ne térj!”

Szegény Le Vacher nem tehetett mást, mint engedelmessé válni. Száműzetésében sem maradt tétlen. Bizerte-be éppen két hajó érkezett. Felkereste a foglyokat s vigasztalta kétségbeesésükben. Közben a pasa belátta, hogy eljárásának komoly következményei lehetnek s visszahívta.

⁷⁵ Maynardnál I. k. 281. Maynardnál I. k. 281.

⁷⁶ Abelly II. k. 1. f.

Működésének legszebb elismerése volt az a rajongó szeretet, mellyel a rabok mindenütt körülvették. Sokszor ott állt a tengerparton s szíve fájón elszorult, valahányszor a messze távolban hajóárbocot látott feltűnni. Újabb szegény rabszolgák! A keresztények, amint a távolból kivették alakját, örömjongásban törtek ki: „Íme, ott van szabadítónk, pásztorunk, jóságos atyánk!”⁷⁷ Amint partot értek, lába elé borultak, könnyes szemmel csókolgatták kezét s reverendája szélét.

Le Vacher gondjaiba vette őket. Lelküket, testüket egyaránt. A lelki oktatásokat és vigasztalásokat mindig egy kis vendégséggel toldotta meg. Így annál nagyobb volt hatásuk. Három ökröt vásárolt. Arra is volt gondja, hogy a legnagyobbakat válassza ki. Kenyeret vett hozzá s szétosztotta köztük.

Barreau testvér az algíri konzuli tisztet viselte, ő sem volt különb társánál. Rabszolgáiért adósságba verte magát s midőn nem tudott fizetni, félévnl tovább ült börtönben.

Egy marseille-i kereskedő vonakodott megfizetni adósságát. A pasa ezt is rajta akarta behajtani s mivel fizetni nem tudott, száznál több botütést méretett rá. Míg ő ott fetrengett ájultan a földön, a rabszolgák elhozták megtakarított pénzecskéjüket s önmagukat is örökös rabszolgáknak ajánlották fel szeretett jótevőjükért.

Így sorolhatnók fel e hősök galériájának valamennyi tagját. Le Vacher Fülöp, János testvére, aki semmivel sem akart bátyja mögött maradni; Novelli, aki csak azért lépett Afrika gyilkos földjére, hogy szeretetének egyetlen felvillanásában önmaga is elhamvadjon s csodálatba ejtsen törököt és keresztényt egyaránt. Nyolcszáz rabszolga kísérte kicsiny gyertyával kezében koporsóját s végül Husson, a parlament fiatal ügyvédje, akiről Vince mindig a legnagyobb elragadtatással tudott csak beszélni.

Nem is misszióspapokat küldött Vince Afrikába, hanem a vértanúságnak eljegyzett hősöket, hogy egytől-egyig életük feláldozásával váltsák meg a rabszolgák testét és lelkét. Krisztus önkéntes rabjai lettek, hogy mások rabságát megédesítsék.

Vince állandó összeköttetésben állt papjaival. Irányította működésüket, jótanáccsal látta el nehézségeikben. Figyelemmel kísérte a rabok sorsát is, akik hozzá küldték el leveleiket továbbítás végett. A foglyok hozzátartozói is nála adták le levelüket, kicsiny pénzecskéjüket, melyet kiváltásukra küldtek. Szobája valósággal Afrika postahivatala lett.

Megható gyöngédséggel és gonddal számol el a legkisebb küldeményről is. Még ma is ötvennél több levél maradt fönn, melyben a foglyok számára pénzt továbbít: „Éppen most kaptam harminc livre-t de Lancre Márton számára levéllel. Kérem adja át neki... Négy tallér érkezett Legros Péter számára, melyet Toulouse-ban adtak fel neki s itt kaptuk meg... Azután kérem, küldjön valakivel ötszázhat livre-t de la Roquette János és Bernát testvérek számára. Ha ezen összeg elegendő egyikük kiváltására, intézkedjék, hogy lehetőleg az idősebbik nyerje vissza szabadságát...”

Istenem, mikor fog hasonló elismervényt küldeni de Lain Domonkos kiváltásáról? Mikor adja őt vissza szegény feleségének s hat gyermekének? Nem lehetne gazdáját rávenni, hogy ötszáz piasztérnél kevesebért bocsássa szabadon? Ez túlságosan nagy váltságdíj olyan emberért, akinek semmije sincsen, akinek csupán alamizsnaként adták össze a pénzt. Kérem, váltsa ki őt a lehető leggyorsabban...”

Micsoda öröm volt a szomorú rabságban, midőn az édes otthonból levelet kaptak! Új élet, új lelkesedés töltötte el a lemondókat. És mikor egyikük megérkezett Franciaország partjaira, mikor sírva borultak nyakába felesége, apró gyermekei... ki tudná leírni ezt a boldogságot? Ezerkétszázszor dobbant meg örömteljesen a föld a partraszállók ujjongó léptei alatt. Hogy csókolták jóságos kezét, áldották emlékét annak az alázatos papnak, akinek szabadulásukat köszönhették.

⁷⁷ Vincent de Paul XI. 447.

S az ottmaradottak? Tudták jól, hogy Vince tisztelendő úr készségesen eljönne mindegyikükért, önmagát áldozva fel örökös rabságra. Ha nem is tudta mindnyájukat kiváltani, nagyban enyhítette nehéz sorsukat. Algírban kis kórházat állított fel számukra; másikat Tuniszban tervezte. Egymillió kétszázezer livre-t küldött segélyezésükre!

A legnagyobb azonban, amit Vince menteni akart, nem a földi élet volt, hanem a lélek. Veszélyben forgott, nyomorúságosan tengődött bennük az élet, de lelkük még nagyobb veszélyben forgott. Éveken át állandó nélkülözésben szenvedtek a szabadulás legkisebb reménye nélkül. S emellett folyton ott csengett fülükben a kísértő szó, mely szabadságot, gazdagságot ígért, ha Mohamed hitére térnek. Nem csoda tehát, hogy Algírban hatezer, Tuniszban ezer, Tripoliszban öt-hatszáz keresztény választotta a földi kínok helyett inkább lelkének kárhozát, mert úgy gondolta, az elviselhetőbb lesz, mint a földi gyötrelmek.

Midőn a misszióspapok megjelentek közöttük, egyszerre megváltozott minden. A bátrak új erőt nyertek a további küzdéshez, az ingadozók megerősödtek hitük megvallásában s az elesetteket sokszor oly nagy bánat fogta el, hogy önként jelentkeztek a pasánál s halálukkal tették jóvá eltévelyedésüket.

Nem olvashatjuk megindulás nélkül azon hősiességet, mellyel kint és gyalázatot jajszo nélkül türtek el az Üdvözítőért. Valóban az első századok hite elevenedett meg Afrika partjain. Ott látjuk ismét az aréna porondján küzdeni az alexandriai Katalinokat, a karthágói Cipriánokat. Csak a nevek mások. A hit és rettenthetetlen bátorság ugyanaz...

Az alig huszonegy éves Borguny Pétert a nápolyi gályákra küldték. A legkegyetlenebb rabság, ahonnan nincs többé visszatérés. Megborzadt a kínoktól s egy gyáva pillanatában megtagadta hitét. Rabszolgatársának bevallotta, hogy csak külsőleg tette ezt. De nemsokára felébredt lelkiismerete s belátta bűnének súlyosságát. Egyetlen mód, hogy a megtagadott Krisztust kiengesztelje, ha saját életét áldozza fel Érte.

Elszántan lépett a pasa elé: „Tévútra vezetted; kijelentem előtted, keresztény vagyok. Megtagadom hitedet és vallásodat. Megvetem s elhajítom a turbánt, melyet nekem adtál.” Ezzel földhöz vágta s lábbal tapodta a turbánt, majd folytatá: „Tudom, mi vár rám; ne késlekedj tehát! Jézus Krisztusom majd megerősít a kínok elviselésére.”

A pasa szörnyű haragjában máglyahalálra ítélte. Az ifjú nyugodtan ment a vesztőhelyre. Hatalmas tömeg vette körül, mindenki sajnálta. Midőn felcsaptak hozzá a lángok, harsány hangon kiáltott fel: „Éljen Jézus Krisztus, s győzedelmeskedjék mindörökké a római katolikus szent hit!”

Nem messze állt tőle Le Vacher János s a megbeszélte jelre feloldozta a magára vont kiközösítés alól.

A hős vértanú hamvait összeszedték s Saint-Lazare-ba szállították.

Állítsunk ez ifjú mellé még néhány ifjú bajnokot a kis Tarzícusok közül is.

Tizenegy éves kis angol. A gyermekek kedvessége a legszebb lelki tulajdonságokkal egyesült benne. A legszebb gyermekek egyike – írja Guérin – akiket valaha láttam s olyan buzgó, hogy még kívánni sem lehet különbet. Mióta katolikus lett, gyengéd szeretettel viseltetett a Boldogságos Szűzanya iránt. Naponkint arra kérte, hogy inkább haljon meg, mintsem hitét megtagadja. Pedig gazdája csak ezért tartotta. A kis hős a megvesszőzés kínjai között is így szólt gazdájához: „Üttesd le fejemet, ha akarod, de én keresztény vagyok s az is maradok!”⁷⁸

A vértanú történetében is páratlanul áll két ötéves gyermek története. A kis francia buzgó apostolkodásával megtérítette angol barátját. Titokban naponkint átszöktek egymáshoz, hogy elmondják egymásnak, mit szenvedtek Krisztusért s új kintartásra lelkesüljenek gazdáik csábításai ellen.

⁷⁸ Abelly i. m. II. k. 135.

Egy alkalommal a kis angol félholtan elterülve találta kis barátját. Nevén szólítja, él-e még? A kis francia önkívületi állapotában is ezt válaszolta: „Keresztény vagyok halálomig!”

Barátja letérdelt s csókolgatta összetört véres lábait.

– Mit csinálsz? – kérdezték az arra menő törökök.

– Tisztelettel csókolom azon tagokat, melyek éppen most szenvedtek Krisztusért, isteni Üdvözítőmért.

A feldühödött törökök erre elkergették őt.

Néhány nap múlva ugyanez az esemény ismétlődött meg, de most az angol gazdájának házában. Barátja ott feküdt a szitkozódó törökök között, midőn belépett. Mítsem törődve dühökkel bátran megkérdezte:

– Kit szeretsz jobban: Jézus Krisztust-e, vagy Mohamedet?

– Jézust – felelé a kis vértanú. Keresztény vagyok s mint keresztény akarok meghalni.

– Te! Azt akarod, hogy a füledet vágjam le? – fenyegette meg a franciát késével az egyik török.

– Ezzel nem ijesztesz meg, válaszolta s egy hirtelen mozdulattal kivette kezéből a kést s levágta egyik fülét. Majd a véres fülkagylót e szavakkal adta át a megrökönyödött töröknek:

– Itt van, fogd meg! Akarod a másikat is?...

S ha meg nem akadályozzák, azt is levágja.

A törökök belátták, hogy kár minden fáradságért. Nem is bántották többé őket.

Következő évben pestis dühöngött Tuniszban. Az Úr lehajolt a földre s a mennyei seregek legnagyobb öröme felvitte kicsiny bajnokait az égbe...

S így folytathatók e hősök sorát. Tiszta szüzek, fiatal édesanyák, megtört aggastyánok ugyanazzal a bátorsággal vallották meg hitüket.

Vince vállára hetvennyolc év nehezedett, midőn egy hallatlan terve szálait kezdé szövögetni. Hadat akart vezetni a törökök ellen. Meg is nyerte tervének Pál lovagot, a vitézségéről ismert altengernagyot. Készen állott minden, midőn Szentünk halála megakadályozta a vállalkozást.

Örökké kár! A világtörténelemnek egyik legpáratlanabb jelenetét láttuk volna, midőn egy szegény misszióspap saját hadseregével megostromolja a félhold bevehetetlennek hitt erődítményeit!

De fiai továbbra is ott maradtak s életük feláldozásával szolgálták szegény fogoly testvéreiket.

Az afrikai missziókkal kapcsolatban kellene megemlékeznünk a madagaszkári misszióról. A hősiességnek újabb fejezete tárul elénk. Ez a hálátlan föld mohón itta el apostolai életét. De életrajzunk szűk keretei miatt nem időzhetünk nála s áttérünk az angolországi missziókra.

Midőn I. Károly, angol király nőül vette Henriette-t, XIII. Lajos testvérét, a katolikusok a hosszú elnyomás után újra szabadon lélegzettek fel. A házassági szerződés szabad vallásgyakorlatot biztosított számukra.

X. Ince pápa felhívta Vincét, küldjön misszionáriusokat Angliába. Szentünk készségesen engedelmeskedett a pápai szónak s azonnal nyolc misszióspapját indította útnak Limerick és Cashel felé.

Megérkezésük óriási lelkesedést váltott ki a lakosságból. Az egész környék összesereglett beszédükre. Húszezernél többen hallgatták őket. Gyóntatószékük körül sokszor hetekig várakozott türelemmel a nép. Cashelben és környékén nyolcvanezernél több általános gyónást végeztek. A rendeseket nem is tudták jegyezni s Szentünk tanácsára óvatosságból kerültek is a feljegyzéseket.

Az óvatosság nagyon is hasznos volt. Midőn I. Károly feje lehullott a vérpadon, Cromwell az előzőknél is kíméletlenebb vallásüldözést indított meg. Vérpadra lépett Limerick polgármestere s három leggazdagabb polgára. Örömük jeléül ünnepi ruhát öltöttek

magukra s bátran adták oda életüket Krisztus hitéért. A misszionáriusok csakis a legnagyobb titokban tudtak tovább működni.

Skócia partjain 1651-ben kötöttek ki Le Blanc és Duiguin. Holland kereskedőknek öltöztek, de így is hamar nyomára jöttek otlétüknek.

A szegények között

Szentünk a szegények anyagi nyomora mellett nem feledkezett meg még nagyobb lelki nyomorukról. Az Isten ígését hirdeti nekik. Vele szemben ül de Marillac Lujza.

Erre szétváltak. Duiguin a Hebridák elhagyott szigetcsoportját járta be. A lakosság oly nyomorban élt, hogy az odahelyezett anglikán pásztorok rövidesen megszöktek onnan. Két segítőjével kis csónakon evezve járt szigetről-szigetre. Megerőltető, fáradságos munka volt: „Egyszeri étkezés napjában, ez is árpa, vagy zabkenyérből állott, mellé kevés sajt, vagy sós vaj. Néha pedig a lakatlan vidékeken semmit sem evett.”⁷⁹

Az apostoli munkát a jó Isten rendkívüli kegyelme követte. „Nyolcvan, százéves aggastyánok találkoztak, akik nem voltak megkeresztelve.”⁸⁰ Legalább életük alkonyán elnyerték az újjászületés keresztségét. Vista-ban megtérítette a sziget legnagyobb urát családjával s az összes nemesekkel. Barra-ban maga a misszionárius hatódott meg legjobban, midőn a nép vallásosságát látta. „Elég a faluban egy gyermeket megtanítani a Miatyánkra, Üdvözlégy-, Hiszekegyre s két-három nap múlva az egész falu tudja, apraja-nagyja egyaránt. A főembereket felvettem az egyházba, köztük fiatal fejedelmi sarjat testvéreivel együtt s van reményem, hogy a legközelebbi alkalommal atyját is megnyerem.” A hatéves általános

⁷⁹ Maynard, III. k. 45.

⁸⁰ Abelly, I. k. 406.

nélkülözés és munka felőrölte életét s az Úr magához szólította fáradhatatlan apostolát. „A szegény szigetlakók apraja-nagyja, mint atyjukat, úgy siratták.”

Le Blanc az Orcad szigeteken kezdte meg működését. A legnagyobb titokban dolgozott, mégis elfogták. Vince úgy emlékezik meg róla, mint aki a vértanúság előtt áll. Mégsem nyerhette el ezen óhajtott dicsőséget. Nem misézésen érték rajta s így nem volt szabad őt kivégezni. Szabadon bocsájtották azon kikötéssel, hogy többé nem prédikál, nem keresztel, mert különben felakasztják. Le Blanc ismét eltűnt a skót hegyekben s még nagyobb óvatossággal működött.

Vince szívét töltötte el a legnagyobb boldogság és büszkeség, midőn fiai rettenthetetlen bátorságáról értesült. Lelki szemei előtt megjelent a nagy aratás képe: megpendült az aratók kaszája, felcsendült az aratók éneke, örvendezve hordván asztagokba kévüket... Láta fiait, amint Amerika, India, Kína, Japán, Ausztrália partjainál kikötnek s a hitetlenség sötétségében megvirrad a Krisztus világossága...

16. A tevékeny szeretet

Az igazi de Paul Szent Vincét, a szeretet Apostolát, csak most kezdjük írni. Az eddig vázolt nagy események csak egy kis részét alkotják a fáradhatatlan életnek. Oly alkotásokkal kell még Szentünk életében megismerkednünk, melyek külön-külön elegendők volnának arra, hogy egy hosszú földi életnek programja és koronája legyenek. Remekmű mindegyikük, melyekbe az alkotó mester belelehelte lelkének nagyvonalúságát, szívének legszebb elgondolásait. A karitás történetének legszebb fejezetei s megérdemelnék, hogy mi is külön-külön fejezetben foglalkozzunk velük.

Életrajzunk szűk keretei miatt azonban nem foglalkozhatunk velük bővebben s meg kell elégednünk vázlatos felsorolásukkal.

a) A lelencgyermek intézménye

Az anyai szeretetnek legnagyobb megcsúfolása a lelencgyermek. A női szívnek minden érzést meg kell tagadnia, hogy e szörnyű bűnt elkövethesse. Az emberi történelem is oly borzalommal fordul el e bűntől, hogy megvetését még a szegény kis ártatlanokra is átviszi. Egyedül a krisztusi szeretet tud oly mélyen lehajolni, hogy átkarolhassa azt a földön síró kis emberi lényt s anyja legyen szívtelen anyja helyett.

A XVI. században megvolt Párizsban a lelencgyermek intézménye. Évenként három-négyszáz gyermeket hoztak ide, de működése teljesen eredménytelen volt. Ha az ember ünnepnap betért a Notre-Dame templomba, balról egész sereg kis siránkozó csecsemőt látott a földön heverni. Néhány dajka volt mellettük, akik a belépőkhöz így esedeztek: „Könyörüljete meg e talált gyermekeken.”⁸¹ A hívek pedig a perselybe dobták alamizsnájukat.

Mégis magának Szent Vincének bevallása szerint „ötven év alatt egy sem maradt közülök életben.”⁸²

Képzeljünk el egy bölcsődét, melyben évenként háromszáz-négyszáz gyermeket hoznak, s melyből egy sem növekedik fel! Micsoda pazarlása ez az emberi életnek! A halandóság legnagyobb oka a rossz táplálás volt. Ha valamelyikük mégis felnövekedett, olcsó pénzért koldusoknak adták el, akik kicsavarták vagy eltörték tagjaikat s koldulásra használták fel a kis nyomorékokat.

⁸¹ Coste i. m. II. 454.

⁸² Saint Vincent de Paul, XIII. 798.

Vince szíve mind a négyszázat szerette volna megmenteni, de az anyagi erők hiánya miatt arra gondolni sem lehetett. Fájdalommal meg kellett elégednie, hogy tizenkettőt kisorsolnak közülök s külön e célra bérelt házban helyezik el őket.

Kétévi fáradozás után sikerült a hölgyeket a lelencgyermekes teljes átvételére bírni. Mivel előző házuk kicsiny volt, az irgalmasnővérek la chapelle-i házukba fogadták be nagy részüket. A lelencgyermekes intézménye nem valami szerény kezdeményezés volt. Magán viselte ez is Szentünk szellemi nagyságát. Hogy az intézmény méreteiről fogalmat alkothassunk magunknak, elég meggondolnunk, hogy csak az irgalmasnővérek házában 1638-43 között, tehát öt év alatt ezerkétszáz gyermeket neveltek fel.

Ötven év alatt egy sem, s öt év alatt ezerkétszáz megmentett élet!

Vince nagy szeretete, mellyel a kis ártatlanok ügyét felkarolta, annyira ment, hogy legendás elbeszéléseket szöttek köréje. Azt rebesgették, Vince tisztelendő úr éjnek idején bejárja a külvárosok utcáit, hogy összeszedje a kitett gyermekeket. Capefigue megható részleteket közöl egy nővér állítólagos egykorú feljegyzéseiből, melyekben a nővérek havas téli estéken várták őt:

„*Január 22.* Vince tisztelendő úr este 11 óra tájban érkezett. Két kis gyermeket hozott a karján...

Január 25. Az utakat hó fedi; várjuk Vince tisztelendő urat. Ma este nem jött, stb.⁸³

Maury kardinális nyomán Maynard⁸⁴ elmondja, hogy Vince misszióról érkezett haza. Párizs falai alatt egy koldust pillantott meg, amint éppen egy kis gyermeknek karját tördelte el. E szavakkal ragadta ki kezeiből a kis ártatlanságot: „Ó, te embertelen szörnyeteg! Becsaptál! Messziről embernek néztelek.”

Valóban megható s egy de Paul Szent Vincéhez méltó részletek! Sajnos azonban, ezen okmányok teljesen ismeretlenek voltak már az első életrajzírók előtt is s így nekünk is el kell ejtenünk ez eseményeket.

A lelencgyermekes intézménye 1647-ben válságos helyzetbe került. Az évi kiadás, negyvenezer livres (kb. 60,000 frank!) volt. Ebből csak tizenhatezer volt biztosítva. A többit a hölgyek és a Saint-Lazare ház adta össze. A háború idején azonban nagyon megcsappant a hölgyek jövedelme s nem bírták tovább az óriási terheket.

Mindenki azt tanácsolta, be kell zárni az intézményt. Csak Vince nem tudott beletörődni a változhatatlanba. Gyűlésre hívta össze a hölgyeket. Teljes szónoki tehetségét latba vetette, hogy a mű folytatására bírja őket.

Midőn azt állítjuk, hogy Szent Vince korának nemcsak egyik legnagyobb gondolkodója s leggyakorlatibb embere, hanem egyúttal egyik legnagyobb szónoka is volt, elég ezen egy beszédjére hivatkoznunk.

Képzeljük el ezt a nevezetes gyűlést, melyen háromszáz legnemesebb szív is úgy érzi, hogy nem bírja tovább a súlyos terheket. S ekkor ő rövid félórás beszéd alatt oly változást idéz elő bennük, hogy mindnyájan zokognak s a legvégső erők megfeszítésére határozzák el magukat.

Idézzük lelkünkbe a beszéd befejező szavait azzal az akcentussal és hévvel, amint egy de Paul Szent Vince ajkairól omlottak. „Rajta hát, Hölgyeim! A részvét és szeretet tette a kis teremteket az önök gyermekeivé. A kegyelem által lettek anyjukká, mióta természetes anyjuk elhagyta őket. Gondolják meg, vajon önök is el akarják őket hagyni? Szűnjenek meg egy percre anyjuk lenni, hogy ítélkezessenek felettük. Életük és haláluk az önök kezében van. Mindjárt össze is gyűjtöm a szavazatokat... Ha továbbra is szeretettel gondoskodnak róluk, élni fognak; ellenben feltétlenül elpusztulnak, ha elhagyják őket!”⁸⁵

⁸³ Capefigue: Vie de Saint Vincent de Paul. Paris, 1827. 40.

⁸⁴ i. m. 111. k. 400.

⁸⁵ Abelly. I. k. 144.

Gyűjtő szavak; méltók egy lángszavú szent Bernát ajkaira is! A közgyűlés a zokogástól hosszú ideig nem tudott válaszolni, de utána egyhangúlag elhatározták az intézmény fenntartását.

A királyné felajánlotta bicêtre-i kastélyát. Ezt azonban nemsokára el kellett hagyniok, mert az egészségtelen levegő miatt a gyermekek sorban elpusztultak. Ekkor a király hozzájárulásával a Tizenháromháznak nevezett épületcsoportban helyezték el a lelenceket.

Itt is maradtak a jó Lujza anya és hűséges leányai védő szárnyai alatt.

b.) Szeretetházak alapítása

Fontos az ártatlan gyermekélet védelme, mely mindjárt az elindulásnál maradt magára, de ugyanígy fontos azon élet felkarolása is, mely roskadozó léptekkel járja az élet útján az utolsó kilométert. Szentünk egyenlőképpen karolta fel mind a kettőt s krisztusi szeretettel igyekezett megmenteni a lelencgyermekekben azt az életet, melyet a bűn el akart tékozolni s a szegény aggokban a bűnben eltékozolt életet.

A lelencgyermek intézményét még be sem fejezte, máris egy újabb intézmény alapjait rakta le szegény felnőttek számára.

Párizs utcáit negyvenezer koldus lepte el. Nappal csapatokban, karddal kezükben járták az utcákat s állandó rettegésben tartották a lakosságot. Éjjel a Mirades-udvar rejtekhelyein ültek erkölcsstelen orgiáikat, ahová a rendőrségnek is életveszélyes volt behatolni. Dolgozni nem akartak, mert a koldulás könnyebb és jövedelmezőbb foglalkozásnak bizonyult. Számuk a polgárháborúk alatt még jobban megnövekedett.

A város tehetetlenül állott velük szemben. 1612-ben próbálták betiltani a koldulást, de a rendeletnek alig egy-két évig tudtak érvényt szerezni. Most erről szó sem lehetett. Hol volna az a ház, melyben csak a teljesen tehetetlen koldusokat el tudnák helyezni? Túrniök kellett, hogy a rászoruló néhány ezer szegénnyel a munkakerülők tízezrei zaklassák a közönséget.

Szentünk maga is elégtelennek gondolt minden emberi eszközt a megoldáshoz. Tétlenül azonban nem tudta nézni a nagy nyomort. Mindenkin nem tud segíteni; segít legalább azokon, akiken tud. Karitatív működésének egyik alapelvevé dolgozta ki, hogy a nagy megoldáshoz szükséges anyagi erők elégtelenségét a kezdet szerénységével pótolja. Ha száz nyomorgó közül csak tízen tud segíteni, akkor tízen segít. Minek fájjon tovább mind a száznak a nyomor?...

A negyvenezer szegény közül kezdetben csak negyvennek tudott menedéket nyújtani.

Egy gazdag párizsi polgár, aki teljes ismeretlenségben akart maradni, százezer livres ajándékot adott neki a Saint-Lazare céljaira. Szentünk nagylelkűen más célra használta fel. Házat vásárolt s húsz szegény férfi és húsz nő számára rendezte be.

Nem tudjuk, mit csodáljunk jobban: azt a szerénységet-e, mely ily fejedelmi ajándék mellett is ismeretlen akart maradni, vagy azt a nagylelkűséget-e, mely ily nagy értékről le tudott mondani a szegények javára?

Szentünk találóan Jézus Neve hospiciumnak nevezte el, hogy a legszentebb Névben találjon engesztelést a nyomorban és legtöbbször a bűnben eltöltött élet.

A szegényház közel feküdt a Saint-Lazare-hoz. Szentünk gyakran átjárt ide, hogy a szegényeket a hit alapelemeire oktassa. Leült közéjük s bájos egyszerűséggel beszélt nekik a jó Istenről, mennyországról, örök boldogságról. Kár, hogy nem akadt ihletett lelkű művész, aki megörökítette volna e páratlan jelenetet. A szent öreg, az öreg bűnösök között! Micsoda ellentét s mégis mily szeretettel hidalja át!

Kérdegeti őket a katekizmus kérdéseivel, de vigyáz arra, hogy meg ne szégyenítse tudatlanságukat. Gyermekeinek nevezi őket, bátorítja bátortalanságukat.

– Édes gyermekeim! Én majd kérdezem önöket, de ne essenek zavarba, ha esetleg nem tudnának válaszolni. Megkérdem, tudják-e helyesen a kereszttvetést; de ne

szégyenkezzenek, ha nem tudnák. Ó, nem, édes gyermekeim! Csak tegyenek meg minden önkéntől lehető, hogy azt megtanulják!

Utána sorra keresztet vettetett velük s a legnagyobb gyöngédséggel javította ki, ha valamelyik elhibázta.

Ennyire le tudott ereszkedni az, aki tartományok sorsát intézte!

E szerény kezdeményezést egy, minden képzeletet felülmúló alkotás követett.

Midőn d'Aiguillon hercegnő a Jézus Neve szegényházat megtekintette, az a gondolata támadt, hogy Párizs negyvenezer szegénye számára is ilyen házat kellene építeni.

Tervét közölte Szentünkkel. Vincén e hír hallatára szent öröm és borzongás futott végig. Negyvenezer szegény nyomorát enyhíteni! Hiszen ez volt lelkének minden gondolata, minden vágya. De hol van annyi pénz, mellyel csak egyetlen év kiadásait is fedezni lehetne? A tervet még Szentünk is túlságosan merésznek s kivihetetlennek tartotta.

A hercegnét azonban nem lehetett tervéről lebeszélni. Azonnal gyűjteni kezdett. Ő maga ötvenezer frankot ajánlott fel. Mazarintól százötvenezeret kapott. Bellier elnök hatvenezer frankot, egy ismeretlen hölgy ötvenezer livre-t, egy másik háromezer livre évi járadékot ajánlott fel. Mindenki részt akart venni e nagyszerű alkotásban s a hercegnő nap-nap után kapta az ajándékokat. A királynő a Salpetrière óriási épületét engedte át e célra. A tatarozási munkálatok oly lázas sietséggel folytak, hogy alig egy év után teljesen készen állott a ház a szegények befogadására.

1656 márciusában jelent meg a királyi rendelet, mely egész Párizs területén megtiltotta a koldulást s a szegényeket ingyenes ellátással a szegényházba utalta.

A koldusok legnagyobb része egyáltalában nem örült e rendeletnek. Harmincötezen többre becsülték a szabad, kicsapongó életet, mint a gondos ápolást. Csak ötezer szegény öreg jelentkezett a szeretetház kapujánál. Amit tehát a szeretet oly nagy áldozatokkal alkotott meg számukra, azt ők saját szabadságuk megsértésének vették. A hála helyett szidalmakkal illették Szentünket s minden rossz okozójának nevezték. Egy napon az egyik így szólt hozzá a Saint-Lazare kapujában: – Elmondhatom, mit mondanak önről? – Igen, kedves barátom, mondja. – Atyám, egész Párizs önt szidja, mert azt hiszik, ön az oka, hogy a szegényeket a nagy szegényházba viszik. – Helyes, jó barátom, imádkozni fogok értük.

Ezen események tisztán igazolták Szentünk felfogását a koldusügyben. Az utcákon adott alamizsna nem enyhíti, hanem inkább még növeli a nyomort. S minél többet adunk, annál több koldus fog a következő alkalommal megrohanni. A koldulás számukra a legkevesebb munkával járó s mégis a legjövedelmezőbb forrás. S így a nyomor leple alatt sokszor a legnagyobb munkakerülés és erkölcstelenség húzódik meg.

A szeretetház fölavatásán a királyi hercegektől kezdve minden előkelőség részt vett. Bossuet mondta az ünnepi beszédet s lelkesedéssel omlottak ajkairól a szavak, midőn a szeretet alkotásáról, az „új városról” beszélt. Öreg mestere, az alázatos Vince tisztelendő úr szerényen húzódott meg a szószék lábainál. Nem magára vonatkoztatta a dicséreteket; hiszen neki tulajdonképpen alig van része mindebben ...

c.) A rabok és gályarabok nyomorának enyhítése

Vince részvevő szíve nem tett különbséget szenvedő és szenvedő között. Minden szenvedőt egyforma szeretettel karolt fel s nem tekintette az okot, amely miatt valaki nyomorba jutott. Sőt, ha azt látta, hogy a testi nyomorhoz lelki ínség is járult, annál nagyobb részvétellel igyekezett segíteni.

Ezen idők börtönrajjai valóban a legnagyobb lelki és testi nyomorban sínylődtek. A rabok nem cellákban, hanem közös, nagy termekben laktak. A kisebb vétségek miatt elítéltek együtt laktak a legnagyobb bűnösökkel s így javulás helyett még jobban elromlottak. A

börtönök bánat és vezeklés helyett – írja egyik író⁸⁶ – a prostitúció és gyalázatosságok szemétdombjai voltak.

Vince meglátogatta a szegény szerencsétleneket. Lelke mélyéig megrendült, midőn látta, hogy teljesen elhanyagolva a legnagyobb piszokban hevernek a betegek és egészségesek egyaránt. Senki sem törődik velük. Sem megfelelő táplálékot, sem orvosságot nem kapnak. Papot sohasem látnak, sohasem hallgathatnak szentmisét, nem járulhatnak szentgyónáshoz.

Vince megkérte a Szeretetegyesület hölgyeit, hogy látogassák meg gyakran őket. Különösen a jóságos lelkű Lamoignon és Pontcarre asszony tűnt ki buzgóságával. Két nővér a betegek számára főzött s orvosságot készített. Vince pedig mint a Lelkiismereti-tanács tagja, sorsuk enyhítését sürgette. A rabok papot kaptak s kis kápolnájukban szentmisét hallgathattak.

Csak a legújabb kutatások derítették fel, hogy magában a Saint-Lazare-ban javítóintézet is volt. Vagyonos párizsi polgárok adták ide rossz útra tért gyermekeiket. Vince oly szeretettel bánt velük, hogy mindannyian megjavulva hagyták el a házat. Sokan közülök szerzetesi pályára léptek s érdekes, hogy legtöbben a szigorú szerzeteket keresték fel. Azok közül pedig, akik világi papok lettek, többen egyházi méltóságokra emelkedtek.

Ha részvétellel viseltetett Szentünk az egyszerű rabokkal szemben, még nagyobb gyöngédséggel volt eltelve a gályarabok iránt. Nemcsak nyomoruk volt sokkal nagyobb, amint már az előzőekben láttuk, hanem mint a gályák királyi lelkésze közelebb állott hozzájuk s fokozottabb mértékben kötelességének tartotta segélyezésüket.

A Szent Rókus plébánia területén volt börtönük. Itt gyűjtötték őket össze s innen indították Marseille-be a gályákra. A ház kicsi volt s a sok szenvedéshez az is járult, hogy össze voltak zsúfolva.

Vince a király engedélyével kibérelte a Bons-Enfants kollégium közelében lévő Tournelle épületet s ide szállította át a rabok egy részét. Maga gyakran meglátogatta őket s ugyanarra serkentette a hölgyeket. Sőt, nem ijedt meg attól sem, hogy az irgalmasnővérek közül küldjön közéjük. Tudta, mily veszélynek teszi ki őket, éppen azért nagy óvatosságra inti őket. Mint jóságos atyjuk, ellátta őket jótanácsaival, hogyan viselkedjenek a rabokkal szemben. Legyenek szerények, ne beszéljenek velük feleslegesen s ha durva beszédeikkel sértegetnék őket, intsék meg, utasítsák rendre, vagy még inkább, hagyják ott őket.

1639-ben egy gazdag polgár, Cornuel, végrendeletében hatezer évjáradékot hagyott a gályarabokra. Ezen anyagi segély még inkább lehetővé tette gondozásukat.

Vince gondossága elkísérte őket Marseille-be is. Egy másik polgár tizenhatezer livres adományából misszióházat építtetett. Fiai egészen a nagy forradalom idejéig gondozták életük feláldozásával a rabokat. 1720-ban a pestis egyszerre hét társukat ragadta ki közülök. A megmaradtak nemcsak hogy nem veszítették el bátorságukat, hanem még nagyobb hősiességgel gondozták őket. A dicsőség mezején elesettek és az életben maradtak egyaránt méltók voltak, hogy Szent Vince fiainak nevezzék őket.

d) Elemi iskolák

Az egyház mindig fontos feladatának tartotta az iskolák építését. A középkorban épülő szerzetesházak mellett mindenütt ott találjuk az iskolákat is. Franciaország nagy gonddal épült iskoláit a Liga háborúi tönkretették. IV. Henrik és XIII. Lajos óriási áldozatokkal újraépíttette őket, de a Fronde harcai alatt ismét elpusztult minden.

Szentünk gondja kiterjedt az iskolára is.

Leányaiban kitűnő tanítókra talált. Ezekre bízta e feladatot. A falvakra mindig két nővért küldött: egyiket a betegek látogatására, másikat a szegény gyermekek oktatására. A tanítás

⁸⁶ Annales de la Compagnie du Saint Sacrament, 28. old.

nem mellékes foglalkozásuk volt a nővéreknek, hanem a szegények gondozásával egyenrangú kötelességük.

Kívánta, hogy a nővérek mind tanuljanak meg írni és olvasni. Az anyaház napirendjében külön idő volt írásra és olvasásra.

A tanításnál a cél az erkölcsi nevelés volt. Óvta leányait, nehogy hiú tudásvágyat keltsenek tanítványaikban, vagy ami még rosszabb volna, nehogy az ő szívükbe lopóddzék a rendetlen tudásvágy és ezzel a kevélység.

Kezdetben kizárólag a szegény gyermekekkel foglalkoztak. A gazdag szülők tanítót fogadtak gyermekük mellé. De midőn ezek látták e jó leányok áldásos működését, sokan kérték őket, hogy gyermekeiket is vegyék tanítványaik közé. Szentünk beleegyezett kérésükbe, de azon feltétellel, hogy a nővérek a szegény gyermekeket mindig előnyben részesítsék a gazdagokkal szemben s ezek ne nézzék le a szegényeket...⁸⁷

A forradalom megpróbálta utánozni ezen iskolákat, de sem utolérni, sem pedig helyettesíteni nem tudta. Az irgalmasnővérek Európában és a többi világrész misszióiban ma is mint az általános népműveltség buzgó munkásai fáradoznak.

Szent Vince tevékenysége nem merült ki a felsorolt művekben. Ezek működésének főbb útjelzői, melyek mellett a szeretet számos kisebb-nagyobb alkotása húzódik meg. Azon műveket azonban, melyek Szentünk sugalmazására és útmutatására létesültek, fel sem tudnók sorolni. Az egész társadalmat lázas tennivágyás fogta el. A gazdagok abban látták életük célját, hogy legalább egy karitatív intézménnyel örökítsék meg a földön ittlétüket. Joggal nevezhetjük e századot a karitás századának. Szocializmusról, egyenlőségről mit sem tudtak, de tudtak úgy szeretni, hogy felesleges volt minden szocializmus.

Szent Vince nagyságát az érti meg igazán, aki nemcsak műveiben, hanem a századára gyakorolt hatásában keresi őt. Szelleme ott tükrözik e kor valamennyi karitatív alkotásában. Úgy találkozik vele mindenütt a szenvedő emberiség, amint találkozott egykor Judea és Galilea útjain Azzal, aki körüljárt s mindenkiel jót cselekedett...

17. Az igazak halálával...

Nehéz aggodalom töltötte el a Saint-Lazare lakóit 1660. július hónapjában. Nyílt titokká vált mindenki előtt, hogy Vince tisztelendő úr még ezen évben befejezi földi életét. De még egymás közt is alig mertek a kikerülhetetlen végzetességgel közlő eseményről beszélni.

A félszázados megerőltető munka felőrölte az egészséges szervezetet. A hetvenkilenc éves vállakra két kongregációnak, a Szeretetegyesületeknek s számtalan más alapításnak minden gondja nehezedett.

A halál első hírnöke 1644-ben jelentkezett. Ketten feküdtek egyidőben betegen: Szentünk és Dufour. Emberileg úgy látszott, hogy Vince számára elközelgett a vég. Szentünk azonban ekkor még nem fejezte be küldetését, s Dufour felajánlotta önmagát áldozatul szeretett atyjáért. Vince éjjel kopogásra ébredt fel. Tisztán hallotta, amint valaki háromszor kopogott az ajtón. Felkelt, ajtót nyitott, de senkit sem talált ott. Megértette, hogy rendtársa elköltözött lelke kereste fel. Felkeltette az egyik klerikust s elmondták közösen a halotti officiumot. Másnap reggel hírül hozták, hogy Dufour meghalt.

Az áldozat, úgy látszik, kedves volt a jó Isten előtt. Elfogadta az egyik halálát a másik életéért s Vincét nem is annyira az egészségnek, mint inkább csak az életnek visszaadta. Egészsége megroppant s ettől kezdve gyakran találkozunk vele a ház betegszobájában.

Betegsége kettős volt. Erős váltóláz gyötörte és a lábszáron nyílt fekély okozott nagy fájdalmat. Éjjel aludni, napközben pedig járni nem tudott. Az álmatlanul átvirrasztott éjszaka

⁸⁷ Iskolás nővérek szabályai 27. rész.

után átizzadva, teljesen kimerülten ébredt. Környezetének erről semmit sem volt szabad tudnia. Arcán a legnagyobb kínok között is mindig ott ült a jól ismert kedves mosoly.

Ha valaki sajnálatát fejezte ki szenvedései miatt, szelíden másra terelte a beszédet: „Ó, az Üdvözítő ennél sokkal többet szenvedett! Ez semmi ahhoz képest, amit bűneimmel megérdemeltem!” – Ha pedig a látogatója is valami miatt szenvedett, az illetőre terelte a beszédet és szeretettel vigasztalta, aki sokszor egészen elfeledkezett arról, hogy nem ő a beteg s neki kellene a beteget vigasztalnia.

Az utolsó években már a legnagyobb erőfeszítéssel sem tudta eltitkolni kimerültségét. Beszéd közben mellére hanyatlott feje s elaludt. Látogatói, akik sokszor előkelő nemesek voltak, szótlanul s türelemmel hagyták pihenni. Mikor magához tért, szégyenkezve kért bocsánatot alázatos mentegetődzéssel: „Íme, a testvér itt van s nővéreére várokozik” - értvén alatta, hogy ez az álom már a halál előhírnöke.

Aggódó szívvel kísérte Szentünk betegségét Le Gras anya. Ha valami orvosságról hallott, azonnal megszerezte s elküldte neki. Szinte naponként küldött át különféle szirup, tea, édesgyökér, kenőcs orvosságot.

A nagy testi gyöngeség mellett Szentünk az utolsó pillanatokig megőrizte szellemének frissességét. Állandó levelezésben volt a misszióházak főnökeivel. Saját kezűleg válaszolt leveleikre. Csak az utolsó hónapokban, midőn már írni sem tudott, diktálta a választ.

Utolsó erejét arra használta fel, hogy istenhozzádot mondjon két legnagyobb jótevőjének, de Retz kardinálisnak és de Gondi oratoriánus atyának. Mielőtt rálépne arra az útra, mely őt az örök Bíró ítélőszéke elé vezet, lélekben még egyszer lábaik elé borul. Alázattal bocsánatot kér azon hibákért, melyekkel nyomorúságában megbántotta őket. Köszönetet mond jóságukért, mellyel érdemetlen személyét és kis kongregációját elhalmozták s ha a jó Isten irgalmasságában megnyitja előtte az egeket, ott sem szűnik meg értük közbenjárni.

Külsőleg talán ennyiből állt a halálra való készüllete. Fel is tűnt ez egyik papjának, aki elhatározta, hogy valami módon figyelmezteti őt a közelebbi halálra. Levelet írt s a szokás szerint átadta neki elolvasás és továbbítás végett. A Szent meglepve olvasta benne e szavakat: „Vince tisztelendő úr szemlátomást gyöngül; úgy látszik, nemsokára elveszítjük őt.” – Azonnal megértette a figyelmeztetést. Jólesett neki ez az őszinteség, de egyúttal félt, hogy rossz példát adott a misszióspapnak. Magához hívatta s így szólt hozzá: „Ne botránkozzék meg azon, ha semmi különösebb előkészületet nem lát nálam. Tizenhét év óta le nem fekszem anélkül, hogy azon állapotba ne helyezkednék, melyben Isten előtt akarok megjelenni.” A szegény misszióspap roppant röstelkedett tette miatt, de Szentünk további szeretetéről biztosította őt.

Mielőtt elhagyhatta volna a földet, az Úristen két súlyos áldozatot kívánt hűséges szolgájától. Rövid egy hónap leforgása alatt elszólitotta oldala mellől két leghűségesebb munkatársát, Portailt és Le Gras asszonyt.

1660. február 14-én költözött el az első. Szentünk nagyon megsiratta benne a buzgó misszionáriust s jövődő utódját. Ugyanakkor nagy veszedelemben forgott Lujza anya is, „de hála Istennek – írja Szentünk – még él s könnyebben érzi magát. Isten nem akart kettős csapással próbára tenni bennünket.”

Március 15-én azonban már ő is ravatalon feküdt. Szentünk nem lehetett jelen halálos ágyánál, ami Lujza anyának élete egyik legnagyobb áldozata volt. Csak egyik misszióspapját tudta elküldeni hozzá ezen üzenettel: „Előbb ön fog elmenni s én nemsokára követem.”⁸⁸ Ez a „nemsokára” hat hónapig tartott.

Szentünk szerette volna az elhunyt erényeiről a szokásos konferenciát minél előbb megtartani. Tartozott ezzel hű munkatársának. Állapota azonban egyre gyöngült. Szó sem lehetett arról, hogy hordozható székén átvigyék az irgalmasnővérek anyaházába. Nehogy

⁸⁸ Öszentsége, XI. Pius pápa 1934. március 11-én iktatta őt a szentek sorába.

örökre adós maradjon e konferenciával, nagy kivételképpen megengedte, hogy a nővérek felmehessenek az emeleten levő szobájába.

Július 3-án és 24-én tartották meg e nevezetes konferenciát. Sorra kérdezte leányait s ezek mindegyike egy-egy szép vonást emelt ki az elhunyt erényei közül. A végén Szentünk foglalta még egyszer össze lelkes szavakkal ez áldozatos élet nagy erényeit.

Augusztus 27-én ismét maga köré gyűjtötte a nővéreket, hogy kinevezze szent anyjuk utódát. A nővérek tudták, hogy ez az utolsó találkozás. Szentünk is így érezte ezt, de mégsem használta fel arra, hogy elbúcsúzzék tőlük. Egész életében került a hatásvadászást s ezen elvéhez az utolsó pillanatokban is hű akart maradni. Szegény kis nővérek, milyen árváknak érezhették magukat, midőn jóságos édesanyjuk elvesztése után Atyjuk utolsó áldását vették!

Szeptember első napjai valami kis reménnyel biztattak. A beteg állapotában javulás állott be. De nem tartott sokáig. Újból gyöngeség fogta el s ez a visszaesés végleges volt. 25-étől kezdve a láztól és kimerültségtől állandóan félálomban szendergett, melyből csak a hozzáintézett kérdésekre tért magához.

26-án, vasárnap, hallgatta az utolsó szentmisét s áldozott utoljára. Este fél hétkor olyan rosszul lett, hogy elérkezettnek látták az időt a végső szentségek kiszolgáltatására. A ház lakói Szentünk körül térdeltek, aki karosszékében teljesen felöltözve ült. A szomorú szertartást Dehorgny végezte.

Megkérdezte a beteget: Tisztelendő uram, akarja-e felvenni a végső szentségeket? – Akarom. – Hiszi-e mindazt, amit az Egyház tanít? – Hiszem. – Hisz-e a háromszemélyű egy Isten, Atya, Fiú, és Szentlélekben? – Hiszek. – Megbocsát-e mindenkinek? – Soha senki... volt a válasz, de a mondat folytatását nem lehetett megérteni. Kiegészítése bizonyára ez volt: Soha senki sem bántott meg.

A hit, remény, szeretet felindítása után Dehorgny folytatta: Tisztelendő úr, mi most elmondjuk ön helyett a *Confiteor*-t. Csak a *mea culpa* szavainál verje mellét. De a Szent összeszedte minden erejét s ő maga mondta el az Egyház gyönyörű bánatimáját.

Következett az egyes tagok megkenése a szent olajjal. Figyelemmel kísérte a szent szertartást s minden megkenés végén maga mondta az Áment. Az utolsó után felnyitotta szemeit s végighordozta örömtől sugárzó tekintetét a jelenlevőkön.

Ezek felhasználva a kedvező alkalmat, áldásáért esedeztek. – Én nem... de nem tudta befejezni, mert feje lehanyatlott s ájulásba esett. Folytatása bizonyára a jól ismert szavak lettek volna... Én nem áldlak meg benneteket, hiszen oly méltatlan, nyomorult bűnös vagyok!

Lehanyatlott álla alá kendőt kötöttek, melyet egész éjjel egy testvér tartott felváltva. Kilenc óraker bejöttek a társaság legidősebb tagjai. Mindegyikük egy-egy fohászimával üdvözölte: *Paratum cor meum...* szívem kész az Úrban bízni. A Szent mintegy mély álomból magához térve ismétlé: *Paratum...* kész. Letérdeltek eléje s kérték, áldja meg gyermekeit és jótevőit: – Az Úr áldjon meg benneteket – válaszoló érthető hangon.

Negyed egykor a virrasztó testvér hangosan szólítja: Tisztelendő Atyám! Felnyitja szemét, szeretettel néz: Nos, kedves testvér? – de utána ismét önkívület vesz rajta erőt.

Fél kettőkor Dehorgny ismét kéri, áldja meg lelki családját s feltartja erőtlén karját. Hangja ismét érthető: Isten áldja meg! *Qui coepit opus, ipse perficiet...* Aki elkezdte a munkát, az be is fejezi.

A misszióspap folytatja: Áldja meg a keddi konferencia tagjait. – Megáldom. – A Szeretetegyesület hölgyeit. – Igen. – A lelencgyermekeket. – Igen. – A Jézus Neve szeretetház szegényeit. – Igen. – Minden jótevőjét. – Igen.

Két óra tájban ismét kiverte a halálos verejték. Szeme szürkülni kezdett. Az egyik misszióspap gyakran egymás után ismételte kedves fohászát: *Deus in adiutorium meum intende...* Uram figyelj segítségemre. – Elég egyszer, mondá halkán a Szent.

Három órakor Berthe váltotta fel a virrasztókat. – Uram, kezeidbe ajánlom lelkemet... Kezeidbe ajánlom... volt a gyöngye válasz.

Négy órakor a halál színe ült ki a beteg arcára. Megkezdődött a haláltusa.

– Uram, figyelj segítségemre.

– Uram, figyelj segítségemre!

– Jézus!

– Jézus – volt az utolsó szó, mely elhagyta ajkát és háromnegyed öt tájban a szív utolsót dobbant.

Temetése a győztes hadvezérek diadalmenete volt. A nyomor harcterén küzdött. Serege a szeretet jól megszervezett hadosztályai voltak. Most megtért a nagy harcból. Illő volt tehát, hogy legalább halálában kapja meg azt az elismerést, amelytől életében annyira irtózott.

Ötven évvel ezelőtt jött Párizsba. Igénytelen falusi pap volt, aki elveszett, fel sem tűnt a sok száz és száz között. Senki nem fogadta. Ismeretlenül húzódott meg a külváros albérleti szobájában. S midőn ma távozik, királyi hercegek, a pápai nuncius, hat püspök, a parlament elnökei, az egész Párizs kíséri. Nemcsak kísérik, megsiratják a szegények atyját. Szegények és gazdagok egyaránt, mert egyformán szerették.

Párizs utcáiról sokáig hiányzott valaki... az a mindig siető, alázatos, szelíd jóságú Vince tisztelendő úr, aki közöttük járt s mindenkivel jót cselekedett.

Címlapunkhoz

Fehérvár nagy Püspöke esztergomi spirituális korában előszeretettel kereste fel az Ipoly völgyét. Gyakran ellátogatott Márianosztrára is. A legnagyobb elismeréssel ír az irgalmasnővérek munkájáról, mely a megátalkodott gonosztevőt is a megtérés útjára vezeti: „A méregkeverők és gyilkosok meghalnak, mint szentek.”

Egyik látogatása alkalmával egy igénytelen kis mozzanat ragadta meg lelkét, melyről így ír: „Édes napok, mert ismét az édes testvéreknél voltam, mégpedig vendégszámban. Náluk ebédeltem, vacsoráztam, reggeliztem; a szalvétán, a vánkoston ott volt a jegy: S†V; megcsókoltam...” (Prohászka: Soliloquia (Napló) 1888. febr. 11. 12. 13.)

Az S†V jelzés Szent Vince kettős családjának házi monogramja. Ezért rajzoltuk címlapunkra.